KRONBIBLIOTEKET
N:o 68

PÅ KVÄLLSKVISTEN

HISTORIER FRÅN BYGDEN

af

Thure Sällberg

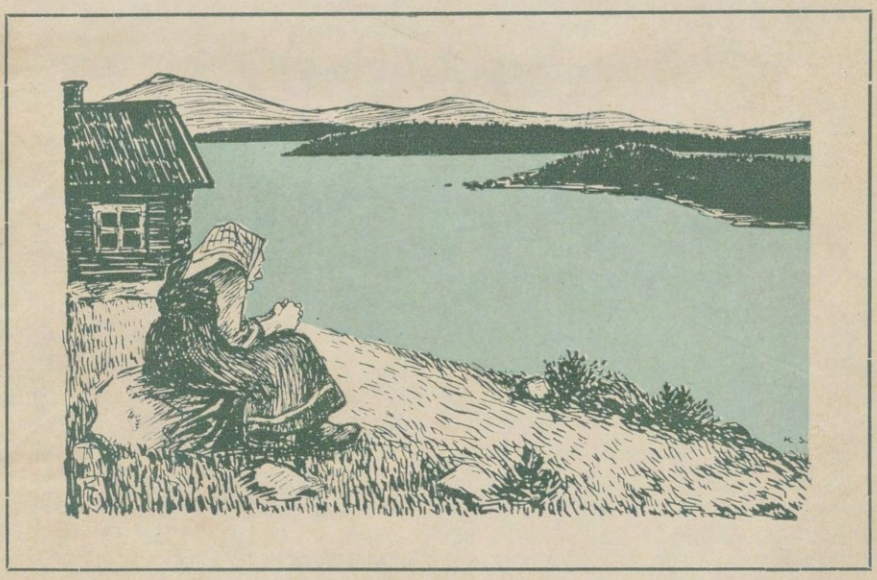

Beijers Bok-förlagsaktiebolag *STOCKHOLM* *Pris 1 krona*

PÅ KVÄLLSKVISTEN

BYGDEPRAT

AF

THURE SÄLLBERG

STOCKHOLM
BEIJERS BOKFÖRLAGSAKTIEBOLAG

STOCKHOLM 1909
TRYCKT HOS BEIJERS BOKFÖRLAGSAKTIEBOLAG

En järnvägsfärd.

Petter på Fällan och jag hade våra lån i riksbanken förfallna i måndags, så det var, gunås, kanske inte så alldeles väl beställdt med vår andakt i söndags. Ty förfallande lån hafva en underbar makt att förströ och förbittra en människas sinne och bättre känslor samt störa hennes sömn.

Jag har legat vaken mångtaliga nätter för sådana sakers skull och kastat mig hit och dit i bädden under det jag vändats och kallsvettats. Det är just den rätta maran, en mara af prima kvalité.

Nå, när vi nu kommo ut på kyrkobacken i söndags efter tjänstens slut, kom Petter på Fällan fram till mig och sa' med skälfvande röst:

— Vell du som ja', så resa vi själfva in te' sta'n och lämna våra papper och syndapengar.

Ja' har lite smör te' salu, och en får ju alltid en tie eller femton öre mer därinne. Och så slepper en postpapper och ersättning till den, som skrifver utanpåskreften?

— Dä sekunderas! För jag har ett par torra kalfskinn, som jag länge grunnat på att vända af, lät undertecknad.

Man vill ju så gärna ut, gubevars, så man omfattar med glädje hvartenda tillfälle, som i den vägen kan er-

bjuda sig. Och så underligt är inte det. Huru det ser ut här hemma, det veta vi nog, och den, som jämt och samt bara går och stryker kring sina egna käringar och knutar, han blir till slut bå' dum och liksom kokter.

Vi handslogo alltså om stadsresan och kommo öfverens om att »ta' på tåget», så att hästarna finge gå hemma och dra' virke som vanligt.

Dagen därpå vankade vi i god tid till stationen. Pelle hade under sin arm en smörtrilling, föga mindre än en bra kanon, och jag bar på samma sätt min kalfskinnsrulle. Vi togo oss riktigt bra ut, där vi skredo fram.

Framkomna löste vi biljetter, och eftersom tåget stod framkördt och i ordning — vi ha' en ändstation — gingo vi in i vagnen med våra produkter, Pelle med sitt smör och jag med min kalfskinnsrulle.

Pelle stoppade smöret under sitsen, men jag dängde upp kalfskinnsrullen i ett nät, som hängde under taket.

Därpå gingo vi ut och togo oss lite öl till att styrka oss på färden.

Öl är inte godt. Det är beskt och jädrigt, men det ska' va' ett fint dricka på färdavägen.

När vi se'n kommo in i vagnen, har en fin fru gått och satt sig på bänken midt öfver där Pelle lagt sin smörtrilling. Han hade kan veta helst själf velat sitta där. Men hvad skulle han göra? Ty frun såg inte ut att vilja låta köra sig undan. Han ref sig i hufvudet och suckade.

— När ho' stiger upp, kommer du nog sjuttsingen åt ditt smör. Sätt dej du och var lugn som en kogubbe! tröstade jag.

Därpå blåste inspektoren en stump på sin lilla granna pipa — Gu' vet, om ho' inte ä' af silfver eller guld — och så dråsade vi i väg som en blåst.

Och det gick, och det gick, och allt var godt och väl.

Den unga frun duttade och sof, och sammaledes gjorde den tjocke herrn, som satt under mina kalfskinn. Men Pelle och jag vakade och pratade om våra käringar och andra affärer samt tyckte, att det var roligt att åka på tåget.

Men det lade vi märke till, att hvarje gång konduktören gick igenom vagnen tittade han illa mot golfvet under frun och spottade och runkande sitt silfverbrämade hufvud. Vi kunde aldrig begripa, hvarför han var så rasande på henne.

Men tåget det dråsade fram, och allt närmare kom sta'n. Frun sof, och den tjocke herrn sof.

Men se, serradö, när maskinen en gång stannade helt apropos för att ta' vatten, vaknade frun och skulle stiga upp och titta efter hvad som stod på. Då blef där lif i vagnen, ska' jag säga.

— Smack! sa' det, när hon reste sig, och det var så när som på det finaste hår, att hon barkat omkull. Det såg ut som om hon kommit på en hal is.

— Yschiamej, hvad är det för en smörja, som strömmar öfver golfvet? Här har gått nå't sönder, skrek hon och vojade sig och var blek och ryckte ner fönstret och illpep efter konduktören. Denne kom.

— Hva' är det fråga om? sporde han.

Men frun sträckte ut sin hand och pekade på golfvet.

— Hvad är det där? Är det meningen, att man ska' bada i flott på detta tåget. Min klänning är förstörd, och det ska' jag minsann visa, att järnvägsbolaget ska' betala, och jag skall...

Hon hade kanske hållit på med sin predikan än i dag, om inte Pelle i detsamma, blek och förfärad, hojtat:

— Mitt smör, mitt rara, välsignade smör!

Och i detsamma rusade han bort mot den plats, där han lagt sin smörtrilling och halkade framstupa på golfvet till stor förskräckelse för frun.

— Är du full, så får du stiga ut! röt konduktören till den i den flytande sörjan framstupes liggande Pelle.

— Nej, ja' ä' vesst inte full, men ja' la' femtan skålpund smör härunder, och nu finns det bara den blöta handduken kvar, grät Petter i Fällan och stretade med att resa sig upp.

— Ha, ha, ha! Är du galen, karl? Lägger du ditt smör på värmröret, så får du stå ditt kast och betala för rengöring af vagnen! förklarade tågföraren.

— Och för min klänning 60 kronor, för ja' ska' säja att...

I detsamma ryckte tåget till, så att frun och Pelle foro i en hög och min kalfskinnsrulle åkte neder af sitt rum och pladask i den tjocke herrns knä med en skräll, som var förfärlig. Ty det finns ljud i stora kalfskinn, ska' jag säga. Alla trummor göras ju af kalfskinn.

Allt folket i kupén blef förfäradt och började skälfva i alla leder, troende, att domen vore för handen.

Den tjocke herrn vardt så ursinnig, att han höll på att spricka, och själfva konduktören påstod, att han aldrig varit med om värre trassel och dumheter i en kupé, ty den arga frun, hvars klänning nedomkring började styfna af smöret, så att hon vände sig såsom en krinolin och såg ut som en smörgås, svimmade, så att konduktören fick vattenösa henne.

Se'n glodde allt folket på Pelle och mej, som om vi varit missdådare.

Hur vi se'n redde oss i sta'n och hur vi åkte hem och hur det gick för Pelle, när hans hustru fick veta, hur han manövrerat med smöret, det vill jag draga ett tjockt täckelse öfver.

Räfvabergaboarna och rösträttsförslaget.

Jag är just nu mycket glad öfver att jag inte slunkit in uti regeringen, och jag fröjdas särskildt öfver att jag i detta momang inte är justitieminister här i landet. Den stackars karlen sitter ganska trångt i dagarna.

Visst har jag stundtals fått lida mycken hugg och försmädelse för mina snillefoster och paschaser, särdeles af kvinnorna, men så utskälld och missfirmad som våran justitieminister nu är för sin rösträttskrönika har jag, gualof, aldrig varit.

Men karlen har naturligtvis gjort sitt bästa. Han har plitat och stretat och grunnat kanske mer än någon anar eller tror, innan han fick den där historien färdig. Och så får han nu inte annat än ovett i honorar. Hvilket är hårdt och orättvist af det svenska, aldrig nöjda folket.

Låt justitieministern vara i fred, och

»Döm ej strax den vilseförda,
stolte broder med förakt!
Icke mätte du den börda,
riksda'n på hans skuldror lagt.»

När en människa, vare sig hon är en minister eller kristen, gör sin flit, bör man respektera henne och låta henne få ro. Men folket är krångligt i blodet, och tid-

ningarna drypa af indrignationer och kritik och missnöje och djädrighet. Ja, en del gå så långt, att de på bå' vers och prosa hota med revolution, så att den stackars landtbo, som älskar lugnet, kan bli mörkrädd nu i källossningen.

Vet ni, godt folk, hvad jag skulle gjort om försynen satt mig till justieminister och kallat mig att upprätta ett rösträttsförslag. Jo, jag skulle inte sänkt strecket ett dugg men i stället proponerat fyra röster åt de liberala Stockholmsredaktörerna och socialistledarna och bygdekrönikörerna. Tror ni inte, att det skulle blifvit annat ljud i skällorna då?

Jojomen.

Alla veta vi, hvad tidningarna sagt om rösträttspropositionen.

Men ni vet kanske inte, hur Räfvabergaboarna utlade det på sin marsstämma häromdagen. Det böra emellertid både ni och regeringen veta.

Jo, de höllo sin första ordinarie kommunalstämma för året nere i Räfvaberga, och de hade ordentligen grälat ut och spottat ner sockenstugugolfvet och varit i färd med att slåss rörande ett par punkter, så att ordförarn var svett och hungrig och glad att få upplösa stämman, när Jonas i Rumlabo företrädde och yttrade:

— Ja', boterar på att vi ta' regeringens rösträttsaffär i betraktande, innan vi skiljas. Saka är viktig, och riksdagsmannen, den drönaren, må gärna veta, hvad folket tänker och hur vi vilja ha' det, så att det inte går om styr mä' lannet och det betröckta jor'bruket, som är i och för sig vanlottadt och behäftadt med ringare omständigheter. Vet hut, du Kalle i Smöramåla, och hyssja inte, och sök inte tössta ner mej, för har du brådare än vi, så gack din väg. Jag vet nok, att du thår till gästgifvaregården. Gack du för all del, men jag boterar i alla fall, som sagt, på det att vi andra, som kunna sidera ölet, ta' i tu med rösträtten en vändning.

— Vell stämman behandla den frågan? slutade ordföranden.

— Jaha, det är nok behöfligt! hojtade karlarna.

— Herr ordförare — det var Manis på Höjden som rest sig — jag kasserar förslaget tvärt. En ska' inte sänka nåra streck, för fanor och streck ska' hållas högt, annars kan dä' hända, att de ramla ner i smuts. Män'skan ska' sätta sitt mål högt, så högt som möjligt är, och vårt mål måste vara, att jordbrukarna få ha' öfvervekt, så att vi kunna löfta alla skatter och mera af hvad namn och beskaffenhet de äro eller vara må från jordbrukarns skulder. Dä' ä' min tanke, och ja' hoppas, att dä' inte måtte finnas en enda i Räfvaberga, som har annan mening.

— Jo, dä' finnes, gualof, många, som inte är så förstockade och egennöttiga och gammalmodiga och blinda och dumma och kokta och bondska som du Magnis, skrek skomakaren i Grishult. Alla streck ska' bort, för folket och inte hafraträdorna eller svinagårdarna eller kohagarna ska' rösta! Akta er ni, försumpningsmakare, för en da' smäller de kanske — — — Håll käft, skomakare, och blif vid din läst, afbröt Per Johan i Räfvaberga Norregård, som flög upp och drämde näfven i bordet. Jag undrar, fortfor han, hva dä' är för en ordförande vi ha', som kan låta en sådan där beckängel skymfera egenrådandes karlar, en sådan där slankelin, som inte har så stor bit jord, som han kan plantera en kålrot eller föda en höna på. Passa dej du, ordförare, annars åker du af stolen på nästa decemberstämma. Kom ihåg, att det var jag och Per Johan i Norregård, som sa' detta.

Hvad nu skomakaren och rösträtten beträffar, så bör då åtminstone icke skomakaren få vara med om att halfsula och laga riksstyrelsen, utan strecket ska' spännas så högt, att han inte når'et med sina bekiga klor. Hva' begriper han sej på polentiken? Inte ett dogg. Prata kan han, men han duger inte till att göra ett par känger till

hustru min. Eller gjorde du dem inte för små te' julen åt henne, så att hon fått liktornar och illgrömmar sej vid hvart steg, hon ska' ta', stackarn. Och mina stöflar, som ja' lämnade dej te' kålischering i höstas. Har ja' fått dom än, kanske? Och så vill du ha' rösträtt. Nä' pass du! Inte i denna kongens ti'! Du ä' för lätter te' dä', du skomakare — — —

— I får lof hålla er te' dä' föreliggande ämnet för betraktelsen! inföll ordföranden.

— Te' ämnet: håller ja' mej inte tätt in te' ämnet, som möjligt är. Eller hva' säja ni andre? pustade Per Johan.

— Jo, dä' gör han! förklarade några.

— Nå, hör du dä'. Är dä' inte som jag säger, att du är en dålig or'förare, som inte är värdig sitta på den stolen!

— Har du inte själf var't med att välja in mej, och hva' skymfenering beträffar, så är du lika god i den konsten som bå' skomakarn och hvem annan som helst. Om du rätt ä' rik och bor i Norragård och äter fläsk, så ska' du väl veta hut för det! lät ordföranden, som satt och ilsknade till.

— Valt in dej! Nä', tack du! Ja' var inte på den stämman, där di voro så dumma, att de korade dej. Hade jag det var't, hade du inte nu suttit därframme så grötmyndig med klubban i näfven, som du nu gör, väsnades Per Johan.

— Or'förare! sa' Jonas i Rumlabo, skulle ni inte tala om rösträttsförslaget? I stället tycker jag, att vi kommit in på skällningsaffärer och Per Johans kärings liktornar och hans förskostöflar. Äss sådant här te'sammans med regeringspropositionen i rösträtten, så är dä' allt en konstig regering, vi ha i lannet just nu.

— Or'förare, jag anhåller, att Jonas i Rumlabo blir åthutad eller allra helst utkörder, för då han drifver gyckel

i allvarliga ting. Om jag kastade fram ett ord om hustru mins liktornar och mina stöflar, som den där skråen i Grishult haft liggandes hos sej i fem måna'rs tid, så var det för att bevisa mina påståenne mot skomakarn, när han talade för streckets borttaganne. Men dä' ska' jag säja dej, Jonas, medt i synen och här i själfva stämman, att jag inte bedt dej hvarken skära Kajsas liktornar eller betala förskoningen af mina stöflar.

Och därför ska' du tiga och inte försöka göra dej kvicker, för det bär sej hundingen så dåligt för en sådan gröthöfvel som du alltid varit och, gunås, är än i dag. Betala mej för sättepotaterna du borgade af mej i våras. Dä' töcker jag för min del passade bättre än att stå här och prata dumheter och vrida saka på sned, när vi, som ha bättre vett och större gårdar, ska' nagelfara regeringens gärningar.

— Herr or'förare, utlät sig Jonas. Är här någon, som pratar i vädret och bre'vid munn', så är det Per Johan. Nu har han vånglat in sina halfruttna sättpotater i diskussionen. Höra dom te' ämnet, karlar?

— Åh, inte just precis. Men det kan ju inte skada att dra' fram »litet af hvarje», förklarade stämman.

— Jag anhåller, att Jonas blir utdrefven ur socknastugan, för så länge han sitter här och får yttra sig, komma vi aldrig te' nå'n reslosion! skrek Per Johan.

Nå, så blef där ett fasligt lif en stund. En del hålla med Per Johan och ville ha ut Jonas. Andra togo dennes parti, och så vardt det ett stort gny och hojtande och hötande med armen och ett dunkande i bänkar och bord af arga odalmän. Ordförar'n satt där framme och hamrade och slog med klubban i bordet, som om han dunkat för betalning. Men han vann intet gehör. Gu' vet, hur debatten afslutats, om inte Sven Larsson i Gölen ryckt klubban ifrån ordföranden och börjat knacka i fönsterposten. Då

lugnade karlarna sig ett grand och skulle lyssna efter hvad som stod på.

— Tyst lite', karlar, och varen skickliga en minut, så ska' jag säja min mening om rösträttsförslaget.

Stämman började bli uppmärksam.

Nu är Sven inte gift och har inte varit det heller ett endaste tecken i hela sitt lif, utan han är snarare en så kallad fruntimmershatare. Men en dundergubbe är han för resten samt både hörder och vörder i Räfvaberga.

— Ni regera och lefva, karlar, som om ni vore riksdagsmän i ett land med allmän rösträtt, började Sven. Kongens förslag kan inte kasseras mer än i en punkt. Det propenerar tjå röster åt gifta karlar, hvilket är dumt. I stället borde all rösträtt tagas ifrån de gifta, ty en karl, som gifter sej, är en dumbom, en tafser och ett kräk, bara en half män'ska, som inte ens får eller kan bestämma öfver sin egen person, fritt och reelt. Han är en slaf, och sådana må väl ej anses mogna för rösträtt, allra minst att ha tjå röster. De sämsta skråarne kunna ju gifta sej, och de göra det ock, för fruntimren ä' galna, under det allt sansadt och klokt folk med självbehärskning låta bli den affären. Får nu de gifta tjå röster, komma ju de likaste karlarne att ligga under toffeljössarne. Är dä' inte sant, som jag säger? slöt Sven.

Alla gubbarna tego och refvo sig i håret och begrundade detta inkast af Sven. De visste tydligen inte, hvad de skulle svara.

Så stodo de en lång stund liksom skamsna och spottade och tego och glodde på hvarandra. Slutligen satte Jonas i Rumlebo på sig hatten och sa':

— Or'förare, vi ge rösträtten attan!

— Är det stämmans mening —?

— Ja, dä' göra vi! Vi ge saken sjutsingen!

Och så drämde ordförarn i Räfvaberga sin klubba i bordet, och karlarne gingo sin väg utan att veta, hvad de vidare skulle tänka om rösträttsfrågan.

"Vårstämning".

Jag har just aldrig varit någon stor beundrare af Amerika, och det får herrskapet ursäkta mig. Jag tål inte republiker. Och den saken får ni tillgifva mig också.

Hvar och en har sin smak. Men ena grufliga resurser måtte Amerika förfoga öfver.

Och så underligt är väl inte det, då man ju därstädes kan plocka guld och spränga ut silfver och koppar skeppundvis.

Om det funnes sådana tillgångar och möjligheter här neråt Vernamo, skulle jag inte klaga däröfver, men det gjorde mig och de andra patronernas själstillstånd säkerligen inte bättre, och därför är det nog bäst som det är. Vi ä' nog djädriga ändå.

Jag älskar, som sagdt, inte Amerika just så värst, ty min själ hänger inte fast vid mammon, den har ett högre fäste.

Men jag beundrar Amerikas stora resurser och dess raska skaparförmåga, som jag just nyss i hälgdagarna såg ett dråpligt exempel på.

— — —

Man skulle aldrig kunna skåda en hamsigare varelse än den unga Johanna från Snacketorpet.

Redan när hon var liten tös såg hon ut som ett trasbylte.

Jag var i skolrådet på den tiden, och jag minns, att hvar gång jag kom ner för att inspektera skolan, så gjorde den där flickan ett vämjeligt intryck på mig.

Jag ger mig atsingen på, att hon aldrig satte en kam i håret så lång veckan var. Skallen med det hvita håret såg ut som ett kaos, ett virrvarr, som en blågarnstotte, i hvilket man här och där slängt in ett halft kvarter lin. Fingrarna voro som fågelklor, och hennes bara ben och fötter sågo ut som om de aldrig någonsin vandrat annat än genom dypölar.

De små hvassa ljusblå ögonen tycktes lysa af ilska och hat, och jag undrade mer än en gång, hvem hon kunde vara arg på, tills jag naturligtvis begrep, att hennes djupaste hat måste gå ut öfver såpa och vatten eller tvål.

Ja, jag har aldrig sett en smutsigare unge.

Att hon vårdslösade sin klädsel som barn var inte så underligt, ty hennes föräldrar hade inte så mycket att hänga på henne, eftersom de voro nästan det fattigaste torparfolket i socknen.

Men hon var minsann likadan, när hon blef fullvuxen och kom ut i tjänst samt i åtnjutande af denna vrånga och förvända tids hiskliga och fasaväckande tjänstehjonslöner.

Hå, hå, ja, ja! När jag bara tänker på dessa löner, önskar jag mig döden. Det är de, som suga ut jordbrukarna värre än de argaste blodiglar, och hade jag tänkt mig eller kunnat drömma om att lönerna skulle komma att flyga och storma så mot höjden, så skulle väl hundingen och inte jag satt upp med gård och hustru. Nej, aldrig skulle jag då sträckt fötter och ben under eget bord, utan tjänat andra i all min tid och sluppit bekymmer och lön och växlar, som kvälja oss om dagen och rida oss som maror under nätterna, då tjänarna sofva så lugnt

och ljuft som små fåglar och drömma om kärlek och kaffet på sängen vid åttatiden på morgonen.

Nåja, Johanna från Snacketorpet kom i sin tid ut i tjänst och fick ett hundra tjugufem om året.

Men hon var lika smutsig och hyfsade sig lika illa för det. Hon begagnade köpeskor, som alltid voro sneda och vinda samt spruckna här och där, ty sådana skor hålla inte mer än tre dar högst. Aldrig hade hon strumpeband, alltid kjolarna smutsiga och trasiga neromkring, aldrig var hon kammad som annat ärligt folk, utan hon såg ut som ett hampaspöke med afseende på klädseln. Men likaväl köpte hon sig klänningar och bjäfs för hela sin lön.

— Hva' kan det bero på att hon ser tocken ut? frågade jag en gång matmor hennes.

— Jo, det är inte underligt, ty så fort hon får nytt, tar hon det till hvardags. Hon gör allt likadant. Hon köper sju klänningar om året — men, skam till sägandes, inte mer än ett lintyg. Det är slams och hams.

Men Johanna hade ett lifvadt humör och ett trefligt sätt emot pojkar, och rädd var hon inte för någonting i världen, så att det var en hel hop oeftertänksamma pojkar, som inte tyckte så illa om henne utan tyade sig till henne för hennes glada sinnes skull.

En allvarsfull och reel pojk, som har sinne för det anständiga och för snygghet, skulle aldrig brytt sig om att ens titta åt ett sådant där trasbylte eller åt en sådan vårdslös varelse.

Men folket är så olika skapadt. »Tycke och smak kan ingen förta'», säger ordspråket.

Rätt som det var kom det ut, att nämndemannens Kalle i Ulfhult gick och drog med Johanna från Snacketorpet mer än mänskligt och anständigt var och mer än som var passande också för en pojk ur ett tocket hus.

Det sades, att Kalle gått så långt i tosighet, att han lofvat flickan giftermål.

När nämndemannen fick reda på den saken, blef han alldeles galen, klådde Kalle med sitt spanska rör och styrde sig inte, förr än han fick öfver Johanna till Amerika. Hvilket allt var klokt gjordt af nämndemannen. Ty visst fick han ge flickan två hundra kronor och biljetten, men så lugnade sig Kalle också, när Johanna inte längre fanns i närheten, och blef folk igen samt gifte sig hos Sven i Bråten.

Det är nu tre år se'n detta hände.

— — —

Just som vi sutto som bäst i farten med predikstolspsalmen trettondagen frasade det till på kyrkogången. Och när vi togo ögonen från böckerna fingo vi se den vådligaste uppenbarelse, som väl någon af oss skådat.

Själfva prästen, som i detsamma skred fram öfver koret på väg till predikstolen, hajade till, när han ett ögonblick tittade ut öfver sin församling och fick syn på det underliga vedertecknet som uppenbarade sig på kyrkogången. Sången förstummades, och alla munnar gapade i stället uti stum häpnad.

För mig tedde sig synen i början som en stor och illa planterad och skuren blomstergrupp, hvilken på en svart påle bars fram.

— Den gruppen har, min själ, ingen trädgårdsmästare planterat! tänkte jag för mig själf. Ty färgerna voro hoprörda och hopblandade just så, som färger inte skola blandas med hvarandra, för så vidt man inte med afsikt vräker dem tillsammans, så att folk ska' få nervattacker eller bli rent af vansinninger, när de titta på't.

Ja, ni vet väl, att det finns någonting, som heter färgsymetri, godt folk?

Men när jag sansat mig ett grand, såg jag, att blomstergruppen skulle vara en hatt, som sväljde ett fruntim-

mershufvud och att den svarta pålen var en kvinnokropp underligen draperad i siden och andra slags tyg, hvars namn och egenskaper jag icke känner.

Och hvilket draperi sedan!

Har ni sett en kalfränta, go' vänner?

Hela baksidan af fruntimret såg ut som en af siden gjord imitation af en sådan; och framsidan tedde sig såsom en af allehanda granna tyg åstadkommen liknelse af en fårränta.

— Jag har aldrig sett någonting så underligt och grant.

— Ä' dä' en prensessa? hviskade jag till Sven på Vraket, som satt vid min sida.

— Åh, hundingen! Äss mina ögon inte svika mig, är det Johanna från Snacketorpet. Prensessor si inte ut på dä' viset. Di ha sagt, att Johanna kommit hem för att stämma Kalle i Ulfhult för brutet äktenskapslöfte. Så'nt lär gå för sig i Amerika. Ho' ska' visst stämma honom te' vårtinget, genmälde Sven.

— Det blir också en slags »vårstämning» för den stackars Kalle, hviskade jag tillbaks.

Men är det nu mänskeligt ändå, godt folk, hvad det välsignade Amerika har för djädrans resurser och skaparförmåga?

Johanna ä' det allra yppersta bevis därpå, ett mycket duktigare bevis, än till och med den stora utst[illegible]lningen i S:t Louis.

Efter döden.

Den här stora rörelsen, som man hädiskt nog kallar »läseriet» har haft många vidrigheter och mycket motstånd att slåss med, innan den kom dit, där den nu står.

När de först började röra på sig mera intensivt här i landet, drabbade själfva staten på dem med ett s. k. konventikelsplakat, så att länsmännen voro tvungna att spana efter hvar de hade sina möten i gårdarna, och både predikanten och dem, som upplåta sina stugor för sammankomsterna blefvo dragna inför Pontius Pilatus, som dömde dessa till svåra böter enligt lag.

Jaha, det var på den tiden det. Men världens gång är underlig.

Jag känner till ett ställe i mitt grannhärad, där ägaren, nu salig, en gång fick plikta rätt bastant, för det han tillåtit ett s. k. läsaremöte i sin boning. Men i dag står precis på samma plats och på samma gård ett stort missionshus.

Hvem skulle vågat profetera något sådant på trettio- eller fyrtiotalet?

Och det var inte nog med att kyrkolagsskipningen var stygg och hätsk emot den nya sekten, utan socknarnas vildpojkar läto dem heller aldrig vara i fred, när de samlats till sin andakt. Utan de störde de stackars läsarna på allt upptänkligt sätt.

Att bomma in hela samlingen i stugan var den allra lindrigaste formen af deras illbragder. Men ibland, särdeles i höst- och vintertiden, läto dessa församlingars ligapojkar än mera rödglödgade synder komma sig till last. De nöjde sig icke endast med att stänga alla utgångar, utan när detta var gjordt, kröp också någon tyst och vigt som en vessla upp på taket och lade säckar öfver pipan, så att all rök strömmade in i stugan och hotade kväfva de därinne församlade och förvandla dem till medvurstar.

När sedan hela församlingen för att rädda sina lif måste krypa ut genom fönstren, stodo de synddrypande syndapaltarna utanför och hurrade och illhojade.

Ja, sådant där fick den nya rörelsen utstå för en del år sedan. Men den lät sig intet bekomma ändå utan gick framåt dag efter dag, tills den nu är en stor och om jag får säga rent ut ganska god makt i samhället.

— — —

De värsta vi hade på den tiden till att störa de frireligiöses andaktsöfningar voro under ett par års tid ett par bakstugapojkar. Den ene af dem är nu en framstående pastor i Amerika och den andre var Jonas i Påbo, som begrofs i söndags.

Jonas var nästan bäst, och om jag skulle räkna upp alla hans bravader vid fridsstöring af andaktsöfningar, skulle inte den här boken räcka till, fast den ändå inte är så illa liten.

Men en gång hände det sig, att han gick in i själfva stugan, där mötet pågick, och ställde sig vid dörren och grunnade på hvad ohägn han skulle göra därinne.

En brännvinsflaska hade han i fickan, förstås. Det var ju tydligt.

Då föllo där några ord från predikanten, hvilka Jonas kom att lystra till. Jonas började höra på, kanske mot sin vilja, det vet jag inte. Men det vet jag, att en halftimma efteråt sprang Jonas ut, skälfvande och tår-

dränkt och förkrossad och slog sönder sin brännvinsbutelj mot en sten.

Se'n släppte han inte taget, förrän han fick tala med predikanten och förklara, hur rädd och förfärad han var för sina många synders skull, dem han just då fått syn på.

— Är du rädd för Gud, så kasta dig i hans armar! sa' predikanten.

Och det gjorde Jonas.

Jag tror inte, att här funnits en reelare, en allvarligare och mera sann kristen i socknen än Jonas var ifrån den dagen och allt intill sin död.

Strax efter sin omvändelse gifte sig Jonas och togs med ett litet torp under Fagerhult.

Men det var en dålig hustru, han fick, och när en karl får en oduglig maka, så må han arbeta och sträfva hur mycket som helst, slita och tänka natt och dag, utarbeta och fördärfva sig, utan att han i alla fall kan drifva fattigdomen och eländet ur stugan och från knutarna.

Jag har aldrig sett någon slita och släpa så våldsamt som Jonas i Påbo. Men Gu' hjälpe mig, om jag sett ett så fattigt hem som hans. Det var omöjligt för honom att bringa reda och ordning i hushållningen.

Han släpade och slet som ett djur, men sällan fick han annat sofvel till sina potatis än härsken sillalake, som han för några ören fick hämta i ett krus hos landthandlarn.

Men han var glad och nöjd ändå, och om han någon gång hade ett par kronor kontanta pengar, så offrade han dem på hednamissionens altare.

Alltid var han med vid auktionerna, ropade in och skuldsatte sig öfver förmågan, nöjd och glad, när koryfeerna och de stora profeterna nickade ett nedlåtande bifall åt den fattige stackaren.

Mången gång, när vi visste, att det fattades bröd och mat i Påbo, tänkte vi, att trosförvanterna skulle taga några skärfvar af de summor, som de sände till Afrika, för att i stället lindra och mildra eländet i Påbo.

Men det hördes aldrig af att de så gjorde. Jonas fick gå där och frysa, och hans barn fingo svälta, medan stora summor sändes långt, långt bort till ändamål af problematisk natur.

Och karlen svalt, arbetade, bad och var ändå vid god tröst.

Så hände det i förra veckan, när det var kallt, att han efter dagsverkets slut gick ner till Svältaby kvarn efter en liten säck mäld, som han låtit mala. De voro i stort behof af bröd därhemma i Påbo. Trött var han, och rätt tung var säcken, och hal var vägen. Under sådana omständigheter är det inte så godt eller roligt att vanka fram med stora bördor på ryggen särdeles i mörker.

Och Jonas slant också, slant illa, fick säcken öfver sig och bröstet så illa handteradt, att han dog ett par dar efteråt utan läkarehjälp och medicin.

— — —

I söndags jordades Jonas, och då var det, som om en kung förts till sista hvilan.

De, som blott nickat åt honom i lifvet, de, som aldrig räckt honom en skärf i hans betryck, gingo nu efter hans kista i stor och ståtlig procession. Ynglingar spelade, jungfruföreningen sjöng. Kalle i Sobo höll tal, och där bragtes honom kransar i tio- och tjugutal. Man log ömsom, suckade ömsom och grät desslikes. Det var ståtligt.

Han är lycklig nu! lät Kalle i Sobo.

Och det kunde han väl hafva rätt uti. Men sej mig, go' vänner, hvarför ska' det inte vara kristligt att öfva barmhärtighet mot de lefvande och hvarför ska' det bara vara så fint att hedra de arma efter döden?

Pojkastreck och gubbagräl.

Långa skörtarockar äro visserligen mycket moderna ibland fina herrar. Men ute hos oss på landsbygden äro de inte så värst gängse. Vi hålla nämligen före, att de höra till en länge sedan försvunnen tid, och så tycka vi, som sanningen är, att de inte äro vidare klädsamma.

Men gamle Måns i Knaframålen har en sådan där sabla redingote, di kallar'n, så lång att han räcker ända ner till smalbenen på Måns. Så öfverdådigt modern ä' den långrocken. Men så är han också sydd i början på adertonhundratalet.

Måns ser ut som en snobb, när han kommer sträckande i den rocken, hvilket dock icke händer annat än vid mycket högtidliga tillfällen.

Måns i Knaframålen är en arg och mycket högtidlig karl, och jag ska' säga, att det är just inte så svårt att reta honom till vrede, särdeles när han uppträder i sin ärevördighet med långrocken. Men just då är det svårt att låta bli honom.

Gu' förlåte mej mina många och stora synder, men så fort jag träffar Måns i Knaframålen iförd sin högtrafvande rock, kan jag inte hålla mig i styr, och Måns har därför mer än en gång rytit emot mig midt ibland folk och spottat och hött med käppen och svurit på att jag är den störste rackare i hela detta härad och att mången

röfvare och bandit och skurk blifvit hängd och steglad, hvilka begått mindre missgärningar och bofstreck än jag.

Ty så där kraftigt uttrycker sig Måns, när han blir arg och förnärmad.

Hur det nu till stor olycka hampade sig, kom jag i julottan att blifva sittande midt emellan Måns och Sven i Gassbo på kyrkobänken.

Måns hade långrocken på, och när han fick se, att det var jag, som var hans sidokamrat, blef han tvärt arg, spottade förskräckligt och mumlade:

— Tvi tusan!

— Svärj inte i Herrans hus! Dä' gör ondt i mej, sa' jag.

— Jo, dä' kan ingen annat, för du har här inte å göra; du har ingen nötta af gudstjänsten. På dej biter inget godt, svarade han och hängde i vredesmod på sig glasögonen och satte ut truten.

Måns var på min högra sida. På den vänstra satt Sven i Gassbo. Sven har cirka tre fjärdingsväg till Herrans hus, och en så lång sträcka kan ingen begära, att en män'ska ska' gå utan mellanmål, särdeles om man skall ut i ottan.

Sven hade också med sig ett knyte, som han satte på bänken emellan mig och sig.

Det var tydligen hans matsäck, ty jag skymtade en palt uppe vid själfva knuten, där näsduken inte slöt så väl till. Och att knytet innehöll mat, kunde jag äfven förstå däraf, att Sven tittade så ömt på't och höll näfven på det nästan hela tiden, som om det varit en stor skatt, hvilket det också var för Sven.

Nå, julottan gick sin gilla gång utan att något annat störande inträffade än det, att Isak i Backen somnade och duttade med skallen. Rätt hvad det var kom han med hufvudet för nära ljuset, som stod i bänken bakom honom,

och fick eld i håret. Det blossade till ganska bra, så att Isak vaknade och skrek:

— Styr dej, Kajsa, å logga me' inte!

Han trodde, förstås, att han låg hemma och sof.

Det luktade svedt hår besattandes illa. Men pastorn låddes om ingenting, utan det gick reelt i tur och ordning, såsom det ska' gå i en julotta.

Men när vi stodo upp i bänkarna och sjöngo den sista psalmversen för dagen och jag såg Måns' bakficka såsom en öppen och vid port, kunde jag icke öfvervinna mina dåliga böjelser. Utan jag lirkade till mig Svens matknyte, som han inte kunde tjurhålla, när han stod upprätt, och lät det sakta och varliga glida ner i bakfickan på långrocken. Måns märkte ingenting, hvadan jag kände mig mycket lugn och glad och trygg, när saken var uträttad.

Så fort psalmen var slut, barkade Måns i väg. Ty han hör till det gammaldags folket, som har för sig, att ju fortare man kan rusa på hemhållet från julottan, dess förr får man inbergadt.

Äfven jag begaf mig ut på kyrkogången, så fort jag kunde. Men Sven gjorde sig, besynnerligt nog, inte brådtom att komma ur bänken. Han tittade på golfvet och grof med näfven under fotpallen och böjde sig ner och trefvade härs och tvärs.

— Gack ur bänken, Sven, å låt folk komma förbi! sa' de, som voro bakom honom.

— Vänta ett endaste grand! tiggde Sven.

— Hva' snor du efter? Du har ju bå' hätta och käpp i näfvarne!

— Vesst, vesst!

— Ja hva' snokar du då efter?

— Åh, dä' ä' skräp i sej själf. Annars ä' dä' min lelle matsäck, och han kunne va' rolig att ha' på hemvägen!

När de andra karlarne hörde, hvad det var fråga om, hjälpte de honom att leta. Men det var stopp. Psalmboken funno de, gualof, men ingen matsäck.

När Sven kom ut på kyrkbacken såg han ut som om han hörde till en likstat. Så bedröfvad var han.

Men nere på vägen skred Måns fram i sin långrock, och jag, som visste om schäsen, såg granneligen, hur hans ena bakskört tyngdes ner och hur det dängde emot hasorna på'n.

Då gick jag fram te' Sven och sa':

— Hade I inte ett knyte med er i körkebänken, farbro'?

— Jo vesst i Herrans namn hade ja' dä'. Och om ja' vesste, hvem som stjäl matsäckar ifrå' körkefolk, så skulle här bli allvar af, rätt så julotta vi ha', svarade Sven, och var så altererad, att han knappt kunde stå still, hvilket heller inte var underligt, ty en ängel kunde bli retad, om de knyckte matsäckaknytet ifrå'n. Män'skor bli allt besatta för det, som mindre är värdt än så.

Det gjorde mig riktigt ondt om Sven, så att jag tog honom litet afsides, pekade bortåt vägen på Måns och hviskade:

— Inga ord efter mej! Men ja' törs svärja på att Måns har knytet i bakfickan!

Som en pil satte Sven efter den folkskock midt uti hvilken Måns skred fram i sin högtidlighet.

— Hör du långrockade girigbuk i Knaframålen! Töfva ett grand, så får ja' språka mä' dej! skrek han.

Måns tittade sej te'baks.

— Rifver dä' dej, att ja' kan bestå mej mä' en rock. Åte du inte opp allt, hvad du kan nå och klå, behöfde du inte springa omkring i en tröja som en rallebuse! röt Måns, som alltid retade upp sig, när de syftade på hans rock.

— Åte upp! Angår dä' dej, hur möcke ja' äter? Ja' stjäl ingen fö'a, som du gör!

— Ä' du sprett evigt fördömder — ja' skulle inte så säja på körkevägen! Stjäl ja' fö'a?

— Dä' gör du, gubbastut.

Ni skulle ha' sett en sådan Måns där blef på vägen. Det var på ett hår när, att han lagt Sven i skallen med käppen. Men han hejdade sig och sa':

— Ja' tar er allihop te' vettne på hva' han säjer. Å te' januaritinget ä' dä' du, Sven, som får svara för hvad du öst ur dej!

— Och ja' tar er allihop te' vettne på att Måns har mitt matsäckaknyte i bakfickan på sin fördömda långa rock. Nu förstår ja', hvarför du har ett sån't åbäke. Den ä' dråpelig te' å gömma tjufvagods i! skrek Sven.

— Karlen ä' antingen fuller eller galen. Men lika godt! Vistera mej, så får I si! lät Måns.

Då rände Manuel i Skogen ner näfven i bakfickan på Måns och langade fram knytet.

— Sir I nu, godt folk, hur'dant kreatur Måns ä'! jublade Sven.

— Han har stoppat dä' på mej! skalf den andre.

Och så höllo gubbarna på att ryka i hals och hår på hvarandra under själfva juldagsmorgonen.

Men pastorn kom, gualof, i detsamma, så att de skämdes.

Sven vände åt sitt håll, tog fram palten och högg med hjältemod in på densamma.

Men Måns stod länge och skakade sin käpp efter sin paltätande socknebo.

Slutligen gick äfven han åt Knaframålen till och grunnade och grunnade och ref sig i håret, som om han funderat öfver något oförklarligt och gåtfullt.

Hade han fått syn på mig i det momanget, skulle nog ett ljus gått opp för honom.

Hopplös släkt.

På den tiden han rann upp i världen, var Zakris i Lerhagen det snällaste barn och den anständigaste yngling, man skulle velat se.

I skolan var han ett mönster för oss alla. Alltid kunde han sina läxor utan att stappla, och hände det någon gång, att han missade på ett ord eller inte kvickt nog kom på ett språk i katekesen, så blef han alldeles öfver sig gifven och tog sig till att gråta och böla. När vi andra barn voro ute på planen och regerade eller voro på landsvägen under fritimmarna och »kastade trill» och skrämde hästar och stutar för folk, satt Zakris inne på bänken och fördjupade sig i multiplikationstabellen eller någon annan nyttig och svår vetenskap.

Men ett litet fel hade han ändå. Zakris skvallrade. Aldrig så litet ondt, han såg någon af oss göra, vips var han hos skolmästaren med det. Det var inte många af oss, som inte någon gång fingo smörj och handplagg och skamvrå för hans skull. Så vi älskade honom just inte särdeles.

När Zakris nu blef större och gått och läst och skvallrat på oss för själfva prästen, var han lika stadig ändå. Gu' vet, hvad som rörde sig inom honom. Om lördags- och söndagskvällarna, då vi voro ute och dansade och hojtade och gingo med armarna virade kring våra ung-

domsflickors lif, satt han minsann hemma på sofflocket i Lerhagen och grubblade, eller läste han i psalmboken. Han tyade sig aldrig till oss, och det lönade sig aldrig att söka få honom med på någon rolighet.

— Om alla vore som Zakris i Lerhagen, tänk då, hvilket himmelrike det skulle vara i församlingen. Då vore det inte så oroligt att släppa ut sina töser, då behöfde en heller inte vara rädd för slagsmål eller annat elände, pepo fruntimmerna, som hade Zakris till sin särskilda guldgosse.

Men gamle nämndemannen i Bråten runkade alltid vid sådant tal på sitt hufvud och sa':

— För min del velle ja' inte ha' en så'n pojk till son, en döddansare och en inbunden lurifax. Dä' ä' tusen gånger bättre, när män'skan rasar ut i ongdomen. Nå'n gång ska' dä' i alla fall ske' och Gu' tröste den som får sin rasetid på gamleda'r!

Jo, jo, det kunde nog nämndemannen ha rätt uti, ty det har man ju sett, att det blifvit riktiga dunderkarlar af de värsta illpojkar. Jag är ju själf ett lefvande exempel på den saken.

Men det var i alla fall roligt och lugnt, att Zakris artade sig så väl, ty det fanns ett farligt blod i hans släkt.

Farfar hans var den värste drinkare på sin tid inom pastoratet och den vildaste män'ska, man kunde tänka sig, när han hade rus inne.

Han dog på Varbergs fästning, när han låg på bekännelse, anklagad för hustrumord.

Det hände nämligen, att man en morgon fann hans kvinna stående på hufvudet och död i brunnen. Och alla grannar voro alldeles säkra på att mannen störtat ner henne i brunnen, ty de visste, att han kvällen förut varit full, oregerlig och galen. De hade hört honom gorma och

skrika där hemma på gården, och de hade också förnummit jämmerskrik och liksom dödsskrän därifrån.

Allt traktens folk var ense om att karlen var mördaren. Han häktades, bevisen hopade sig, men han dog, som sagdt, innan domen föll.

Af sådant folk var Zakris upprunnen; drinkare, slagskämpar och till och med dråpare hade funnits i släkten förut. Lerhagen hade varit ett farligt ställe och Lerhagefolket ett fruktadt folk förr i tiden.

Därför gladdes nu folket öfver att man vändt om blad däruppe och att med Zakris en ny ande hade blifvit rådande i Lerhagen.

— Bara dä' varar och håller i sig! menade nämndemannen.

Men Zakris fortfor att vara from och allvarsam och smilefiner, som man säger. Sockneborna fingo omsider ett sådant förtroende till och en sådan aktning för honom, och han fick pengalån än här och än där till att lösa ut sina syskon ur gården. Mycket fingo de inte, men Zakris dref igenom sina förslag, och folket sa':

— Anagga den Zakris'en, han ä' inte dummer i affärerna. Han förstår schvänga sej och lista sig fram, dit han vill!

Nåja, så gifte sig Zakris och fick en riktigt liten snäll män'ska till hustru.

Han hade alltså kommit, dit en karl ska' komma, till egen grund. Och så satt han nu med fötterna under eget bord.

Men när han var färdig med de sakerna, blef han liksom litet gladlättare och undfick folk i sitt hus och vändes lite mer bland män'skor, fastän ingen egentligen kom på någon förtroligare fot med honom.

— Det ligger i alla fall nå't ledt i ögonen på honom, mente vi karlar. Och det gjorde det. Yttrade man någonting, som inte riktigt passade honom, glänste dä' till

ilsket och kattlikt, och då var det omöjligt att bestämma färgen på dem. En kunde inte se något mera ledt.

Men han höll sig en långlig tid. Han söp aldrig, slogs ej heller, och det enda, som man kunde ha' emot honom, var, att han gärna sökte drifva lite' lurilej med dem, som gåfvo sig i handel med honom, angående kreatur eller annat.

— — —

Så hände det en dag, att Zakris vardt illa förkyld och började hosta och harkla, och då bar en granne i sin stora välmening till honom en flaska konjak, med hvilken Zakris skulle bota sin bröstvärk. Ty konjak och uppkokt mjölk är så dråplig mot köldsjukan, kantänka.

Men det var att släppa in satan i Lerhagen, godt folk. Den lilla konjaksflaskan tillintetgjorde det välde, som Zakris hittills haft öfver sig, och släppte lösa alla de nedärfda onda andar, som så länge hvilat inom honom och legat och rufvat och väntat på sin befrielse. I början tog han det lite' vackert förstås och skyllade på sitt tunga bröst, som endast starkvaror kunde lätta. Men det tog till dag efter dag. Han behöfde allt större och större doser för att få bukt på hostan och bröstvärken. Och efter tre veckors tid var Zakris alldeles precis en likadan karl, som farfar hans varit i tiden.

Vi kunde inte känna igen honom. Han såg ut som en stolle i ögonen och började gå med bössa på ryggen och slidknif vid sidan. Var det något, som inte likade honom, jämnstampade han och gnisslade med tänder och blef blek som ett lik samt drog antingen knifven eller hotade med bössan.

Ibland ville han bära hand på sig själf också.

Rätt i rappet började han på att köra hustru och barn i vall, så att de mångtaliga nätter, ja, kanske för det mesta, fingo sofva ute i ladorna eller på fårkätten

eller också hos grannarna, ifall han var alltför vild, så att de inte vågade stanna i närheten af husen.

Jaha, underligt är det, hur det brännvinet kan gestalta om en män'ska, och det allra underligaste är, att en ska' kunna ärfva sina förfäders brännvinsbegär och brännvinslynne.

Zakris, som var så stadig och sedesam i ungdomen, vardt nu, när han kommit in på fyrtiotalet, nästan värre än farfar hans, den mördaren varit. När han var full, och det var han nästan ständigt, våldförde han sig på bå' folk och döda ting.

Där fanns snart inte en hel stol i Lerhagen, och hustru hans kunde knappt röra sig, så slagen, sparkad och blåböstad var hon. Barnen sprungo förskrämda omkring och gömde sig skälfvande och gråtande så fort de fingo syn på far sin, som raglade omkring med rullande ögon och sammanbitna tänder.

Åh, det brännvinet!

En dag fick den stackars hustrun för sig, att hon skulle göra båd' man och hus en stor tjänst genom att gömma brännvinskuttingen för Zakris. Men det blef inte riktigt galet förr än då.

Hans gormande och hans regemente och hans förbannelser hördes ända upp till vår by.

Till sist blef han så ursinnig och från vettet, att han tog den stackars kvinnan och slängde henne med en sådan kraft mot spisen, att hon spräckte hufvudet mot hällen och föll ner död i eldmörjan.

Barnen kommo skälfvande och lamslagna efter oss byafolk, och det var en rysansvärd syn, som mötte oss när vi kommo till Lerhagen.

Hustruns halfbrända lik låg på härden och på golfvet stod Zakris och stirrade.

Han hade blifvit vansinnig.

Ja, det var ett fasligt drama där i Lerhagen den gången, nästan hemskare, än när stammodren störtades i brunnen. Och allt, allt eländet hade sin rot i brännvinet.

Efraim i Näset hade därför nog så rätt, när han på tal om Zakris, yttrade till oss:

Tänk om folk ändå kunde akta sig för den första supen.

Handelskrasch i Lungemosa.

Handlare, det är just mitt folk det. Det är ett sådant lif och en sådan lust uti dem, och så ha' de en så förfärlig talegåfva, att en annan kan bäfva. Jag har hört handelsmän, som ha' kunnat skildra de härliga egenskaperna hos sin malna peppar, sin bresilja, sina kaffesorter eller hos ett anjovismärke med långt styfvare tungor än den, med hvilken mången präst förmått gifva en teckning antingen af himla eller dödsriket.

Och det förstås och skall medgifvas, att det måste finnas skick och fason hos en handelsman, om han skall slå sig fram här i lifvet och kunna föra sin af kryddor doftande skuta genom den konkurrensens orkan, som sedan länge brusat fram genom världen.

Därför kan jag beundra handelsmännen. Men jag älskar inte alla.

Min högaktning och min medkänsla tillhöra blott dessa sträfsamma män, hvilka gått till sitt yrke med under vederbörliga läroår inhämtade kvalifikationer för detsamma. Hvarje näring kräfver vissa förutsättningar hos sin utöfvare. Ingen kan ju bli skomakare utan lärotid. Och då kan jag inte heller fatta, hvarför folk skall kunna slå sig på handel utan att ha skaffat sig några insikter i dess drifvande. Men härute på landet råda så konstiga åsikter i detta ämne. Här ärfver t. ex. Sven i Hägnen åttahundra

kronor efter mor sin. Strax blir han en sablarnes karl och kaxe. Jordarbetet tilltalar icke längre hans stolta sinne, utan han blir hux, flux handelspatron, antingen hemma i socknen, eller ock flyttar han ner till stationen och börjar med att sälja korf och sylta åt en hungrande mänsklighet samt blir en s. k. »charkutisör», som dom kallas.

Om två år välter det för honom, och då har han vanligen lurat de ärliga, kunniga och tränade handelsfirmorna på minst åtta tusen.

Det är sådana där okynneshandlare, som jag inte kan med. Och jag tror inte, att det finnes några andra män'skor heller, som älskar dem, undantagandes naturligtvis så kallade gode män samt sysslomän.

— — —

Och nu ska' jag efter denna inledning tala om en liten handelspaschasa, som timat uppe i Lungemosa socken.

Där finnes i den församlingen en hel skock maffiga gubbar, som sitta vid bra hemman och styra och ställa och regera såsom kurfurstar i socknen. Måntro de äro inte goda att knäppa på näsan, och de äro därtill ganska mycket gudeliga, så att där finns ingen, som vill tro dem om något ondt.

Att sätta sig emot deras motioner och förslag, det duger inte. Och fördenskull drifva de igenom, hvad hundingen de vilja i Lungemosa.

Men snåla ä' dom, så att det förslår.

Nå, nu satt där i socknen en gammal handlande och vånnades för sitt uppehälle.

Men om denne tyckte gubbarna att han var för dyr samt alltför häftig med indrifningen för sina utborgningar.

— Djädringen, sa' Isak i Stambo en dag, om vi skulle ställa till med en sådan där handelsförening och låta socknaboar teckna »ax» brant och djupt.

— Dä' va' en go' idé. Den har du bestämdt fått ofvanefter. Vi bilda styrelsen förstås, och se'n få vi våra varor billigt, ack så billigt, jublade Salomon i Grönelid.

Och hela gubbskocken jubilerade och sken och vroko in snus och gnuggade händerna.

Strax klämde de till med handelsföreningen, så att det sang efter'et.

De hade alla män'skor, som kunde skaffa 25 kronor, till att teckna »ax» förespeglandes dem en obeskriflig vinst.

Och många fattiga stackare gingo ut och viggade ihop 25 kronor samt tecknade aktier.

Så öppnades boden framåt hösten.

— I år få vi dra' opp vår julafesk ur eget vatten, log styrelsen.

Och det fick den också i det närmaste, kan det sägas. Ty när de dråpliga gubbarna i styrelsen voro nere och köpte sin fisk eller annat, läto de väga upp varan och kastade sedan i pengalådan några slantar, allt efter som det föll dem in.

Var detta inte påhittigt af gubbarna, godt folk?

Nå, det gick, och det var en så dråplig »drafik» i föreningsboken, att när första året gått till ända, visade affären en ganska bra behållning.

— Nu ska' vi inte dela ut nå't utan göra en fond, sa' Isak.

— Och när folk få veta, att vi ha' en sådan vinst, tecknas här nok »ax» utå attan, log en annan styrelseledamot.

Den vägen gick det också.

Torpare och backstugusittare voro precis som tosiga efter aktierna.

Så for än ett år sin kos. Men när det vardt till ända och bokslutet gjordt, fick man skåda en underlig sak.

Balans, hette den.

Och ingen mänsklig varelse i Lungemosa sade sig kunna fatta den galoppen. Aktieägarna voro såsom bålgetingar, och styrelseledamöterna hade kanhända inte så roligt ibland.

Men affären dråsade på likaväl, och styrelsen fiskade än en gång sin julafisk ur eget vatten. Men se'n började växelprotester och stämningar och lagsökningar regna öfver föreningen.

Kassören slet sitt hår och var nära vansinnets brant. Styrelsen hade sammanträden under långa timmar hvar och hvarannan dag. Men inte halp det just.

Hela socknen kom i uppror. Gubbar och käringar rasade som vilda djur, och ingen kunde utrannsaka, hvar felet låg.

Och det värsta af allt var, att religionen i Lungemosa fick en förskräcklig törn af denna handelshistoria.

På kyrkobacken talades och gormades och svors endast om denna sak. De, som gingo in i kyrkan, sutto där med vrede i sina själar och rufvade öfver det förspillda aktiekapitalet. Men det var inte många som gingo in. De flesta stannade utanför kyrkmurarna och röto och förbannade hela tillställningen.

Förr hade de haft goda bönemöten i Lungemosa. Men när nu folket kom ihop till »samling», kom där ingen sång till stånd, ingen predikan, intet Guds ord. Ämnet för betraktelsen var och förblef ingenting annat än handelsföreningens affärer.

Och jag ska' säga, att där bads just inte vackert för styrelseledamöterna och stiftarna. Dessa må ju hafva haft hvilken hugnad som helst af rörelsen, och därom kan jag inte döma, ty det blef väl alltid förborgadt och doldt, säkert är emellertid, att en orm, lagd uti en myrstack, kunde sägas hafva en ljuflig tillvaro emot dessa arme.

Ja, synden straffar sig.

Slutligen blefvo de inbördes oense. Och då blef det förfärligt. De höllo till sist nästan dagligen möten i handelsboden och grälade då med hvarandra till den grad, att handelsboden blef kallad Trätehålet. Sista sammanträdet var det förskräckligt. Då drabbade gubbarna på hvarandra utan sans och måtta.

— Dä' ä' ditt fel. Du har handlat mest, och hvem vet hur du har betalt, din uslinge, skrek den ene till den andre.

— Jaså, du påstår, att ja' var't oärlig. Dä' stämmer ja' dej för.

— Ja, stäm du, för dä' vet nok hela världen, hvilken rysansvärd fähund du är. Och för resten ha' I sprungit här allihop och handlat och vandlat, så det var inte underligt, att det gick åt häcklefjäll, vrålade den förste.

Se'n blef där ett dån uti handelsboden. Käppar höjdes och sänktes. Ibland drabbade de skallar, ibland porslinshyllor. Det ramlade och skramlade därinne. Det, som låg å hyllor, refs under kalabaliken ner på golfvet. Silltunnor vordo kullslagna, och snuskuttingar vältrades ner i sirupsbaljor. Föreståndaren blef tosig, och då gubbarna om en stund, blodiga och grufliga att åse, kommo ut, såg Lungemosa handelsförenings butik ut, som om den plundrats af en drucken fientlig trupp under krigstid.

Ja, så går det alltid med affärer, som startas och drifvas af de okunniga.

Stormen kommer rätt snart och går öfver dem.

Förlossad.

Det syntes tydligt på Per Måns i Knutsbråten, att han gick och rufvade på något tungt.

En del af hans bekanta påstodo, att han drogs med något invärtes ondt, som gjorde honom modfälld och nedsatte lynnet på honom. Ty sorgsen var han, och betryckt såg han ut, som om han gått och burit på hela pastoratets synder, hvilka nog, gu' nås', inte äro så lätta.

Aldrig hade någon sett honom så mycket som dra' på munnen en gång till ett leende.

Det hände en afton vid en pantauktion hos garfvare Karlsson i Kyrkobyn, att länsmannen, som nu, gualof, är döder, steg miste och sank så stor han var ner i den sura och illaluktande garfvarepyren.

Om själfva Job midt under sitt lidande fått se en sådan syn, skulle han ha' glömt sin smärta, sina förluster och vedermödor samt skrattat sig fördärfvad.

Hela auktionsmenigheten grinade också, när de sågo länsmannen sjunka i pyrens djup, grinade af hela sin innersta själ. Till och med de religiösa, som voro där, höllo sig för sina rättfärdiga magar och skrattade förskräckligt samt kände sig tacksamma för detta under. Ja, allt folket riktigt illtjöt af förtjusning och kunde inte annat.

Blott Per Måns i Knutsbråten log inte utan såg lika dyster ut som vanligt.

Då begrepo vi, att det var något på tok med hans själ. Ty om en män'ska har aldrig så ondt i kroppen, om han har den vildaste tandvärk eller lungsot eller till och med tarmvred i sista stadiet, så kan han väl inte hålla sig för skratt, om han beskäres den glädjen och nåden att få se en länsman rusa ned ända till ögonhåren i en gammal stinkande garfvarpyr.

Endast den, som har själskval eller ett dåligt samvete, kan känna sig oberörd af en sådan gudasyn.

Ifrån den tiden började vi också mer och mer undra, hvad Per Måns kunde ha' för en tyngd på sin själ, och den åsikten blef allt mer och mer gängse, att han gjort något ondt, som nu gnagde och anfäktade honom.

Men vi kunde inte begripa, hvad det var, ty karlen hade ju, så länge han bott i socknen, inte gjort något ondt. Han erlade ordentlig stina onera och utskylder, han som andra, samt gick åt kyrkan tidt som oftast, så där var ingenting att anmärka mot honom.

Änkman hade han visserligen blifvit för en hel del år sedan, men inte kunde han väl hänga hufvudet år efter år för en sådan småsaks skull.

Nej, han hade nog någon gammal skuld på sitt samvete från yngre dar, från tiden innan han flyttade in i vår krets och kommun.

Ty Per Måns var inte född i vårt grannhälle, utan hade kommit dit för många år sedan, när de gräfde kanalen, medelst hvilken Mosjön sänktes så välsignadt.

Hvar han kom ifrån, fingo vi egentligen inte reda på utan endast, att han var långt norrifrån. Och inte angick det oss, förstås, heller.

Per Måns var redan då en jämmerhank, som man säger, och en döddansare, som gick för sig själf och suckade och grubblade. Men en förståsigpåare var han i kanalgräfnings- och sjösänkningskonst, det var ostridigt.

Strax innan sänkningen var färdig, friade han till Lisa i Slättebrohult, till allas vår förbluffelse, hvilket tog skruf för honom.

När så arbetet slutats, for han bort en tre veckors tid, för att, såsom han uppgaf, hämta sina arfsmedel. Och då han på sagda tid kom åter, köpte han svärfar sins gård.

Ifrån den betan blef han ännu trubbigare och skyggare. Lisa hade nog heller inte så roligt hos honom, stackars män'ska. Hon rent af tynade bort i Knutsbråten samt dog barnlös efter ett par eller tre års äktenskap.

Per Måns gifte sedan inte om sig, såsom andra karlar för sed hafva, utan vandrade ensam och allena år ut och år in däruppe i Knutsbråten och skyggade för folk.

Pastorn kristnade honom till »den store suckaren i Bråten», men hvarken han eller någon annan fick, som sagdt, reda på hvad som gick åt honom. Först nu i dagarna har det blifvit uppenbart.

Det, som gömmes i snö, blir synligt i tö.

— — —

En dag var Per Måns i färd med att bryta jordstenar på en liten nyodling, som han bråkat med i flera års tid. Han hade lagt ett brott och äflades, ensam som han var, att böka upp en stor och illavulen sten. Men när han var på vippen att lyckas därutinnan, så slant det för honom, stenen for tillbaka åt hålet, och Per Måns fick sig ett förfärligt slag för bröstet af det långa järnspettet. Han stöp och blef liggande på fältet, till dess hans gamla piga fann honom vid aftonvardsdags och lät bära in honom.

Det var emellertid förbi med Per Måns. Inga »kloka» och ingen läkare ville han höra talas om, utan där låg han i Knutsbråten och rosslade och tittade i taket, som om han sett ett spöke.

Han försämrades synbarligen för hvar dag, och snart

spordes det, att han icke skulle ha' så värst långt igen att lefva.

Så sutto vi en skymningsstund och talade om honom nere i Söragård, där vi voro tillsammans några stycken för att göra upp ett nytt knektkontrakt, då drängen hos Per Måns i detsamma kom in och skrek, att vi skulle springa upp till Knutsbråten en handvändning.

— Hva' står då på! sporde vi.

— Jo, husbonnen vill ovillkorligen tala med ett par tre karlar. Men kvicka för all del på, för han sa' att dä' ä' brådska å färde, lät drängen. Och vi voro inte sena att följa efter honom.

Men då vi om en liten stund kommit in i stugan, där den sjuke låg, var det rätt så när vi ångrat, att vi gått med. Det var riktigt hemskt därinne. Och så till att se den förtviflan och fasa, som speglade sig i den sjukes drag och ögon.

Rädda karlar ha' blifvit mörkrädda för mindre.

Per Måns hade börjat yra och pratade förskräckliga ord.

— Hva' skulle vi här egentligen, här kan ju ingenting uträttas? sa' vi och ville ut igen.

— Han var redig för en stund se'n, när han skickade drängen. Sitten en vändning, karlar. Han kommer kanske till sans igen, svarade pigan.

Men Per Måns yrade fortfarande.

— Fresta mej inte, du lede satan — — — mumlade han. Fast nog kunde pengaskrylan vara bra att ha' — — — Hela aflöningskassan — — — tusentals riksdaler dä' är, förstås, oberoende och njutning det — — — du har rätt — — — satan lelle! En smäll med järnstången — — — en graf i skogen — — — och skrinet ä' mitt — — —

— — —

På det viset gick den döende på. Ögonen voro stela på'n, bröstet krasade, och svetten rann i stora droppar från hans panna.

— Blöt en handduk och torka honom i synen! sa' Bengt i Mo.

Pigan gjorde så, och det såg ut som om det lugnat den sjuke. Han tystnade och liksom sof några minuter. Men rätt hvad det var, vaknade han och syntes mycket redigare. När han fick se oss karlar sitta där, hajade han i början till och tittade skarpt på oss. Men snart lugnade han sig och bad oss komma fram mot sängen.

Och så fingo vi höra hans syndabekännelse.

— — —

De hade haft ett stort kanalarbete för sig däruppe i hans hembygd, långt i norr. Där hade Per Måns varit och haft ett godt anseende. Han hade lagt undan lite penningar, men satan, som anfäktat honom, hade inbillat honom, att det vore för litet och att det skulle gå alldeles för sakta att samla så att det försloge, på det viset. Bäst vore det att i ett enda tempo söka komma öfver en stor summa.

När den lede fått de tankarna att gro i Per Måns, släppte de honom inte hvarken natt eller dag. De växte och växte samt blefvo honom till sist öfvermäktiga.

En höstdag skulle där blifva aflöning och den unge ingenjören skulle komma dit med en hel hop pengar.

— Tag dem, tag dem! Skogsvägen är enslig, där är gungfly på sidorna. Ingenjören brukar komma ensam! hviskade den onde till Per Måns. Och denne lyssnade till och lydde rösten.

— Han rent dref mig framåt! stönade Per Måns, där han nu vred sig i sängen.

Så hade han smugit sig bort och lagt sig i försåt. Ingenjören kom olyckligtvis ensam. Han gick fort öfver

ginstigen mot kanalen med en kassalåda af järnbleck i handen.

En smäll i bakhufvudet, en graf i gungflyet, en hop stenar på det sjunkande liket, penninglådan nergräfd i ett stort stenkummel... och så var saken klar.

Per Måns sof sedan hos kamraterna om natten. Han hade ju bara varit undan och köpt mjölk och smör borta i grannhållet, hette det.

När så ingen aflöning kom och ingen ingenjör hördes af, troddes det allmänt, att denne gifvit sig af till Amerika med pengarna. Ingen anade eller misstänkte något annat.

Omsider hade Per Måns kommit hit neråt. Han kunde inte för allt i världen bo däruppe, där han begått brottet. Innan han köpt Knutsbråten hade han dock varit däruppe och hämtat de gömda pengarna. Men han hade aldrig haft en glad dag, aldrig en lugn natt, sa' han. Han hade burit ett helvete inom sig. Visst hade han planerat allt så väl, att han inte behöfde frukta för upptäckt. Men ändå — hämnaren och straffaren hade slagit sig ner i hans inre och sagt honom år ut och år in, natt och dag, sargat och slitit honom till blods.

Allt ifrån den dag, då de onda tankarna fingo makt med honom där långt borta, och jäktade honom till den rysliga missgärningen, hade han inte känt sitt bröst så fritt som nu, när han lättat sitt samvete och talt om sin blodröda synd. Och likväl var ju detta bröst krossadt och fördärfvadt. Då kunde man ju tänka sig, hvad han lidit.

— Finns då nu icke något hopp för mig? Jag vill inte, jag vill inte till den mandråparen, som lockat mig i fördärfvet. Kan jag undslippa och bli frälst ifrån honom? grät Per Måns, när han talt om allt.

Det var ju inte godt för oss enfaldiga bönder att svara på en så'n fråga. Vi stodo därför länge tysta kring sängen. Till sist sa' dock Bengt:

— Min tro är den, att du redan har utstått ditt förtjänta straff, Per Måns. Du sa' ju nyss att du burit ett helvete inom dig. Gu', som är barmhärtig, tycker kanske, att du haft nok utaf det!

— Tror du, att han kan tänka så? Ack, om han gjorde dä'! flämtade den sjuke.

— Dä' gör han, om du ger din själ åt honom, du botfärdige röfvare! inföll Bengt.

— Ja, tag den då Herre, tag den! Tag röfvarens och mandråparens själ, tiggde Per Måns.

Och det måtte han gjort uppriktigt och ur hjärtat, ty strax efteråt fick hans ansikte ett uttryck, som tydde på att han kände sig lycklig. Sådan hade han inte sett ut på fyrtio års tid.

Se'n så sa' han oss, att det fanns papper, som bestämde, hur det skulle gå till med hans kvarlåtenskap.

— Ingenjören har ingen släkt kvar i lifvet. Dä' jag har bå' löst och fast, får socknens fattigkassa, sa' han.

— — —

Vi gingo sedan dädan. Men dagen därpå hörde vi, att han framåt natten känt sig så lycklig, att han börjat sjunga en sång och att han med den utandats sin så länge af ånger sargade själ.

Hur de fingo hvarandra.

— Guds fre', Sven Magnis! Jaså, du är ute och går i kvällningen! Hvart ska' du stecka i väg som längst, äss jag får fråga?

Och Karl Johan i Kvighult, som låg på sitt ena knä ute på gårdsplanen och brynade sin lie, släppte ner sännan i brynbaljan, reste sig långsamt, torkade af sin näfve på bakbyxorna och räckte den därpå åt Sven Magnis.

— Jo, vi ä' gu'nås kaffelösa hemma i Hökås, och så tänkte jag gå hit och fråga, om du vill lägga sällskap, så köra vi in till sta'n i mor'n med hvar sitt lass ved, som vi kunna vända i pengar och köpa hem lite hvad som behöfs. Allting tryter ju för en under våren, när en inte har tid och stunder att vanka in och köpa alla grejer. Men jag tycker, att dä' alltid är liksom lite tröggare och trefligare, när en är ett par stycken i följe till sta'n.

— Vesst dä', vesst dä'! Och när jag grunnar rätt efter, så är jag bå' pengalös och snuslös och brännvinslös, så jag blir tvungen att följa mä'. Dä' va' bra, att du stötte på mej!

— Nå då ä' vi öfverens och ge oss af i ottan. Vi mötas vid vägskälet som vanligt. Se'n få vi si, hvad vi kan hitta på för nöjsamt i sta'n, om vi sälja veden förmånligt. Men hva' är dä' för en attanalning, som sjonger

så besatt till sitt bäljarspel nere i din täppa? sa' Sven Magnis och började gapa och lyssna.

— Åh, dä' ä' så ynkeligt! Dä' är min drängaslank, som har blett rifven i vettet utå kärlek i vår. Han bara går och diktar och drönar och sätter ihop rim, som stodenten i Skällebo se'n passar ihop åt'en. Hör så'na galenskaper! Dä' är, så att en annan kan gråta åt'et. Dä' är vesst den där Maja i Rydhemmet, som fördärfvat pojken, och aldrig blir det folk af honom mer här i tiden, suckade Karl Johan.

Men nerifrån den lummiga täppan sjöng drängen med klar röst:

»Du min nejlika röd, du känner så väl,
hur det brinner mitt blod, hur han flammar min själ,
hur i längtan jag skriar ditt namn.
Du är drottning i trånande drömmarnas slott,
du är rafflande ljuf som ett äktenskapsbrott,
och en afgrund af lust är din famn.»

— Dä' var förskräckligt! ryste Sven Magnis.

— Ja, ja, dä' är den största hädelse och synd, som tänkas kan. Men han får ursäktas, för han är galen, och den elemänskade stodenten äggar opp honom.

Och drängen sjöng, mens gubbarne bäfvade:

»Lilla Maja, det skälfver i själ och i kropp.
Vill du trampa och kväfva allt spirande hopp?
Och dock, hvilka fröjder vi två
skulle röfva från lifvet! Kom Maja, min mö,
låt oss kyssas och älska och domna och dö
uti vårnatt, när vakorna slå!

Ty det kommer en tid, då vår spänstiga kraft
börjar mattas och domna och ådrornas saft
skall förtorkas i kylande höst.
Låt oss famna hvarann' medan pulsarna slå;
snart så skrumpnar din kind och min hjässa blir grå,
och där lägger sig is i vårt bröst!»

— Hin måtte ta' stodentnötet, som hjälper honom vränga ihop den syndasmörjan, grymtade Karl Johan.

Men drängen sjöng:

»Du skall ångra en gång, att du flydde min glöd
och försakade bägar'n, som kärlek dig bjöd
i din unga och sjudande vår.
Låt mig blifva din brudgum i kvällen så skär,
kom och gif dig åt mig mellan tufvorna här
bak' de tysta och skymmande snår!»

— Tvy tusingen, ett så'nt elände! Vore han min dräng, vankades här smörj. Och du, Karl Johan, är inte försvarad, om du inte klår honom och söker få vettet till rätta i honom. Du ska' veta, att husbonden ä' i föräldrars stad och ställe. Så stod dä' åtminstone i den katekes, jag las i min ungdom. Klå honom, dä' ä' din plekt och skyldighet! Eller ä' dä' inte så? vände sig Sven Magnis till Britta, Karl Johans hustru, som i detsamma kom ut till karlarna på gården.

Men Britta bara hånlog.

— Karl Johan är ett blindstyre, som ingenting ser och ingenting begriper, sa' hon. Det är vår egen dotter Kajsa, som pojkastackarn trår efter, så att han kan dö. Och hon är lika gla vid honom, fast far hennes ingenting begriper utan har trolofvat henne med en skrådaling, som hvarken duger till att arbeta eller dekta vackra kärleksvisor, fast han, gu'bevars, har en kyrkevärd till far.

— Blindstyre! Sa' du blindstyre, Britta? Vet hut och chekanera mej inte i folks närvaro. Tror du inte, jag hör, att han sjonger om Maja.

— Maja och Kajsa, det är samma sak, och en dummer karl är du. En mor ser bättre i sådana här ting. Låt du barnen få komma ihop, och rif upp affären med kyrkovärden. Det har du större välsignelse af för en ska' aldrig tvinga folk till äktenskap, lät hustrun.

— Jo så nåder och anamma hvad jag dä' ska' göra, och drängen ska' ha' smörj och ur huset på eviga fläcken, om dä' ä' på dä' viset.

Och Karl Johan nappade till sig en krake och ville sätta af neråt täppan.

Men Britta fick fatt i förskinnsremmen på'n och höll honom och påminde honom om att göra sig i ordning till stadsresan, laga vedlasset i ordning och se om stutarna och sådant.

— Nå, då ska' jag tåla mej, tills jag kommer hem i mor'n kväll. Men då bryter dä' löst, mumlade Karl Johan.

— Gå inte och rufva på några syndatankar eller på elakhet mot ditt eget kött och blod, för då kan dä' hända dej en olycka på färden, förmanade hustrun.

— Dä' har ingen fara. Hade ja' inte större synder, vore jag säker, flinade Karl Johan och sa' go' natt åt Sven Magnis.

— — —

I staden gick det dagen efteråt ganska bra för gubbarna. De sålde sina vedlass mycket fördelaktigt samt handlade och vånglade därpå ganska reelt och voro vådliga maffar.

Framåt aftonen, strax innan det var tid för dem att tänka på hemfärden, sa' Karl Johan:

— Äss vi skulle ta' oss några klara, innan vi ge oss i väg. Jag te' minstingen kan behöfva lite, som sätter lif i mej, tills jag kommer hem och ska' dyka på den där pojeten, som vill lägga sej te' mä' min flicka!

— Jo, dä' skulle nok inte skada! mente den andre. Och så slunko de in på krogen.

Det var redan rätt skumt inne på den gård, där de hade sina vagnar och stutar, då männen ändtligen voro klara för hemresan. Fast så särdeles klara voro de i alla

fall inte, utan de dinglade och fumlade rätt duktigt, när de satte för sina ök.

De observerade därför inte, att några illpojkar hade tagit och växlat om stutarna för dem, så att Karl Johans högerstut hade bytts ut mot Sven Magnis' vänstre. De tyckte visst bägge två, att deras stutar stretade och trängdes rent besatt med hvarandra, men det ansågo de bero på att djuren voro hungriga och trådde hem.

Nå ja, det gick till slut att spänna för och om en stund voro gubbarna i sina häckar. Så barkade det ut på gatan.

Men stutarna voro rent förvillade. Sven Magnis vänsterstut, som var kommen på höger sida hos Karl Johan, trängde mot stången, ryckte i horntyglarna och sökte stånga den andre.

— Vell du hålla dej i skinnet och gå som folk, annars ska' ja' ge dej, din drummel! grymtade Karl Johan och dängde till den stackars stuten med tagelhurran utefter refbenen.

Då blef stuten besatt, krängde af sig oket och sökte springa till den sida, där han var van att gå. Hvilket emellertid gick så olyckligt för honom, att stuten kom med bakdelen in genom ett stort butiksfönster hos en manufakturhandlare, och där blef han sittande bland kragar och manschetter och paraplyer med bakbenen intrasslade i klänningstyg och med en capes, som de skyltade med, öfver hufvudet.

Karl Johan hann knappt genomskåda eländet, förrän det klingade till på motsatta sidan af gatan, där stutarna för Sven Magnis trängt in hvarandra genom fönstret hos en stor specerist, så att kaffe och anjovisburkar och porslin yrde upp och omkring som en lavaström vid jordbäfning.

Hela gatan kom i uppror. Där grinades och svors och väsnades, som om yttersta domen varit för handen,

och hvad våra gubbar fingo utstå af handlare, polis och annat folk, det kan inte beskrifvas. Men det värsta var, att de fingo ge reverser ifrån sig för rutorna.

Långt om länge kommo de likväl under fund med stutaförändringen och fingo hvar sin don samt tillätos draga sin väg, efter det polisen tecknat deras namn i sin bok. Innan de reste, undfick Karl Johan en örfil af manufakturhandlaren och Sven Magnis en dito, som inte heller var falsk, af speceristen.

Det var till vägkost, kan veta.

Ett par dystra gubbar var det emellertid, som vände åter från staden den kvällen. De sutto i sina häckar och skämdes samt yttrade aldrig ett ord till hvarandra, inte ens så mycket som »god natt» vid vägskälet, där de skildes.

Britta såg tvärt, när han kom hem, att det händt Karl Johan något.

— Var dä' inte dä' jag spådde! Du for bort med ett dåligt sinne. Du tänkte göra de stackars barnen ondt i kväll. Men straffet kom, som du ser. Låt dom få hvarandra, Karl Johan, för en ska' aldrig spjärna emot kärleken. Dä' är lika omöjligt att döda honom som att dränka en ål, sa' Britta, när hon fått veta, hur galet det gått karlarna i sta'n.

Karl Johan tog fram stöflaknekten och började streta och draga af sig skorna.

— Ja, — sa' han slutligen, — dä' ä' kanske så godt, att han får henne. Annars sätter han nok mä' stodentens hjälp ihop en sång om den här stutahändelsen, och dä' blir dä' värsta af alltihop.

— Gud välsigne dej för de orden. Och så får han efter detta köra te' sta'n, när de behöfs?

— Dä' får han, för dit kommer jag inte brådt.

Den nye befallningsmannen.

Vi gingo ifrån uppbördsmötet och fördrefvo tiden och förkortade vägen genom att tala om slagsmål.

Det är märkvärdigt, hvad det hänger i folk att gärna och kanske helst vilja orera om sådana saker. Men det beror väl därpå, att den råa styrkan och det vilda modet aldrig förfela att komma våra hjärtesträngar i vibration, så länge vi inte fått råheten ur oss själfva.

Vi språkade alltså lifligt om slagsmål, där vi gingo på vägen från skattemötet häromsistens, ja, så lifligt, att vi själfva höllo på att drabba ihop, rätt sådana hårdvallsgubbar vi voro. Men se minnena döko fram från flydda tider, och Johannes i Bagghemmet kunde inte undgå att när det talades om stryk, komma ihåg ett par vådliga ärr på sin vänstra arm, dem Sven i Intägt, som gick på motsatta vägkanten, snidat åt honom med sin fällknif för trettio år se'n på auktionen i Bo.

Och när Johannes samtidigt betänkte, att han se'n dess aldrig haft någon bra styrka i sina armar, blef han krisk och sur och trätlysten i sitt sinne samt började leda talet så, att det kunde såra och chikanera Sven.

Hade gubbarna fått hållas, skulle de nog kanske kommit att upplifva gamla minnen se'n forna syndfulla dagar. Men det fingo de inte, ty Måns i Bråten, som är en fridens

man, sporde oss plötsligen, om vi hört, hur det gick för Svinhultapojkarna en gång.

— Näää! gapade vi alla i korus.

— Jaså! Nå då ska' jag tala om den saken för er! lät Måns.

— Jo, började han, på attanhundrafemtiotalet hade Svinhultapojkarna satt skräck i hela världen härute. Alltid hade de knifvar i fickorna och blydaggar i rockärmarna, och det var lifsfarligt att möta dem, se'n sol gått i skog. Ty de gingo sällan ut i andra ärenden än att göra ohägn och slåss. Inte brydde de sig heller särdeles om hvem de röko på.

Men var det någon, som de fått särskildt agg till, så kunde denne hälsa hem, om han var nog olycklig att stöta ihop med dem, till och med på själfva kyrkovägen. Ty det fanns inte så mycket religion som ett gryn i Svinhultaboarna. Fick man höra deras sång och skrål ute på vägen, sprang man gärna in och stängde dörren efter sig.

Och det var knappt det hjälpte, om de visste, att man hade brännvin i huset.

— Kunde ingen ta' knäck på de odjuren? sporde Sven.

— Inte på länge. Far och mor deras rättade de sig inte efter ett dugg, och om en annan förmanade och tillhöllo dem, svarade de med hångrin, skällsord och sparkar.

En gång angaf Danjel i Saraböke dem för hemgång, och den gamle länsmannen tingförde dem. Men när de stått sitt straff, voro de bara etter värre. Danjel hittade det ena kreaturet efter det andra dödt ute i markerna, och en natt brann hans badstu ner med allt hans lin. Man visste väl, hvad man skulle tro, men det fanns ju inga vittnen, och Danjel hade mistat lusten att angifva Svinhultapojkarna. Stackarn, han fick dyrt betala för det

han anmält dem för hemgången, då de en söndagskväll gått in i Saraböka och druckit ur allt brännvinet för honom och ätit upp en ost för hustru hans.

Och hvad den gamle länsmannen beträffar, så var det så när som på ett hår, att han blifvit halshuggen af dem.

— Tvi den dåli'e, sådana män'skor. Hur vände de sig den gången? sporde vi.

— Jo, en mörk höstnatt, då länsmannen var på väg hem från en förrättning och kom till Helgabo grind, råkade hans dräng tappa piskan, när han steg af för att låta upp grinden, och det var stopp, att han kunde leta upp henne i mörkret, utan de måste tända en sticka.

Nå, när de fått ljus, sågo de grinden öppen och en hvass lie fastgjord vid stolpen på den sida, där länsman satt. Nu var det en Herrans skickelse, att drängen tappade piskan, annars hade länsman mistat knoppen, när de farit igenom grinden, för lien var fastgjord med en satanisk beräkning af höjden på kärran och länsmannens kropp.

— Hu, ryste vi.

— Ifrån den stunden tjänstgjorde heller aldrig den gamle länsmannen utan tog afsked och han behöfde heller inte tjäna, för han var rik som ett troll, såsom ju alla länsmän ä'!

— Och underligt är inte det. Präster bli skrofrika, som inte ha' mer än högst två socknar att lefva af, men länsmän ha' ju hela »gestreck» att suga ut, undervisade Johannes i Baggehemmet.

— Nå, fortsatte Måns, se'n fingo vi en ny länsman, en ung och hejdundrande karl, stor och axelbred och med ögon, som endast de kunde sätta skräck i folk. Han höll sig träget till tjänsten och brydde sig inte om att göra affärer i konkurser eller så'nt utan satte till sina krafter på att få ordning och vägafrid till stånd inom sitt distrikt.

Ja, det var en länsman hela da'n, ska' jag säga. Och rädd var han inte heller. Han kunde rusa midt in i en folkskock, som var i slagsmål, och på mindre än tre minuter skingra kämparna och slänga dem åt alla väder.

Han hade inte varit hos oss länge, förrän han hade reda på de fyra Svinhultapojkarnas bragder, och dessa voro sådana, att han kunde häkta dem när som helst. Han töfvade dock men skickade bud till dem, att om de inte hölle sig i skinnet, skulle de få med honom att göra.

Pojkarna grinade och mente på, att de nog skulle skrämma befallningsmannen att låta dem vara i fred och ha' sin ro för sig.

— Nå, jag möter dem väl en gång. Gu' nåde dem då, sa' länsman.

— Vi sa' till honom, fortfor Måns, att han inte skulle fara ute ensam om kvällarna, ty pojkarna skulle nog inte underlåta att passa honom och göra honom något ondt. Men han bara log och mente på, att han alltid hade några par »fina engelska manschetter» med sig, med hvilka han skulle lugna och stilla svinpälsarna från Svinhult.

Så hände det sig, att befallningsmannen mötte dem en söndagskväll på landsvägen genom Heljaryds skog, där de kommo och skrålade. Länsman, som var ensam, höll in sin häst och befallde dem vara tysta.

— Tig själf! Dä' ä' våra egna skrålverk, vi använda, genmälde pojkarna och skockade sig fram åt kärran. Men den unge länsmannen hade redan knäppt upp fotsacken, och innan någon af gossarna fått sina blydaggar ur rockärmen, hade han slagit ner alla tre. Den fjärde stod på post ett stycke därifrån för att gina undan folk, som möjligen kunde komma och bli vittnen till hur de märkte länsmannen.

Men nu var det, gualof, pojkarna, som i stället blefvo märkta. När han fått dem jordslagna och halft bedöfvade, töfvade det inte länge, förrän han hade handklofvarna eller

de s. k. engelska manschetterna på, och så fingo de följa med till länsmansgården. Måntro att de bjässarna voro snopna. Hela socknen hade de skrämt, men en enda karl tog dem till sist, och när händelsen blef bekant i socknen, vardt där ett allmänt jubel. Pannkakor och får- och kalfstekar rent af regnade en långlig tid öfver länsmannen, så att hans unga fru var nära att drunkna i den myckna välsignelsen.

Men Svinhultapojkarna blefvo knäckta den gången. När de stått ut, hvad lagen gaf dem, dråsade två af dem till Tyskland och de andra, som blefvo hemma, gingo sedan omkring som lamm eller annat beskedligt folk. En länsman kan ock vara till välsignelse, det si vi af detta, slöt Måns.

— Hm, jaja, hända kan det, sa' Johannes. Och så skildes vi åt vid Bråtens vägskäl.

Svartsjuka.

— Kärleken, mina vänner, är såsom gulsjukan. När den angriper de unga, är han inte så farlig utan kan botas på mångahanda sätt. Men drabbas äldre personer af densamma, då blir tillståndet ganska betänkligt. De äldre ha för liten motståndskraft både mot gulsjuka och kärlek.

Själf tackar jag Gud på denna stunden för hälsans gåfva och för det jag är obesmittad af kärlek och andra svåra krämpor. Ty det känner jag granneligen på mig, att om jag nu vid mina år skulle råka i eld och flamma för ett fruntimmers skull, blefve det min undergång och död. Jag skulle inte stå emot'et, jag skulle stryka med. Hjärtat, som är försvagadt, skulle darra och stanna och kanske spricka på köpet.

Men i ungdomen kunde jag stå ut med hur mycken kärlek som helst. Då var det andra tag och annat gry i den här pojken. Jag kunde älska varmt och djupt bå' i norr- och södersocknen och framme i kyrkobyn också på samma gång utan att bli andtruten eller fördärfvad eller galen.

Lisa och Kajsa och Maja och Ingrid och Mina och Lotta kunde jag brinna för på en gång. Fast Kajsa var då, förstås, min bestämda fästmö. Henne hade jag, så stor och fet hon rätt var, midt i hjärtat på mig. De andra fingo hålla sig kring kanterna och i den yttersta kammaren. Men ni kan förstå likaväl, hur mycke' man kunde bära

på i de dagarna. Nu är jag säker på att samma hjärta skulle krevera, äss bara en enda råkade trippa dit in. Hvarifrån dock Herren bevare mig! Vesst i all världen kan kärleken vara bra. Det är jag den siste, som vill förneka. Men det ska' vara måtta med honom och en gräns för allt.

Om en gammal män'ska t. ex. får den här longinflabbationen, som ska' vara en bå' farlig och dödliger sjukdom, så finns det hopp. Efter nie dygn kan dä' va' öfver antingen på det ena eller andra sättet. Men kärleken, mina vänner, kärleken, inkrupen i ett gammalt hjärta, går min själ inte öfver på nie dygn. Åh, nänämen, han hänger där allt och rasar och gnager och fräser och pustar och pinar och stinger, så länge han vill. Ingen doktor och inga meklamenter förmå ta' gadden ur honom. Och når han sitt mål, så blir det ändå etter befängdare. Då blir det slut med hvisslandet i lifvet. För när en gammal, särdeles en gammal karl, chåsar åstad och gifter sig, så är det ungefär detsamma som självmord. Lägg detta på hjärtat, gubbar!

Det var Bengt i Gisabo, som härom aftonen höll ofvanstående predikan i kvarnkammaren för oss. Och han gick på och var så ifrig och i tagen, att svetten rann af honom och han var nära att storkna. Fast han ändå kanske är den störste pratmakare, vi ha i socknen. Han är möcke, möcke värre än jag.

— Men hvarför i all världen tog du upp det ämnet och kom in på det kapitlet, som är så gammalt och kändt? sporde Jösse i Lufveryd.

— Hm, ja, jag kom att påminna mig ett litet så kalladt kärleksdrama, som hände en gång i Luba socken, genmälde Bengt och tog på sig en min, som om han varit världens förnämste historiker, en mästare öfver bå' Alin och Boëthius och hvad allt de heta de där maffarna, som skrifva våra historieböcker.

— Då kunde du väl tala om den där kärlekshändelsen i Lerbo för oss, äss den inte är led och anstötelig. För då vell vi inte höra henne, och då passar han inte för våra öron, inföll jag, som inte vill vid några s. k. slipprigheter. Såsom ni ju ock alla vet'.

— Nå, vasserra! Ho' är, som historier ä' mest. Där finns just inget ledt i henne. Och äss I vellen, så kan ja' remittera henne för er, lät Bengt.

Först sparkade han bränderna till rätta i spisen med träskorna, och snusade väldeligen. Se'n drog han till:

— Jo, där borta i Lerbo socken fanns och finns än en arrendator, en förgrymmadt bra karl för resten. Vid den tid, jag nu åsyftar, kunde han väl va' så där cerkla kringsvid förti år gammal. Karlen var ogift. Han hade aldrig haft tid att gifta sig, kantänkta. I stället hade han ett gammalt pigskrälle, en tös på femti år. Han var nämligen en kloker karl, som begrep faran af unga pigor. Nå, kan ni tänka er, att den gamla harpan gick och blef pin kär i sin husbonde. Jag har ju för en stund se'n talat om för er, hur det går, när kärleken ränner in i gamla män'skan. Arrendatorns piga fick sjukdomen rejält. Hon slet, och hon våndades, hon slängde och flängde, skurade, bakte, bryggde och bykte, väfde och for omkring som ett torrt skinn. Hon såg om la'gård och kreatur och pysslade om husbonden med mat och kaffe, så att han mådde som en grefve. Allt naturligtvis för att göra sig till och behaga honom. Han begrep inte och kunde inte tro, att hon var kär i honom, utan han tog hennes flängande för tjänstenit och klappade henne då och då på ryggen och berömde henne. Det tog hon å sin sida för kärlek, och då brann det i den gamla draken, hon skalf i hela kroppen och ville rent segna ner, så anfäktad var hon af kärleken, stackars män'ska. Ja, jag säger stackars, för Gu' nåde den, som drabbas af anfäktelsen. Men arrendatorn begrep ingenting, det nötet, utan det gick och det var, och pigan blef allt

kärare och galnare. För kärleken växer och växer och jäser och fräser och sjuder och brusar.

Så ledsnade arrendatorn till sist vid sitt ogifta stånd.

— Som man väl, gunnås, gör lite hvar, afbröt Jösse i Lufveryd.

— Tösst, Jösse, och låt mej hålla på, mens jag är i gång! Jo, han blef, som sagdt, led vid att gå ogift längre och hörde sej i doldom för efter ett passande fruntimmer. Sent omsider fick han spaning på en i lagom ålder och med lämplig hemgift. Han besåg henne och blef glad åt henne. Men han skötte saken i tysthet och hemligen, såsom allt frieri ju bör bedrifvas. Pigan anade inte ett dyft.

Men så, serradö, kom arrendatorns fästmö till honom en afton för att se på hans vurningar.

— Hva' ä' dä' för en? sporde pigan.

— Åh, dä' ä' ett fruntimmer, kan du väl se, lät husbonden.

— Ska' ho' bli öfver natta? skalf hon.

— Vesst i hundan! log han.

Men då ska' ni tro blef ett väsen, för nu kom svartsjukan till. Först skällde hon, och se'n kastade hon sej på golfvet och bölade och betedde sej som den värste stolle, ref elden ur spisen, slängde grytor och pannor ut genom dörren samt ställde till det värsta elände, man kan tänka sig. Svartsjuka män'skor borde vräkas in på Vadstena hospital. Ingen mat lagade hon, och fästmön var, förstås, bå' ledsen och skammandes. Framåt läggdags blef pigan än rasnare. När fästfolket drog sig in åt nattstugan för att slippa se och höra hennes galenskaper, blef hon så vild, att hon satte eld på huset, på det att de inte skulle få vara i fred tillsammans. Kan en tänka sej nå't värre? Men så våldsam kunna kärlek och svartsjuka göra en män'ska. Nåja, elden varsnades i tid, så att just ingen skada skedde. Nu blef emellertid arrendatorn arg och sparkade ut käringen och dref henne bort. Han fick stämning för

det sedan. Men fästmön hade blifvit så uppskrämd, att hon gick sin väg bums och karlastackarn vardt fruntimmerslös för långlig tid. Därtill blef han utsatt för gny och spektakel naturligtvis. Utom det att han, som sagdt, fick uthärda stämning af pigskrället för slagsmål och mistad lön och sådant.

Har jag inte rätt kanske, gubbar? Är inte kärleken en farlig åkomma, som har värre följdsjukdomar än själfva scharlakansfebern? slöt Bengt, som nu var nära att kväfvas af sitt ordflöde.

— Men finns det då inte nå't skyddsmedel mot den rackarn? sporde Jösse i Lufveröd och ref sig i hufvudet.

Hvarken Bengt eller vi andra kände till något sådant.

Abraham i Abrahamsgård.

Det gick ett underligt tal i bygden om gamle Abraham i Abrahamsgård. Men hvad som var sant eller osant af det, som sades om honom, det visste ingen.

En konstig kropp var han i alla fall och inte lik annat folk.

Han umgicks aldrig med någon, gick aldrig till kyrkan som andra människor utan vankade som en enstöring där nere i Abrahamsgård. Afsides låg också stället, så det var sällan någon hade sina vägar däråt.

Abraham och hans bror Daniel hade ärft gården och brukade den till en början gemensamt. Men de voro aldrig sams. Trätor och slagsmål hörde till ordningen för dagen i Abrahamsgård och det troddes, att bröderna rakt skulle mörda hvarandra till sist.

Så hade Daniel fått för sig, att han skulle gifta sig och taga ett frumtimmer till sig i Abrahamsgård, och från den stunden blef förhållandet mellan bröderna än värre.

Så försvann Daniel helt plötsligt.

— Han har rest till Amerika, påstod Abraham.

Men det var just det, som folk inte trodde på. Man var nästan säker om att Abraham, som var den hårdaste och oförsonligaste af dem båda, hade bragt brodern om lifvet.

Det var detta fula tal, som gick om Abraham och som höll i sig år efter år.

— Det syns grant på honom, att han har ondt i samvetet och att han går och rufvar på något, som gnager och gnager i honom, hviskade folket.

Underligt var det också, att det aldrig spordes det ringaste från brodern, aldrig kom det bref från honom, och ingen af dem, som utvandrat från socknen, hade heller hört af honom inne i Amerika.

Om någon ibland tog sig för att fråga Abraham, huruvida han visste något om brodern, brukade han alltid svara:

— Nä', han ä' troligen döder därinne, om han nå'nsin kom dit. Men skeppet, som han följde med, gick visst om styr ute på sjön. Jag las om det i tidningarna på den tiden. Och så tog han sig alltid ett annat tal.

Sorgesam var Abraham att se på. Gulblek och mager var han som ett skelett, och lemmarna skälfde på honom.

— Han har så klen matlust, förklarade hustru hans.

Men så visste också folk att omtala, hurusom Abraham heller inte hade nattro eller sömn. Hustru hans hade, kantänka, talat om, att han kunde ligga och vrida sig hela nätterna och att han svettades och suckade. Fick han någon gång en blund i sina ögon, så varade den inte många minuter.

— Jojo, den, som har ett dåligt samvete, han har ingen mjuk hufvudkudde, mumlade folket.

Till sist fick Abraham självmordstankar. Gång på gång försökte han hänga sig, så att han tidtals måste vaktas.

Men när den onde fått makt med en män'ska, släpper han henne inte lätt ur sitt våld.

En dag skar sig Abraham i halsen. Men handen darrade, och så tillfogade han sig blott ett ohyggligt sår.

Vid lif blef han dock.

Och där låg han nu i Abrahamsgård och kämpade med sina plågor och yrade och talade så underliga ord.

Då slapp det ur honom en dag.

— Sir du inte nå'n blo' på mina händer? sporde han hustrun.

— Nej, hva' skulle den komma ifrån? Såret är ju rätt i rappet läkt.

— Jo, det är broderblod, som klibbar vid mig. Jag är en Kain, förstår du. Dä' ä' Daniels blod, som fläckar mej och ropar till mej utfrån marken. Hör, hör, hur det skriker! stönade han.

Hustrun trodde förstås, att han bara yrade.

— Lugna dig du, och drick lite vatten. Daniel drog ju af till Amerika, vet du väl.

— Nähä, det gjorde han inte. Han kom inte längre än till gölen borta i utskogen, du!

— Åh, Herre Gu', du har väl aldrig ödt honom?

— Jo, Gud förbarma sig, det gjorde jag. Vi kom i gräl en dag ute på skogsbygget om hans gifte. Jag ville inte, att han skulle sätta bo här, för jag trodde inte, att gården kunde föda två hushåll. Och så slog jag honom i hufvudet och kastade ner honom i gölen och sprang min väg. När det sedan blef frågsmål efter Danjel, sa' jag, att han rest till Amerika. Och så har jag gått här och burit på mitt brott och mina stora synder. Har jag gjort det värsta, som en män'ska kan göra, så har jag också lidit det svåraste, som någon kan utstå. Men nu kan jag inte bära det längre. Nu ligger Herrans hand alltför tungt på mitt bröst. Det kväfver mej.

— Åh, du talar väl i yrsel och feber. Det kan väl inte vara möjligt, att du gjort så ondt? Du drömmer väl bara, Abraham?

— Det är inte så väl heller! Och nu ska' jag snart stå till rätta och svara inför Gud, hvar jag gjort af min broder, Herre misskunda dig! Gack efter kyrkovärden, Lena, kanske det lättar mig, om jag bekänner och ställes till ansvar inför människors domstol, innan jag kommer

inför himmelens. Spring efter länsmannen, men skynda dig, Lena, innan det är för sent. Spring efter länsmannen!

— Vänta lite' med det, ljöd i detsamma en röst från dörren och en främmande karl trädde in.

Abraham blef, som om han träffats af en blixt. Han spände upp ögonen och slog ifrån sig med händerna.

— Det är Daniel, som kommer att hämta mig till doms, stönade han.

— Nej, inte för att hämta dig till doms utan för att förlåta dig och rädda dig, yttrade främlingen.

— Är du inte döder, är du en män'ska och inte en ande?

— Nej, jag lefver, Abram. När du kastade mig i gölen, vaknade jag till efter slaget, du gaf mig med yxhammaren, och när du sprang din väg utan att se dig om, kraflade jag mig upp och låg sedan i skogen, tills kvällen kom. Då beslöt jag låta dig bli i den tron, att du mördat mig. Det skulle bli min hämnd. Så smög jag min väg under natten och lyckades efter många mödor komma öfver till Tyskland, där jag sedan arbetat på tegelbruk och mått väl. Men jag har haft en god vän, som låtit mig spörja till dig, och han har underrättat mig om hur du jagats och plågats af ditt samvete, tills jag nu tycker, att du lidit nog. Och nu är jag här för att förlåta dig.

— Underligt, underligt. Och att du kom just nu! Och så knäppte Abraham sina händer och brast i gråt, en förlossande gråt.

Han kryade snart till sig, och nu bo bägge bröderna i fred på Abrahamsgården.

Men numera går Abraham åt kyrkan hvarje söndag, och det finnes ingen i hela socknen, som är ifrigare än han i bön och tack och lof till en underlig, barmhärtig och förlåtande försyn.

Karl Johan i Lassabo.

Maja Stina var redan uppstigen och stod vid spisen och blåste under kaffebråten. Men jag själf låg förstås än och vräkte mej under fällen. Det var trettondedag och hälgdag, så det var ingen brådska å färde. En egenrådandes karl, som består sig med hustru, piga, barn och dräng, har väl också rätt att ibland ligga såsom en patron och halfsofva och vara karlaktig och spotta utåt golfvet och komdera om morgonen. Inte behöfver man just skällas lat för det.

Nå, jag låg, och Maja Stina, hustru min, stod, som sagdt, vid spisen och blåste i bråten och försökte att få kaffet i kokning. Hon är alltid så girig om morgnarna och stiger upp, så fort tupparna börja gala på svinhusloftet. Hon har så många gärningar, säger hon, så dygnet vill ju knappt räcka till åt henne.

Men jag tror då för min del, att hon yrar opp så där i ottemål bara för att få pigstackarn ut åt la'går'n och drängaslabben på logen.

Maja Stina är rejäl och ett duktigt mönster i sitt hus. Hon sparar inte sig själf. Men så sparar hon minsann inte en annan heller.

Nu stod hon, som sagdt var, vid spiselhällen och band på sig strumpebandet och blåste under kokarn och ref sig i hufvudet och tittade efter loppor i barmen och

var verksam på alla sätt och vis, medan jag låg som en annan domprost och vräkte mig i sängen.

Solen var inte upprunnen. Men jag sof inte, för jag hade hört Maja Stina hosta till ett par gånger, som hon alltid gör, innan hon knäcker till med sitt evinnerliga skällande. Rejäl är hon, men hon är inte oduglig till att skälla heller.

När hon så fått ner den rätta knuten på sitt högrå strumpeband och hyflat ner kjolarna, vände hon sig åt sängen, där jag låg och patronade mej, och stack till mig med sina ljusblå ögon, precis som om hennes ögon varit ett par skomakaresylar.

— Undras hur länge du, latoxe, tänker ligga i dag? sa' hon.

Där hade nog kommit till ett bra meningsutbyte mellan Maja och mig den trettondedagsmorgonen, ty jag hade var't på kalas kvällen förut och var just inte så »blöt i magen», som man säger.

Men just som jag skulle ge henne ett karlasvar, kom Karl Johans flecka i Lassabo inskuttandes i stugan, andfådd och alternerader.

— Hva' står nu på? fräste Maja Stina, när hon fick se tösen komma in.

Karl Johans flicka i Lassabo, Mina heter hon för resten, sjönk ner på vår bottersta soffa, fick förklädet upp öfver ögonen och grät.

Maja Stina, som har ett hjärta, som just inte smälter för vax, tittade stort på henne.

— Har du spellt ut morn'mjölka? sa' Maja Stina och såg illparig ut.

— Spellt ut mjölka! Dä' ä' inte så väl heller! Men vår gris ä' sjuk. Han har vesst fått ett ben i halsen och far svärjer på, att han ska' ta' lifvet å sej, om inte grisen blir fresker.

Tösen pratade och skalf och var öfver sig gifven, så att jag satte mig upp i sängen och blef alldeles vaken.

— Hm! sa' Maja Stina.

— Men jag ä' väl ingen grisabotare, som kan bringa tröst och hjälp och läkarevård i ett så ondt ämne, lät jag.

— Nähä, det sa' mor också, att farbror inte förstår sig på te' att bota svin. Men hon bryr sej inte om grisen utan vell hellre, att vi försöker få vett i far, som vell hänga sej därhemma eller skära halsen å' sej med rakknifven för grisens skull! kiftade tösen.

Då begrep jag naturligtvis, att det var allvar och fara å färde, så att jag hoppade ur sängen.

Det tog visst en liten tid, innan jag blef i ordning och kunde följa flickan, för Maja Stina hade gått och gjort helgdagsfint och ställt i ordning i stugan. Och hvar man vet väl, hur det går till, när fruntimmer ställa i ordning och »göra fint». När de ha gått öfver allt i ett hus, får en just inte rätt på någonting. Skinnbyxor och piskor och all annan rejäl don kommer alltid åt häcklefjäll, när fruntimmer ha gjort fint.

Nu hade jag brådt att följa Karl Johans flicka, men hur jag vånnades och svor och istades, fick jag inte rätt på hvarken min vänsterstrumpa eller högerträskon.

— Ta' rätt på't! dök jag till Maja Stina.

Men hon gaf mig skarpa svar och mente på, att jag just inte hade annat att styra med än att hålla reda på mina strumpor och träskor.

— Jag ska' strumphålla attan barn, och dej också. Vell du inte hålla reda på dina strumpor, får du göra, hvad attan du vell! skrek hon och var såsom ett bi.

Till sist hittade jag strumpan i kravattlådan och träskon i blötfiskbaljan, hvadan jag blef klädd och så pass i ordning att jag kunde följa med Karl Johans flicka ner till Lassabo.

Där var ett ljufveligt lif måntro, och slarfviga fruntimmer böra ta' vara på och lägga på minnet det jag nu har att säga. Karl Johans hustru hade dängt till grisen alla ben efter julafisken och nu hade grisen i sin hunger och i sitt elände och i sin glupskhet fått ett ryggben på tvären i halsen.

Jag begrep tvärt, att det inte fanns någon räddning utan att svinet rätt snart skulle dö samt sökte trösta Karl Johan.

— Gack hem med dina tröstegrunder, dä' här blir min »urin», grät gubben och ville inte låta trösta sig.

Hustru hans tjöt, och barnen hans bölade och voro vilda i sorg öfver förlusten.

Jag satt på soffan och funderade. Men då fick jag en idé, som skam kom till mig med.

— Karl Johan!

— Hva' vell du?

— Äss vi skulle ta' grisen och lägga honom i skeppet och ro ner till slaktaren Eriksson och sälja honom, innan han dör.

— Annagga dej! Men vi säja, att han är sjuk af för styf fodring och tala inte om att han fått ett fiskaben i halsen. Det får han tids nog veta, men då har han betalt honom! log Karl Johan och blef vid tröst.

Se'n togo vi den sjuke och af julfiskben fördärfvade grisen och lade honom i Karl Johans skepp och rodde neråt ån mot slaktarns till.

Men vi hade just inte hunnit långt, förrän grisen fick ett anfall af andtäppa. Han flög upp och började ruffa och satte frambenen på vänstra båtkanten, så att hela båten välte och Karl Johan och jag och gris kommo i ån. Och en Guds lycka var, att Pelle i Hägnen var ute på harjakt och drog upp oss. Jag stod bra emot förkylningen, för Maja Stina gaf mig honung och stryk, när jag kom hem, och det värmde mig, genomblöt och våt

och förfrusen som jag var. Men Karl Johan i Lassabo han ligger där i sin lunginflammation och gu' vet, om han kommer upp mer i sitt lif.

Och det kvittar för resten.

Men det var skada med grisen.

Utan julbrännvin.

Den tredje lördagen före jul brukade vi färdas i en stor och lång karavan in till staden.

Det var i våra stora dagar, det var en i hög grad ansträngande och viktig dag, på hvilken vi gjorde mångahanda och viktiga affärer och det hade, som sagdt, blifvit till en sedvänja sedan urminnes tider, att vi, som voro från samma väderstreck i socknen, skulle lägga sällskap både hem och bort vid detta tillfälle.

Till staden förde vi med oss skållingar och fårkroppar, ost, smör, potatis, råg, ved eller andra produkter, som vi kunde ha' att afyttra, på det att de stackars stadsboarna, som ingenting ha' utaf jorden och för hvilka det väl därför måtte vara knalt och illavulet, skulle få något att lefva af och något att smörja sig med under helgen. Och vi för vår del bli ju samtidigt också hulpna. Mat ha vi ju af alla slag oköpandes, men vi behöfva pengar, ty sådana växa gu'nås inte mellan kullerstenarna på våra gärden. Och pengar gå åt till julen. Det är ju så mycket som behöfs: blötfisk och kaffe och socker och sirap och korfvakryddor och brännvin. Jaja, det vill säga, att brännvinet i och för sig är, gualof, bannlyst nu för tiden.

Men om man kokar det i en gryta och vräker i'et lite' dricka och sirap, så får man ett slags vin, som är

mycket oskyldigt, men som likaväl verkar som en inte så värst oäfven läskedryck.

Men pengar gå åt bå' till det ena och det andra. Det är därför inte med alldeles oblandadt glada känslor vi gamla bönder draga ner till staden ett par veckor före jul för att vända våra reela och dråpliga produkter i lyx och brännvin och andra onödigheter, som en lätt kunde vara utan, om inte modet och sedvänjan tvingade en. Ty det är ju så mycket, som man måste underkasta sig och kosta på sig för folks skull. Om en inte vid julen braverade med en hel hop köpstadsvaror bå' i mat- och klädesdräkts- och dryckesväg, så skulle man inte anses vederhäftig för sina lån utan i stället blifva hållen för en skrådaling eller en girigbuk eller en fattiglapp.

Men när man går bredvid sitt lass på vägen till sta'n, där man ska' sälja sina kanske raraste grunkor, så kan man ibland inte låta bli att grunna på, hur besattandes dumt det ändå är med den här lyxen, som ska' utvecklas vid julen medelst maccaroner och bruna bönor och russinsoppa. Liksom potater och mjölkavälling, som man ju har oköpandes, inte skulle göra precis samma verkan och nytta.

När man blir gammal och förståndig, går man och grunnar öfver sådana saker, och de stämma en just inte till någon vidare glädje.

Så gingo vi sammaledes äfven i år och grubblade bredvid våra lass på väg till staden, den penningförödande syndahålan. Det var just i själfva dagningen, och vi längtade lite till mans att nå Pinutten, där vi skulle beta våra hästar och smaka på våra matsäckar, hvilket är det enda roliga vi ha på bortvägen.

Nåja, vi kommo i sin tid till Pinutten och vattnade, bundo och fodrade öken. Se'n togo vi våra skinnväskor och matknyten samt dråsade in i stugan och satte oss på bänkar och soffor och stolar regelrätt och rejält. Det vill

säga, att de rikaste vräkte sig vid fönsterbordet och vi andra satte oss med matknytena i våra knän, hvar det kunde bära till. Längst nere vid dörren satte sig gamle Hans Hansson i Kniperyd tyst och stilla. Det är annars sällan Hans Hansson är med ute bland folk. Hans hålles för det mesta hemma och vill inte låta se sig. Det är liksom han skämdes för sitt hopdragna och konstiga ansiktes skull.

Skinnet ser ut som om det vore för litet åt honom, och det är blankt och konstigt och liksom spänner och stretar i synen på'n. De påstå, att han blifvit bränd i en vådeld.

Rätt som vi nu sutto i Pinutten och anfäktade våra matknyten och pratade karlaord, var det någon, som började hugga på julen.

— Han borde ta's bort, för han är bara till kostnad och så skapar han lättja, syndalif, svalg och dryckenskap, dans och spel och lekstugor. Julen borde aflysas, mente karlen och såg sig omkring i stugan, liksom om han ville inhösta bifall och beröm. Han tyckte naturligtvis själf, att han talat med förstånd och vishet.

Men ingen svarade ett ord. Endast Hans Hansson i Kniperyd såg allvarsamt och nästan sorgset på julahädaren och sa':

— Tösst med sådant prat!

Vi blefvo förvånade lite till mans och allra mest karlen, som först pratat. Det var förresten Johan i Kalfhagen.

— Jag undrar rätt, hvem du egentligen töstar ner, sa' Johan hvasst och ilsket, i det han skar af en stor brödskifva med sin läggeknif.

— Om du inte tiger för mej, så kommer det en annan, som täpper munnen på dej, när du hädar och för dåraktigt tal och vill afhysa vår vackraste och ljufligaste högtid, genmälde Hans Hansson.

— Hvad skulle det va' för en annan, som kommer? hånade Johan i Kalfhagen.

— Vår Herre! sa' Hans och band tillsammans sitt matknyte.

— Hm! Men ja' talade väl ingen osanning. Ä' dä' inte så, att det förs en hel hop syndalif om julen? lät Johan liksom ett grand skamsen.

— Jo, gu'nås, gör det så, men dä' rår inte julen för. Julen ä' en helig tid, och du ska' inte häda frälsarens födelsedag, Johan. När jag hör folk tala illa om julhögtiden, vill jag gråta, och när jag ser män'skor vanhedra honom med sitt lefverne, så ryser och bäfvar jag nu för tiden; ty sådant straffas hårdare än många andra synder. Titta mej i synen, så kan ni se, hur Herrens nitälskande och brännande hand slagit och näpst mej. Se, det här märket har jag, för det jag begick hans högtid på ett ovärdigt sätt, suckade Hans Hansson i det han steg upp och redde sig att gå ut.

Det blef tyst i stugan och allesammans tittade vi på Hans. Han talade ju rent som en präst.

— Hur gick det till, när Herren satte sitt märke på dig? Hva' hade du gjort för ondt? frågade någon i laget.

Hans stod tyst en stund och grunnade. Se'n satte han sig ånyo bredvid sitt knyte på sofflocket.

— Nåja, jag kan rätt tala om'et. Det kan kanske inte skada, och ämnet passar inte illa för dagen.

Jo, jag var en riktig vettvilling i ungdomen, jag hädade såsom du, Johan, jag hade inte en allvarlig tanke i mej, jag hädade Gud i tankar, ord och gärningar. Jag längtade efter julen, inte för de intryck, som den skulle göra på min själ, utan för de tillfällen till frihet och stollalefverne, som den högtiden med sina många lätthelgdagar ställde i utsikt för oss. Jag tror inte, att här fanns en större syndare än jag. Alltid gick jag i spetsen, när det var frågan om galna streck och ogudaktigt lefverne.

Till julottan gick jag med buteljer och kortlek i fickorna. Vi sutto på läktaren och söpo i morgongryningen och spelade kort under predikan utan att betänka synden. Tvärtom höllo vi oss för storkaxar, som vågade göra, hvad vi ville utan rädsla och bäfvan.

På den tiden stod där uppe på läktaren en gammal dopfunt, och en juldag, när vi voro galnare än vanligt, hällde vi glögg i funten och döpte midt under tjänsten en hund. Ha' ni hört något rysligare? Men den gången anmälde orgelnisten oss för kyrkobuller, så att jag fick häktelse för tilltaget.

Ifrån den stunden hatade jag orgelnisten och satte mig för, att jag nästa jul skulle hämnas på honom och spela honom ett grufligt spratt. Jag tänkte krypa in i orgelverket och göra hyss med piporna, när han var midt i spelet.

— Var du så pass, Hans? sporde Johan.

— Jo, var jag så. Nå, på den tiden hade vi stora tjärbloss med oss till kyrkan vid julottan. När man kom fram, slängdes alla blossen i en hög, som bildade ett bål, hvilket låg på kyrkobacken och brann ner under gudstjänsten.

Den jul, när jag föresatt mig att förstöra speleverket för organisten, fanns det ingen snö utan halis på vägarna. För att få mod drack jag på morgonen, och det ena med det andra gjorde, att jag kom bra sent till kyrkan, så det var brådska å färde. När jag då vid framkomsten skulle slänga mitt bloss i högen, slant jag och tumlade framstupa midt i brinnande och sprakande bålet.

Det var den starke hämnarens hand, som fallit på min skuldra, det var Han, som inte låter gäcka sig, som stäckte min vilda och syndiga framfart.

Jag blef buren bort och låg se'n en långlig tid sväfvande mellan lif och död. Till sist kom jag mig dock, men jag var märkt för lifvet.

Titta mej i synen, karlar. Det är vedergällarens märke på gycklarens och hädarens ansikte.

— Ja, ja, en tänker kanske alltför litet på det viktigaste här i lifvet, mumlade Johan.

— Man gör så. Men man ska' aldrig ändå förtvifla. Det finns ingen synd så liten, att den inte måste förlåtas, men det finnes heller ingen synd så stor, att den inte kan förlåtas. Han tager, och han slår, men han ger mera igen, och han helar härligt. Han lät elden förstöra mitt ansikte. Hvad gör det i alla fall. Jag fick i stället något, som är mycket, mycket mera värdt.

— Hva' fick du då, Hans Hansson?

— Jag fick ett annat hjärta och en annan syn på tingen, slöt Hans och gick ut till sitt ök.

Det var ingen, som sa' ett ord ibland oss. Vi förblefvo tysta och allvarliga.

Men när vi om aftonen återvände till Pinutten på vår hemfärd, var det ingen enda af oss, som köpt med sig så mycket som en endaste droppe julbrännvin.

Och ändå hoppas vi, att i år få roligare jul, än vi någonsin haft förut.

En historisk decemberstämma.

När de nu sist höllo sin decemberstämma i Åkerlunda socken och slutat föredragningslistan, hade gubbarna talat med sin ordförande, att han vid det högtidliga tillfället ville täckas låta dem — utom protokoll förstås — diskutera och afgöra det nya härordningsförslaget.

— Hvarför ska' dä' inte ta's te' protokoll, ifall vi afgöra frågan? sporde ordföranden och ref sig i det visa hufvudet, när saken framställdes.

På den frågan kunde gubbarna egentligen icke ge annat besked, än att det kanske kunde tyckas, som om saken just icke egentligen hörde till socknens angelägenheter.

— Hör dä' inte till våra angelägenheter? Hvart i all världen hör dä' då? För dä' blir väl vi, som i alla fall få betala kalaset och släppa till pojkarna. Nä', släpper jag er in på ämnet och leder förhandlingarna, så ska' dä' också in i protokollet och det med en helgottes kläm ändå, så sant ja' annars heter Schven Schvänson i Hultet och är ordförare här! dekreterade denne och drämde klubban i bordet.

Men då steg skolläraren upp och hänvisade med vänligt allvar och kunskap till kommunallagen och påvisade, i hvilka saker det var, sockenmännen kunde fatta beslut på stämma, samt förklarade förty sin åsikt vara den, att

förhandlingen om härordningsförslaget borde ske utom protokollet.

Detta var ju enligt bå' min och ett par andra karlars tycke reelt sagdt. Jag och Efraim i Näset voro nämligen med på stämman i Åkerlunda, emedan vi den dagen voro på julgille hos en karl därnere, hvilken vi på aftonen följde till stämman både för rolighets skull och för att hämta lärdom. Och jag kommer aldrig i lifvet att ångra den saken, ty make till stämma får man leta efter.

När nu skolläraren sagt sin mening och satt sig, blef ordföraren arg.

— Den, som drar lön utå kommunen, bör veta hut och inte mästra. Ibland barnen och i sin skolsal kan han kom'dera. Men här är dä' ja', som regerar och rider för rusthållet. Eller är dä' inte så, gubbar?

— Jo, visst håller det streck, eftersom vi valt dej, Schven! inföll Abram i Sonakull och en hel skock andra Åkerlundabor. Och se'n blef där ett förskräckligt orerande om löntagare och deras djärighet och högfärd samt huru de alltid ville topprida folk. Men här på stämman skulle det bli stopp, mente de.

Nå, omsider kom man då in på härordningsförslaget. Men i den stunden voro gubbarna arga och varma af den föregående diskussionen, så att Efraim och jag bäfvade för förslagets framtid.

Först uppträdde Johannes i Stuntamålen, som är en i allo bra och oberyktad person samt en, som kan lägga sina ord såsom en präst. Här har inte på de sista åren hållits ett enda folkmöte, där han inte varit med och blifvit både hörder och vörder utaf det likaste folket, ty han håller med rättvisan. Nu sa' Johannes ungefär följande saker:

— Eftersom konglig majestät och hans generaler och Lasse Tingsten ha' arbetat ut ett nytt härordningsförslag, så ska' vi här i dag bara uttröcka vår tacksamhet. För

vi begripa nog inte mer, än att landet bör försvaras. Hur det ska' ske, förstå vi nok inte, lika lite som kanske regeringen och generalstaben och Lasse Tingsten förstå, hur en rågträ'a ska' se ut vid midsommartiden. När de inte lägga sej i våra affärder, ska' vi inte lägga oss i deras. Ett rejält försvar behöfva vi, för om ja' ska' säga min mening rätt ut, så tycker jag, att man nästan känner den ryska björnens flåsande ande i nacken. Så det är verkligen inte för tidigt, att vi söka ställa till så, att våra barn inte framdeles behöfva gå och slafva i ryska garnison nere ve' svarta och grömma och Kaspiska haf och underkasta sej andra religioner och knutpiskor. Nå, låt oss gå med på förslaget, slöt Johannes i Stuntamålen.

Han hade knappt hunnit snusa och sätta sej, förrän Magnis i Knaframålen reste sej och stötte käppen i golfvet. Då visste vi, att det gällde något. Ty Magnis är precis som själfva skam eller som ett fruntimmer. Han kan inte annat än skälla. Han har ett sådant sinne, att han inte har respekt för hvarken stat eller kyrka och inte ens för kommunen. Så fort han kommer åt'et, vill han kassera allt. Då kniper han ihop ena ögat och vränger till munnen, så att han kan reta änglar på sej, och kränger ihop sitt tal, så att man kan bäfva. Aldrig håller han sig heller till ämnet.

Jag minns en gång, att jag på marknaden i Vernamo kom i sällskap med Magnis, just när han skulle byta hästar med en kronobergare. Och Magnis bjöd på kaffe före profkörningen. Då tyckte jag, att jag borde säga ett ord, eftersom jag så oförskylldt blifvit bjuden af honom, och det ordet ville jag göra vackert, så att jag inte måtte råka ut för hans djäriga tunga.

— Dä' är allt en liten redigt bra märr, du har, snäller och starker och vacker! sa' jag.

Tvärt knep han ihop ena ögat och flatgrinade och skrek till ibland alla karlarna:

— Hva' tusingen begriper du dej på vackerlek och snällhet? En behöfver bara slänga sina ögon på din käring, för att förstå, hur pass begrepp du har om tockna ting.

Och så grinade folket.

En sådan klubbeduns är Magnis.

Nu har han i långlig tid varit arg på Johannes, och så tyckte han väl, att det skulle passa sig att ge honom på tafsen nu på stämman inför allt folket. När han därför trädde upp, trodde vi att han, för att komma Johannes på fall, precis skulle förgöra förslaget och Lasse Tingsten, hvilken gualof är barnfödd här neråt Eksjöhållet. Så vi blefvo liksom ledsna för framtidens och generalstabens och Lasse Tingstens skull, hvadan Efram till och med hviskade till mej.

— Äss han hogger in på kongen eller Tingstenen, så ska' vi ge honom lite smörj i doldom, när stämma' är slut och vi kan locka honom bakom socknastallarna.

— Det varder sagdt! hviskade jag tillbaka. Nå, när nu Magnis, såsom nämndt är, rest sig uti Åkerlunda kommunalstämma och stött med käppen i golfvet och spottat och tittat sig omkring en stund, så började han:

— Ja' undrar, hvad Johannes har å skräfla öfver. Här står han i sin fina reskappa och braverar. Men ja' undrar, om han betalt tyget te' kappan. Fråga handlare Falk, så få ni veta det. Sömmingalönen kan »Skräddare-Pelle» upplysa om. Och om man se'n skrifver te' »hypeteken» och sparbanken och kreditivbanken, så kan en allt få veta, hva' slags karl Johannes är. Fråga honom, om han betalat sin reskappa, som han lät sy i höstas?

— Håll dej te' det egentliga ämnet för aftonens betraktelse! inföll ordföranden.

— Håller ja' mej inte te' ämnet? Var det inte Johannes, som började diskussionen? Jag anhåller om preposition! gormade Magnis.

Det blef inte för bättre än att Schven Schvänson nödgades låta stämman med »ja» besvara, att det verkligen var Johannes, som inledt diskussionen.

— Men det här är ju egentligen en komedi! sa' skolläraren med djup s. k. indignation.

— Siså, nu är han här igen! Men nu har jag gualof fått rätten på min sida, och stämman har gett mej rätt och sagt, att det var Johannes som började. I så fall fortsätter ja' mett tal. Men eftersom här ska' krånglas, så kanske dä' är bäst, att vi först får en preposition, om jag får tala, för saken är så vektig, att ho' måste utredas.

— Magnis har or'et! brummade ordföranden.

Magnis flinade till och torkade sig öfver läpparna med rockärmen samt fortsatte:

— Ja, vi ha nu hört, att or'et ä' mett... Johannes i Stuntamålen har inte besvarat min framställning om reskappa, som han setter där och vräker sej i. Inte heller har han förnekat sina affärder i bankerna. Hva' har han då att krångla öfver? Nu vill jag fråga församligen, äss han verkligen har betalt kvigan, som han köpte i a'gusti måne. Har han dä' kanske?... Och drängen, som flötte den siste tju'fjärde, har inte fått sina långstöflar halfsulade, hvilket ingick i aftalet. Nu vill ja' bara än en gång fråga stämma', om så'nt ä' rätt... Här står han och säjer, att ryske björnen flåsar i nacken på'n. Vi ska' inte låta bedra' oss af hans tal, för i nacken på Johannes flåsa bara hans käring och handlare Falk, som inte fått betalt för reskappety'et, och drängen, som inte fick långstöflarna halfsulade. Är dä' kanske underligt, att de flåsa? Så talte han om, att vi kanske få skicka våra pojka' i garnison ner till Svarta och Kaspiska haf. Nu vell jag bara fråga stämma', om Johannes ä' så pass rotader, att han kan köpa biljett te' sina pojkar ens te' en så ussel sta' som Grenna?

— Detta hör inte te' härordningsförslaget! afbröt ordföraren.

— Antingen dä' hör te' härordningsförslaget eller ej, så hör dä' te' sammanhanget. Och om du inte framställer preposition på min sista fråga, så klagar jag hos landshöfdingen, och då barkar dä' åt helsefyr för dej, Schven! För du ä' en svinpäls i alla fall, och dä' ä' en skam, att vi valt dej te' or'förare. Dä' vet vi väl alla, att Johannes inte har nå'nting, och dä' har jag nu bevisat! Hur i helgotte kan han då skecka sina barn te' Kaspiska hafvet?

— Borde inte herr ordföranden uppmana församlingen att hålla sig till saken? inföll skolläraren.

— Dä' va' rätt! inföll Magnis. Och för den skull anhåller ja' att här framställes preposition på mi' fråga.

Schven Schvänson ref sig med pekfingern på näsan ett grand. Se'n höjde han klubban och sporde församlingen.

— De, som anse, att Johannes har råd att skicka sina barn till Kaspiska eller hvad tusingen hafvet heter, svara »ja», de andra »nej».

— Nej! vrålade alla, ty ingen villa stöta sig med Magnis.

— Nå, ska' vi fortsätta diskussionen om härordningsförslaget? sa' ordföraren.

— Dä' kvettar. Dä' är så bra utredt, som tänkas kan på denna stunden. Vi ha' ju gnidit på i nära två timmar, sa' Bengt i Mo.

Då reste sig omsider Johannes igen och yttrade:

— Jag får tacka församlingen för beslutet, och särskildt ska' vi nu visa vår aktning för Magnis, som så rejält förfäktat det nya förslaget och min framställning.

— Har ja' förfäktat dä'? skrek Magnis.

— Jo, du ä' landets bäste vän! Du har fått oss alla att förklara, att vi inte ha råd att skicka våra pojkar till Kaspiska hafvet. Vesst gällde det enligt din mening bara min förmåga; men vi ä' nog rätt så när jämnspelta allihop, log Johannes.

— Dä' stämmer! hojtade gubbarna, och stämman afslöts.

— Hur ska' du nu i alla fall kränga in det här i protokollet? sporde Efraim efteråt Schven i Hult.

— Herren vete! Ty ja' töckte, att dä' rörde sej mest om egendom och pojkar! brummade Schven.

— Visst! Och dä' var, som dä' ska' vara.

— Då har ju förslaget gått igenom i Åkerlunda?

— Ja, det gick igenom, förklarade Efraim. Vi kanske ibland gå in på sakerna från baksidan härute, där vi ä' olärda; men till målet komma vi dock, gualof, rätt till målet.

I kampen för födan.

Det är kanske inte så lätt att afgöra, om det största armodet skall sökas ute på landsbygden eller om det är tillfinnandes i städerna.

Underligt är det emellertid, att man ska' behöfva svälta och frysa ute på landet, som ju frambringar allt, hvad vi till vår nödtorft egentligen behöfva, medan det i städerna inte växer ett dugg, som duger till föda.

Jag känner en förskräckligt arg bondgubbe, som hotade och rasade och hoppade och svor en gång, då han inte var säker på att rågtullen, som han tillbad, skulle gå igenom i riksdagen.

— Äss han inte går igenom, så att vi få skälig betalning för vår säd, så göra vi ut med städer och industri, rasade han.

— Hur i all världen ska' det gå till? Vi ä' ju beroende af hvarandra allesammans? undrade någon.

— Nähej, landtbon är inte beroende af nå'n annan än vår Herre. Vi kunna reda oss själfva och på karlavis. Vi ha mjöl och sofvel och mjölk och dricka, vi ha' lin och ull till kläder! Vi kunna göra våra redskap själfva, om det gäller, vi behöfva ingenting köpa hvarken af stadsbon eller fabrikören. Och låta vi bli att köpa utan äta upp våra produkter själfva, så får herrarne si, hur

det går. Nähä, det är allt bäst, att de göra bonden till viljes, röt gubben.

— Men kaffe och snus och salt m. m. växer inte ute hos er!

Gubben ref sig i skallen, men strax grinade han:

— Hahaha, inte kunna de underhålla städer och lyx och borgmästare och råd, om det inte strömmade in annat än lite snuspengar till deras Sodom och Gomorra?

— — —

Såsom höres var detta en arg och oresonlig gubbe. Och det finns rätt många sådana ute på våra slätter. Men stora ord och fett fläsk — — —

Gubben är nu rätt glad, att han har staden att kvista in till med sin råg och sin slaktoxe, när banklån och skatter ska' klaras.

Det är sant, att vi på sistone blifvit maffar och storkaxar härute, och för lyx äro vi inte längre alldeles främmande.

Vi ha ramlat upp stora boningshus åt oss i två våningar med verandor och oljefärgsmålning.

Den ene vill inte vara sämre än den andre. Och så ha' vi byggt i kapp här ute, tills en stor del af oss knäckt våra ekonomiska ryggar. Det löjligaste är, att när vi vräkt upp våra palats, ha' vi inte råd att inreda stort mer än ett rum och kök. Det andra får stå, ruttna och fara illa. Utanpå ser det bra ut, men innanför är det bara:

»mossbelupen hydda,
ros på Idas graf.»

Jaha, vi ha' våra fel och svagheter vi också. Vi ha öfverskattat oss, och därför få vi draga in till städerna och köpingarna med nästan allt, hvad våra hemman kasta af sig, så att här blir just ingenting öfver åt våra egna fattiga annat än slösäden och den sämsta potatisen.

Därför kan ni inte tänka er, hur dålig föda de ha' än i dag i de fattigaste hemman ute på landet. Sofvel kommer sällan på deras bord. Tacka Gu' om de ett par gånger om dagen få äta sig halfmätta af »vassvälling».

Ett sådant ställe var backstugan Viken, som låg nere vid sjön på en kullerstensbacke, som aldrig ville frambringa något.

Men på barn blef där ingen missväxt i stugan, så att den arme karlen, som var man och herre på den täppan, hade sina krusade dar, som man plär säga. Ty fattigdomen är den enda börda, som blir tyngre, ju flera dela den.

Han hette Kalle, förstås, men folket kallade honom »Sika-Kalle» eftersom han ibland på höstarna lyckades fånga litet sik i sjön. Och hade inte denna sjö funnits, skulle det allt blifvit kinkigt för Sika-Kallen och hans många små.

Nu hände det likväl ibland, att de kunde snärja en gädda vid stranden eller meta upp några mörtar.

Men där fanns inte mycket fisk i sjön, sedan de togo till att flotta skog genom densamma.

— Fisken blir rädder och sjuker, och Gu' vet, hvart han tar vägen! jämrade sig Kalle en gång med tårar i ögonen, när det var tal om flottningen och fisket. Stackars »Sika-Kalle», det hjälpte inte, hur han slet och grunnade. Nöden förmådde han ändå aldrig köra ur sin stuga. Men just nu i dagarna är det förfärligt sorgligt i Viken.

Det ser ut som om olyckan valde ut åt sig vissa hem och vissa personer, dem han helst ville sysselsätta sig med.

En vår hade Kalle fått ut sin äldste pojk, en sjuttonåring, i tjänst och var glad. Det blef alltid en mun mindre att mätta och en kropp mindre att skyla. Men i juldagarna kom sonen hem. Han hade i sitt oförstånd varit med några jämnåringar och fått sitt ben illa afbrutet.

Det blef en stor tunga för det fattiga folket. Den sjuke behöfde litet bättre föda, och det var intet annat råd än Kalle fick hålla sig ute på sjön för att aflocka vattnet något af dess små skatter.

Men det gick dåligt, och en dag sa' Kalle, att han inte såg någon annan utväg än att begära ett tillfälligt fattigunderstöd.

Men man drar sig ju i det längsta för sådant, och så mente han på, att efter det inte fanns snö på isen, skulle han gå ut och söka döfva lake, som nu gällde sexti öre kilo.

Det går ibland rätt bra att döfva lakar. Man går på halisen och tittar, och när man får se en lake, dräper man till med en yxa i isen midt öfver fiskens hufvud. Vips vänder laken magen i vädret och är lätt upphuggen. Men isen får ej vara för tjock.

Nå, Sika-Kalle gaf sig ut med yxan på sjön och hemma i Viken satt sonen vid fönstret och såg med glädje, att fadern lyckades döfva lake efter lake.

— Kom hit, mor, och titta; det går bra för far. Jag har sett honom dra' upp sex, ropade pojken.

— Gualof för det! lät hon och såg ner åt sjön, där Kalle just i samma ögonblick delade ut ett slag i isen.

Men i detsamma försvann båd' yxa och karl i djupet. Isen hade brustit på det stället.

Man kan tänka sig förfäran och belägenheten. Sonen med det brutna benet kunde ju inte ila till hjälp.

Hustrun sprang, men det var ett stycke väg. När hon kom till stranden, såg hon sin man vifta med handen ofvan isbitarna och se'n sjönk han.

Han föll i striden för de sina.

Vi ha nog skådat många olyckor och varit med om mycket elände här i församlingen, men en sorgligare tillställning än nere i Viken ha' vi inte iakttagit, åtminstone i mitt minne.

Anstånd.

Anders Petter i Ödetofta stod framme vid kyrkostallarna en söndag och var arg som ett bi. Han hade åkt efter sin svarta följa till kyrkan och hade hela natten förut drömt om att han skulle köra om hvarenda själ på kyrkovägen samt sett sig i andanom komma som en karl fram till stallarna, först af alla, och hafva spänt ifrån, selat af och fodrat följan, innan de, som han kört förbi, hunnit fram.

Men nu hade han blifvit bet och efterst. Sven i Målen och jag och John i Skyttens och änkans son i Lurebo, ja till och med gamle Måns i Fästampen hade åkt förbi honom och gjort ifrån oss med frånspänningen, när Anders Petter kom inåkandes mellan kyrkostallarna, ilsk, snopen, snoppad, långnäst och flat.

— Gu' måran, Anners Petter! Det låg liksom en fläkt af hån i den ton, med hvilken de först komna karlarna hälsade Anners Petter.

— Dä' samma tebak's, så ä' dä' betaldt! fräste denne.

— Dä' tycks inte va' nå't redigt lopp hos din följa. Sälj henne till körkeherren, för ho' tycks kunna prästalunken.

— Prästalunken! Sir ni inte, att hon är sömstucken, annars hade jag kört förbi er allihop, så att ni skulle ha bäfvat i edra inälfvor, för springa kan fölungen så pass,

att när hon vill, ser en inte annat än himmel och hästaskor. Men nu har smedrackarn sömstuckit henne, den förhärdade uslingen. Ja' skulle inte så syndigt svärja här vid kyrkostallarna. Men han ska' syndalöst få betala mej för den här chikanen, dä' lofvar bå' jag och Anners Petter i Ödetofta. Och karlen bet på tänderna samt var, som sagdt, ilsk som det värsta bi.

Sömstucken var följan också. Det kom inte i fråga annat. Hon haltade och ömmade den högra bakhofven, och svett var hon, fast Anners Petter inte kunnat köra annat än i vanlig prästalunk. Ta' hvar och en till sig. Det är minsann inte så godt att flänga, när man har ett söm indrifvet i foten.

Nå, den här saken gaf oss anledning att tala om smeder och skoning af hästar. Vi uttömde ämnet och redde ut precis som på ett hushållsgille, huru en häst rätteligen skos skall. Vi kasserade Alnarps och Skara hofbeslagsskolor, slogo näfvarna i vagnshäckarna och förklarade mera högljudt än det egentligen passade på en söndagsmorgon mellan kyrkostallar, att den nymodiga hästskoning, som en hop herrar vilja införa, är jämt oduglig.

— Här har inte var't nå'n i länet, som dugt till att sko hästar så bra som Ansgarius i Hättekärr, så länge han orkade. Nu är han för gammal, förstås, utbröt slutligen Måns i Fästampen.

— Dä' stämmer! Sko hästar och härda plogbillar och göra järnpinnaharfvar, det var han karl till. Men han var också herre till att supa och slåss och göra skälmstycken, förklarade Sven i Målen.

— Jaha, så särdeles sedesam, nökter och allvarlig var han inte. Det var ett brusande humör i honom, när han var i sina klangdagar. Han vejde inte för någonting, och tidt och tätt fick han sitta inne på vatten och brö'. Men det kvittar för en gång gjorde han en stor

del af oss här i distriktet en sådan välgärning, att den vägde opp och afplanade allihop hans andra synder, lät Måns.

Vi andra tittade på våra klockor, och då vi sågo, att vi hade nära nog en halftimma på oss, tills det skulle ringa samman, så skockade vi oss kring Måns och bådo honom tala om, hvad han syftade på med Ansgarii välgärning.

— Jo, han spelade länsmannen ett sådant hejdundrande hyss en gång, att Ansgarius bara för den skull bort bli upphöjd i adligt ståndʼ och fått hela bröstet fullt af medaljer och kraschaner — log Måns.

— Gno på med den paschasan, farbror. Prästen äʼ inte kommen och här är båʼ dop och kyrktagning för rätta i dag, så vi hinna godt med att språka en stund, innan vi tya oss in, bådo vi karlar.

— Jo, si saken var den, började Måns, att vi fingo missväxt ett år — åratalet minns jag inte nu, och däʼ kvittar. Följande år var det stört omöjligt för oss att klara skulder och skatter eller gäld till banker och handlare. Det var illa ställdt för oss, och lagsökningar och stämningar liksom regnade ner öfver oss.

— Åhja, sådan nederbörd haʼ vi ingen brist på nu för tiden heller, afbröt Johan i Skyttens.

— Sekonderas! Men då var det allt värre, lell. Länsman var som i sjunde himmelen, för den tiden voro länsmännen icke så bildade eller skickliga, som de äʼ nu. Di hade för små löner, så att de måste skafva och skafva på alla håll och kanter och klämma och pressa folk för att få fram sitt anständiga underhåll. Di vaʼ mäʼ ett ord hundingen så djädriga på den tiden.

— Åh, jaʼ töcker att di äʼ fullvaggade än i dag. Inte har jag åtminstone kunnat skönja nåʼn helgongloria kring deras hjässor, mumlade undertecknad.

— Men i alla fall ä' di som änglar mot förr, fortsatte Måns. Den, vi hade, var en riktig attanalning. I den svåra tid, som jag nu talar om, hade han emellertid ljufliga skördedagar.

Till höstetinget hade han visst tagit ut stämning på ett hundratjugufem personer utom vittnen. Klockaren och ett par andra skrifkunniga sutto hos honom en långlig tid och hjälpte till att skrifva stämningar och lagsökningar, och det var med nöd de ändå fingo bibban färdig innan sista stämningsdagen.

På den tiden var Jonas i Åboliden fjärdingsman och Manuel i Ragnarök stämningsman.

Nå, så skulle nu dessa båda gubbar ut med hela stämningsbibban och delgifva folket rundt om i distriktet. Jonas, som var fjärdingsman och förnämst, bar packen under armen, och jag ska' säja, att de voro inte litet viktiga Jonas och Manuel, när de gåfvo sig ut. De visste, att de skulle injaga skräck i trakten. Men på samma gång voro de inte mer än jämt säkra för stryk heller, så det var ett allvarligt dagsverke, de hade för sig.

Den förste, de skulle till, var Ansgarius i Hättekärr, som var stämd bå' för gäld och fylleri och slagsmål efter vanligheten.

— Bara vi träffa honom nökter, annars blir han nok inte go' att delge, sa' Måns, när de närmade sig Ansgarii smedja.

— Ja, Gu' gifve dä'! darrade Manuel, som just inte var nå'n hjälte.

— Men — fortfor Måns och såg belåten ut — Ansgarius, som väntade de där bjudningsbrefven till tinget, hade beredt sig och fuktat kroppen och styrkt sig, så han var arg och besatt, när stämningsmännen klefvo in i smedjan.

— Guss fre'! hälsade Jonas i sin mildaste ton. Du gnider på mä' ditt smianne ser ja'!

— Vesst gör jag dä'! Men mina kol ä' slut, så dä' var väl, att du kom! röt Ansgarius.

— Men ja' har inga kol till salu! sa' Måns.

— Jo, dä' har du! skrek sme'n och flög i strupen på Jonas, vrak honom mot väggen, ryckte ifrån honom hela stämningspacken och slängde den i fyren.

— Blås! röt han åt bälgadragarn. Och denne blåste och bälgade, det värsta han kunde, så att flammor och brinnande papper stodo som eldkvastar ur skorstenen. Hvarenda stämning och lagsökning, allt i dubbla exemplar, förstås, förintades af elden. Och Jonas och Manuel sprungo till skogs det fortaste de förmådde.

— Ha, ha, ha! skrockade vi mellan kyrkostallarna.

— Nå — log Måns — efter ett par timmar voro stämningsmännen åter i länsmansgården.

— Kors — ä' ni allt färdiga? sporde länsman.

När de så rädda och bäfvande talade om, hur det gått till med dem och stämningarna, höll befallningsmannen på att rent krevera. Det var ju sista stämningsdagen, kan veta. Han hade ingen tid på sig att skrifva nya handlingar, utan han hoppade och svor och skällde och slog karlarna, ref af sig håret och var alldeles tosig.

Men vi fick, gualof, genom Ansgarii rådighet ett långt och bra moratorium, di kallar't. Det var sju veckor mellan tingssessionen på den tiden, så många af oss hunno klara hyskorna utan stämning, tackad vare Ansgarius i Hättekärr.

— Men hva' fick han för den lustelden!

— Sex dygns vatten och bröd! Men det fick han snart betaldt för. Ty när han kom ut ifrån häktelset, kalasade vi för honom, så att det stod härliga till. Han fick gå ur hus och i hus rundt i »gestrecket» och äta och dricka i tre veckors tid, så mycket han orkade, och han

vördades såsom en biskop. Hvilket han ju också ärligen förtjänade, slöt Måns.

— Ja' dä' kan då inte förnekas, att han dä' gjorde! sa' vi.

I detsamma kom pastorn framkörandes, och så vardt det slut med vårt världsliga prat.

Gamle Plym.

Om man vankar fram på en lands- eller häradsväg, stöter man tidt och tätt på en liten gångstig, som svänger in vid sidan af leden.

De där stigarna ha män'skorna under tidernas lopp trampat upp för att komma rakt ut, där den stora vägen gör en krök eller en sväng. De äro små ginvägar, som alltid äro trefliga att gå. Men ibland händer det, att de inte äro ginvägar utan ringla af långt ner åt markerna, och det är i alla fall alltid bäst, att man tittar sig väl före, innan man slår in på ginvägarna här i lifvet, så att man kan komma ut på den stora jämna leden igen.

Midt emellan Trulsebo och Ringås träffar man också på en sådan där liten ringlande stig, som kröker af från stora vägen.

Den ska' man icke gå, ty slår man in på den, kan man vanka och vanka, utan att någonsin komma ut till sin rätta kosa. Men fortsätter man den lilla stigen öfver äng och genom småskog, öfver bergknattar och spångar, kommer man slutligen fram till en liten stuga, hvilken man träffar på helt oförhappandes. Det är ingen otreflig koja för resten. Hon är målad med slamfärg i hvitgrått, och på lämpligt afstånd från densamma står ett litet snyggt uthus. Där finns källare och brunn, och den potatistäppa, som är upphackad kring stället, är renräfsad

och väl underhållen. Så man ser, att där bor ordningsfolk i detta aflägsna skogstjäll.

Där bor Johannes Plym, en underlig gammal enstöring till gubbe, krokig, gulblek och mager. När man ser denna åldriga, öfver åttioåriga och bräckliga kroppshydda, har man svårt att tro, att Plymen ensam och allena kan sköta sig härute i skogen. Men det gör han ändå. Han kokar sin mat, han håller huset rent och vid makt, han hackar och sår sin täppa utan hjälp. Ty sådan vill han ej hafva och beder inte heller därom. Kommer någon händelsevis dit bort, så skulle man tro, att gubben Plym blefve nyter och glad öfver besöket, att han skulle blifva förtjust, om någon lifvade upp hans ensamhet och den djupa tystnad, som jämt och samt rår omkring honom. Men det gör han inte. Man ser tvärt på'n, att han inte alls blir trakterad utan snarare tvärt om. Han sätter sina svarta, brännande ögon så hvasst i den besökande, att det riktigt sticker, och fördenskull gör folk sig också sällan ärende till Plymens.

— — —

En gång för icke länge sedan kommo vi ett par stycken dit ner. Vi hade hört talas om rådjur åt det hållet och fingo för oss att gå in och fråga gubben, om han hade sett några.

Men när Plymen fick se våra bössor, blef han som en vansinnig.

Han rätade på sig, stampade i golfvet och skalf i hela sin lekamen.

— Gå, gå, gå genast! Ja' kan inte se er! skrek han och glodde på våra gevär, som om de varit skallerormar.

— Men vi önskade språka ett par ord med'en om en sak, yttrade vi.

Då lugnade han sig något, vände sig ifrån oss och sa':

— Göm bössorna ute, så kan ni komma in se'n.

Vi gjorde så, och om en stund sutto vi på en bänk hos Plymens.

Gubben talade nu riktigt vettigt, och det förnams tydligt af hans ord och meningar, att han tänkt och grubblat mycket i sin stora ensamhet.

Rätt som vi så sutto i den stora stugan, drog en af oss till och frågade:

— Men, fader Plym, hvarför är ni så arg på bössor och skjuttyg, som ni tycks vara?

Det ryste till i den gamle, som om en stor smärta rusat genom kroppen på honom, och han satt en lång stund och tittade ut genom fönstret. Men till sist kom han sig för att svara:

— Jo, jag har var't olycklig i hela mitt lif för en bössas skull. All min ensamhet, min folkskygghet, all min skam och usselhet, hela mitt förstörda lif, ett lif utan kärlek, men sorgtyngdt under många och långa år har jag att tacka ett skjutvapen för och det var på vippen, att jag fått släppa till min hals för en afgrundsbössas skull.

Vi blefvo rätt snopna. Nog hade vi hört glunkas om någon mörk punkt i Plymens lif. Men han hade flyttat hit från ett aflägset håll, och så hade det väl varit för vid pass sextio år sedan Plym skulle ha begått sitt brott. Vi hade alltså inte klart för oss, hvad det var, som kastat en så förfärlig skugga öfver den stackars gubbens lif.

Nu talade han i alla fall om hur det hängde ihop med honom.

— Kanske har jag inte långt igen, och då kan folk gärna få reda på att i den svarta kista, som de få lof transportera öfver stigen och ner till kyrkan, hvilar stoftet af en män'ska, som lidit förskräckligt men lidit — oskyldigt.

Så satt han en stund och andades tungt och djupt, innan han började tälja sin dystra saga.

— I min hemsocken, som ligger långt härifrån, tjänade jag för omkring sexti år se'n hos en bonde. Det var en rik karl men en elak och högfärdig kaxe. Mej var han alltid gramse på. Inte för arbetets skull. Men dottern hans och jag höllo af hvarandra, och det retade honom så, att han hånade isynnerhet mej, så ofta han kom åt det och särdeles ibland folk. Han hörde också till de bönder, som gärna springa med bössa i skogen. Men som han var led och stygg emot alla män'skor, tordes han sällan gå ensam, utan jag fick ofta följa med för att freda honom för stryk.

En gång voro vi sålunda ute och skulle knäppa en älg, och det var den gången, som det olyckliga hände.

Husbonden gick före och jag efter på en kreatursväg i skogen. Rätt som vi gingo fick jag en gren insnodd i bössremmen och så tog jag vapnet af axeln för att få remmen klar för kvisten.

Hur jag då vändes med det, brakade skottet af utan min vetskap och vilja. Det vet nog Gud. Men kulan gick rakt i ryggen på husbonden. När jag tittade framåt, stod han och slog med armarna i luften; se'n föll han som en säck och var död som en sten. Nå, se'n kan ni förstå, hur det gick. Ingen trodde mig. Folk hade ju reda på, att husbonden och jag voro osams, att han nekat mig dottern sin. Så blef jag häktad och dömd till många år, ty de dömde strängt på den tiden.

När jag omsider blef fri, var jag led åt världen, skygg för folk. Och så kom jag hit. Det är nära femti år se'n. Undra ni på, att jag mår illa, när jag ser en bössa? slöt gubben.

Om en stund togo vi afsked af den stackars åttioåringen. Men när vi gingo på hemvägen tänkte jag på hur gamla i allmänhet de olyckliga bli här i världen. Döden, befriaren, kommer inte så hastigt och lätt, och då

han nalkas plötsligt och oväntadt, bortkallar han oftast de lycklige. De kvalda och olyckliga och lidande tyckes af naturen vara begåfvade med en synnerlig seghet, för att under långa och mörka år bära den börda, som i första ögonblicket synes förkrossande.

Slagsmål.

Kyrkan var full med folk, som med andakt och styrka sjöngo ingångspsalmen. Det var såsom en konsert, ja, det var till och med vackrare. Ty jag för min del har alltid tyckt, att man sällan får lyssna till något mera upphöjdt och ståtligt i sångväg, än till en koral, sjungen af en hel församling. Det känns, som om det växte vingar på ens rygg, och allt hvardagligt och smått blåser bort. Kyrkan var, som sagdt, nästan fylld till sista plats, och det var med en viss spänning, jag satt där och väntade på att pastorn skulle träda ut och ställa sig framför altaret.

Det var många, många år, sedan jag sist såg honom, närmare fyra decennier. Vi hade endast en gång i lifvet kommit i beröring med hvarandra. Vid det tillfället hade han slängt upp mig på ett tak och rytit och kommenderat som en general. När han nu kom ut i kyrkan, lång, kraftig och bredaxlad, trängde sig det gamla minnet oemotståndligt inpå mig.

Hur förändras icke tider och människor!

Nu knäböjde han framför altaret, men då jag såg honom senast, var han en chef för det mest briljanta slagsmål, jag någonsin varit invecklad uti — —

För några decennier sedan rådde vid våra allmänna läroverk en viss pennalism. Vi småpojkar bäfvade nästan

mera för en gymnasist än för den argaste och strängaste lärare.

Man kom till exempel på gatan med sina små böcker under armen. Man mötte en lång och senig gymnasist och strök af mössan såsom för en kung. — Gå hem och blanka mina hälgdagsstöflar och elda i min kakelugn, befallde den förfärlige.

Och det lönade sig icke att ge ett undvikande svar. I så fall fick man ögonblickligen det förskräckligaste stryk.

Jag minns, hur jag en dag kommenderades att under frukostrasten, under hvilken jag tänkt lära mig en läxa, steka fläsket åt en Västboson, som nu är en stor prost. Jag brände hans fläsk och fick smörj, kom sedan åt skolan och kunde ej min läxa, så att jag fick stryk där också.

Det var i pennalismens dagar. Så bar det så till en gång, att det vardt marknad i den staden, hvarest vi gingo och söpo i oss den visdom, som vi sedan lefvat af. Skolan hade marknadslof och de stora pojkarna vankade omkring i staden och sökte styra till spektakel och slagsmål, såsom vanligt var i den tiden.

Vi små följde efter de stora såsom deras adjutanter och uppvaktande kavaljerer.

Vid det tillfälle, som här åsyftas, blef det en förfärlig sammanstötning i staden och ett slagsmål, som icke var oäfvet.

En synddrypande sjätteklassist hade blåst ur ett hönsägg och sedermera fyllt det med blod. Sen gick han ut och dräpte ägget i pannan på själfva nämndemannen i Bygget. När nu denna såg, hur blod strömmade ut öfver synen på honom, blef han bå' ledsen, förskräckt och vred.

Sockneborna togo hans parti, och så skulle skolpojkarna ha' stryk.

Det dröjde inte heller länge, förrän hela marknaden var i en röra, en skrikande, ursinnig och vådlig röra, och stenar och stakar yrde i luften.

Han, som nu stod där framme vid altaret, allvarlig och ärevördig, var just den, som anförde oss.

Men det var ju fyrtio år sedan.

Vid den första sammandrabbningen fingo pojkarna öfvertag. I de högre klasserna sutto flera stora, grofva trettioåringar, som det just inte var så godt att tagas med. Också vek nämndemannens krigshär steg för steg utefter gatan, tills vi slutligen drifvit dem utom stadens tull. Öfverallt på dikesrenarna sutto karlar, som hade näsblod och voro ilskna och slogo sig i backen på att »så snart bloen stannat, skulle där ble' annat af».

Men strax utom tullen stäcktes pojkarnas stolta böljor. Nämndemannen i Bygget fick förstärkning, och vi blefvo jämmerligen tillbakadrifvna till staden samt undfingo den yppersta stryk.

Det såg mycket illa ut för oss.

Men den store anföraren för pojkskocken, den starkaste i skaran, den bäste gymnasten och skolans stolthet, den, till hvilken vi blickade upp med hänryckning och beundran, syntes inte vidare ledsen. Vek gjorde han för öfvermakten, men han log och syntes inte alls nedslagen.

Så drefvos vi tillbaka med hugg och slag, och rätt hvad det var, voro vi inne på stadsgatan igen.

— Upp, duntar och småfolk på taken och däng tegelpannor i skallen på dem! komderade den långe, och i detsamma fick han fatt i undertecknad och slungade mig upp på taket till ett litet trähus.

Det var minsann inte värdt att mucka. Vi måste krypa upp som små kattor på taken och dänga tegelpannor öfver hufvudena på nämndemannens här.

Ni kan inte tänka er, hvilket vrål och förbannande där blef. Ty folk bli arga, när de få hårda tegelpannor öfver hjässorna.

Men på grund af denna krigslist vunno vi en härlig seger. Folket skingrade sig åt alla håll, tjutande och för-

färadt, och efter en kort liten stund stodo vi som segrare på valplatsen.

Och han, som nu i sabbatens förmiddagssol mässade så vackert och kraftigt utöfver sin församling, var den dagens hjälte.

Jag minns, att vi voro ett tiotal, som kördes bort för ett år ur skolan på grund af denna marknadsbravad, hvars make, gudskelof, inte kan utföras i vår tid. Men råheten och styrkans majestät härskade i de dagarna.

De gamle slagskämparna från den tidens skoldagar ha' emellertid blifvit präster, läkare eller andra reela karlar och präktiga familjefäder.

Gu' gifve, att våra cigarrettrökande och vekliga pojkar blefve så pass bra män.

Vacker.

Det hade varit kyrkbröllop i vår socken, och när vi gingo hem, kommo vi pojkar att tala om fruntimmer i allmänhet och om vackra fruntimmer i synnerhet.

Ty äfven landets enkle son har blick för kvinnliga behag, ska' jag säga herrarna. Äfven för honom är kvinnan allt och kärleken hans lif, fast det kanske icke alltid, för hans blygsamhets skull, vill synas så.

Men hvarför skulle det icke sjuda en brännande lust i honom också, hvarför skulle det icke ligga en drömmande erotik i hans barm, fast denne skyles af en landtlig och illa sydd tröja.

Ni kan vara säkra på att de känslorna ändå finnas i oss, finnas stora och starka, så mycket hellre som vi ju äro så friska, så fulla af blod, så sunda och starka. Därför händer det också allt ibland, att vi tala om våra fruntimmer och deras vackerhet, tala om dessa kvinnor, dem vi älska så högt och för hvilka vi kanske en och annan gång begå små stollastycken.

Ty att på en gång älska och vara förnuftig förmår knappast en gud. Jaha, så förhåller det sig gualof. Ty hur det är, så hjälper oss kärleken att lefva.

Hurudant skulle det te sig i tystnaden och ensligheten under släpet och slitet här ute på vidderna och ryarne, om man inte hade en kvinna, kring hvilken man finge

slingra sina tankar under arbetet eller en trofast barm att hvila invid, när det sugande dagsverket är slut och sabbat är inne? Jag vet nog, att det gifves andra saker i världen än kärlek; men en hvar, som lefvat alls, vet, att kärleken är lifvets själfva hjärta, är det gångjärn, på hvilket vårt maskineri vänder sig.

Detta synes äfven granneliga på dem, som ingen kärlek förmå.

»O ve, om du visste, hur arm man är,
när all ens kärlek försvunnit,
när den elden, som brann, så varm, så skär,
i hjärtats natt har förbrunnit,
när man irrar vid stranden af lifvets älf
och den vill under isar sig dölja,
och man ser i dess djup blott sitt trotsiga själf
som stirrar ur stelnande bölja.»

På det viset grunna, känna och drömma vi härute. Vi tro inte, att ömheten är en vanvårdad magkatarr blott, vi kunna aldrig få i oss, att kärleken endast är för hårdt åtdragna skärp, ohälsosamma rum, för riklig föda och franska romaner. Nej. Tvi det! Nej femtio gånger nej! Vi ha' ingen egentlig tro, men vi ha' känning af att kärleken är precis som en turbin om tusen hästkrafter, hvilken djädriga turbin påverkas och drifves af framstörtande ungt och rödt och varmt och friskt blod. Herre Jess, så det svänger och går! Det snurrar och svindlar och kastar stundom en kommunalordförande i backen. Men det kvittar, ty det gör inte ondt i ytterkroppen, fastän det kan sticka i hjärtat ibland. Hvilket förresten kan vara en sakramentskad plåga.

Jag har känt det, jag har varit utsatt för det där stora lidandet, som vill kväfva och som kväljer, när hjärtat håller på att komma i otakt, och darrar och skälfver och fladdrar hit och dit utan ordning, när flickebytingen står framför oss och strålar och ler och skrattar. Då

samlas bå' himlen och det s. k. helsiket i vår barm, och vi blifva som en torped som vill spränga hela Ryssland i luften.

Jesses, hvad vi älska och hvad vi prata om fruntimmer. — — — — — — — — — — — — — — — —

Vi talade alltså om kvinnan, då vi gingo från templet, där det den dagen förekommit kyrkbröllop.

— Dä' förstås, lät Karl Johan, att vacker var bru'a men hon är då ett inte emot Ebba i Holma. Herre Gu', en sådan tös hon är. Åh en kan inte bara tala om henne utan att bli liksom en vore full. Ha' ni gett akt på hennes ögon, pojkar? Svarta som en natt men milda som himlen och varma som sol vid midsommartid klockan tolf på dagen. Hon är vacker hon, om någon på jorden är vacker. Och så smidig se'n och ett sån't lif hon har, såsom en vidja är hon. Ja, ja ho' är som en dröm, och jag tror, Gu' förlåte mej, att det inte finns en ängel, som kan ställas i jämnbredd med henne.

Lyckligare än en kung och rikare och stoltare än en kejsare blir den, som en dag får stå med Ebba under bru'apellen framme vid altaret, suckade pojken. Och hans barm häfdes, och hans ögon brunno.

— Ja, ja, vacker är Ebba, och som en präst talar du om henne, Karl Johan. Men ha ni riktigt betraktat Maja på Fällan, inföll Sven i Hörntorpet. Hon är visserligen inte som en natt utan som en dag i våren, och det är allt lite styfvare det. Hon är som den första blåsippan i ögonen, som stråla och glänsa och le under det burriga håret. Och ha ni sett hennes sko. Ah, en kan knappt få in en tumme i den. Så små fötter har hon. Och hela flickan är som silke så mjuk, men ändå så seg och så stark. Ebba, som Karl Johan talade så grant om, är vådligt vacker. Men jag tycker, att hon liksom bränner en. Maja värmer. Jag sätter henne främst. Men jag vet då icke, hvilken flicka som ska' vara skönast och likast här på jorden.

— Den, som är god! yttrade någon, som kom fram bakom oss.

När vi tittade oss te'baks, var det gamle Johannes i Dammen, som kom, och då ville vi inte längre tala om vackra flickor.

I detsamma hunno vi upp Malin i Sjöhemmet, som drog sin giktbrutne och fördärfvade man i en kärra. Han skulle aldrig komma åt Guds hus, om inte Malin stretade dit och dädan med honom på det viset.

När vi gingo förbi det gamla folket, lyftade vi på hattarna för Malin. Ty visst är hon gammal och fattig, men det är något i hennes sätt, som gör, att en vördar henne nästan som vore hon en prostinna.

En af pojkarna stannade efter och hjälpte henne att dra kärran.

— Jag hörde, att ni talade om vackra fruntimmer nyss, började Johannes efter en stund. För min del tycker jag, att Malin här bakom oss är den grannaste kvinna, en kan se. Ja, titta ni på mej! Jag såg henne i ungdomen. Då hade hon ett fint skinn och ögon som himlar hon med. Nu är skinnet visserligen skrumpnadt och ögonens glans förgången. Men hon är grannare ändå.

När hon gifte sig med karlen, som sitter i kärran, onyttig och fördärfvad, drillade också hon som en lärka och hoppades och log mot framtiden.

Men det blef snart slut med solskenet för henne.

Karlen började snart supa, supa förskräckligt, såsom somliga gjorde på den tiden. En gång vältrade han i fyllan omkull vaggan, där deras enda lilla barn låg, så att det blef fördärfvadt och snart måste myllas ner. Men Malin var samma ömma hustru ändå och blef kvar hos honom. Sedan förföll han allt mer och mer i dryckenskapen och drogs med andra fruntimmer också samt kunde ligga borta från hemmet i veckotal. Malin var samma trogna hustru likväl och släpade i hemmet. När detta

inte hjälpte stort, utan det ena kreaturet efter det andra måste säljas, hördes ändå ingen klagan ifrån henne. Snart gick gården också. Det var i vintertiden den skulle säljas, strax före den fjortonde mars. Då blef karlen liggande i rus ute en hel natt. Malin visste inte, hvar han var. Men på morgonen bars han hem till henne, halfdöd och stelfrusen.

Ni skulle ha' sett och hört hur hon vårdade honom. Snart stod hon där utan hem eller tak öfver hufvudet med en man, som låg och drogs med döden. Hon kunde ha' låtit bära honom till fattighuset, så att kommunen fått taga hand om honom. Gjorde hon det? Nej! I stället äflades hon så, att de fingo flytta in i den gamla bristfälliga backstugan Sjöhemmet. Där satte hon sig vid hans säng, sålde sina kläder, köpte mat och medicin och vek inte från hans sida, förrän karlen blef frisk. Ja, det vill säga så frisk, som han nu sitter där. Men allt sedan dess har hon födt honom. Ni vet hvarmed. Så fort här blir någon sjuk i pastoratet, ska' ju Malin dit och sköta och vaka och släpa. Hon ska' kläda lik och byka och spinna och sy åt folk. Och med det lilla, hon får därför föder och kläder och vårdar hon nu se'n många herrans år den man, som förstörde hennes framtid, gaf döden åt hennes barn, slog henne och sköflade hennes hem. Och inte nog därmed: när hon är hemma om söndagarna och väglaget är någorlunda godt, så drager hon honom, trött som hon bör vara, i en kärra till Herrans heliga tempel. Vänd er om, och titta på henne. De komma där i svängen. Säg mej, pojkar, har ni nå'nsin sett en så vacker kvinna?

Vi svarade ingenting. Men allesamman vände vi och frågade Malin, om vi inte finge hjälpa henne med kärran.

Jaktlycka.

Här finns då inte någon utaf mina känningar och bekanta, som kan komma fram och påstå, att han någonsin hört en jakthistoria ur min mun. Nej, lögn och självförhäfvelse äro då, gualof, någonting, som jag kunnat hålla ifrån mig, så att i det fallet är jag inte ett tecken lik andra jägare här på jorden, hvilka aldrig kunna värja sig från osanningar och öfverdrifter, så snart de komma in på kapitlet om jakt, ur hvilket kapitel de också för det mesta hämta texten till sina »samtal och utläggningar».

Men jag är i alla fall en förskräcklig jägmästare och en väldig Nimrod inför herranom — när jag får säga det själf, förstås.

Jakt har alltid med en underbar makt lockat min håg, och jag har gått efter allt slags vildt, som finnes i detta gamla Sverige.

Sålunda har jag trafvat efter räf och varg, legat på lur efter tjädertupp på spel, hvilket dumt nog är förbjudet. Jag har smugit efter hemmadotter och piga, hvilka däremot, gualof, aldrig äro fridlysta. Jag har vadat efter and, passat på' hare och kammarfröken. Jag har sprungit efter rådjur och rik landstingsmannaänka, jag har koxat efter mor- och dalkullor samt guvernant.

Ja, här finns med ett ord inte något vildt, som jag inte lagt an på, undantagandes björn, som jag aldrig haft

kraft att nederlägga och barnmorska och käring, hvilka jag inte velat kosta krut på.

Men oaktadt jag är en så besattandes ifrig och skarp jägare, har jag, gu'nås, hittilldags ingenting fått skjuta.

Antingen har bössan klickat för mig i det afgörande ögonblicket, just som jag jämt och rätt fått villebrådet på kornet, eller också har det sprungit eller flugit sin kos, innan jag kommit inom lagom skotthåll, en erfarenhet, som jägare ofta få göra.

År efter år har jag dock fortsatt med mitt jagande efter än det ena och än det andra villebrådet, alltid tänkandes som så, att turen väl någongång måtte komma till mig.

Nu vet ni säkerligen, att ibland herrskap räknas jakten för ett fint och ett konungsligt tidsfördrif.

Så är det dock icke bland bönderna, hvilka närmast hålla jakten för en sysselsättning, den där bäst passar för stackare, oduglingar och deras vederlikar.

— Dä' anstår inte en bonde att springa mä' bössa och hund som en stolle i markerna. Så'nt passar kanske för herraslankar och latstockar.

— Krut och bly äro skapade emot norrmännen jämte andra fiender, och hunden är till för att bita luffare och vakta får, heter det. Och så fort man får se en bonde med bössa, spå alltid olycksprofeterna, att denne snart blir tvungen att gå ifrån gård och grund.

— En bonde, som vell sitt bästa och har aktning för sitt stånn', ska' ha' en spade men inte en bössa i näfven! predikas det.

Nu är det likväl i alla fall säkert, att man lättare kan gå ifrån gård och grund än ifrån sitt sinne och därför har jag, som sagdt, alltid hållit i med mitt jagande. Inte har jag förtjänat något på't, men kan jag inte förstå att jag försämrat mej af'et heller.

— — —

Hela sommaren har länsmans skrifvare legat efter mig, att jag skulle köpa hans hund, som enligt hvad skrifvarn svor skulle vara en fågelhund utan like och make i världen.

Jag slapp inte karlen, och så köpte jag kreaturet tvärt emot käringens och hela släktens vilja och förbud.

Hvad jag betalade för honom, säger jag inte, ty det angår ingen själ.

När nu orren blef loflig den 16 dennes, skulle jag, förstås, ut att profva den dråpliga hunden och smög mig af i ottan, innan en själ var vaken därhemma. Annars hade de nog lagt hinder i vägen för mej, ty det var bra torkväder den dagen, och det hade varit nyttigare, om jag blifvit hemma och bökat in rågen, som stod så torr, att han höll på att rinna ur skylarne. Men en reel jägare får inte väja för någonting på jorden.

Jag tog med mig Anders i Strethult, som är änkman och för den skull alltid får ha' lite trallarevatten hemma och som får jaga så mycket han vill, får gå, när han önskar, och komma, när det lyster honom, utan att han behöfver höra ett endaste skällande.

O, de lycksaliga änkemännen!

Tidigt i ottan gingo vi förbi Soåsen, ty vi ärnade oss till en ljungfälla, som ligger på andra sidan det hemmanet.

— Där finns orrar precis som gräshoppor! mente Anders.

Just som vi gingo förbi Soåsen, och i detsamma vi nickade åt hustrun, hvilken stod ute vid brunnen på planen, blef det ett fördömdt lif i hundrackarn. Han satte af som en ond ande inåt stugan, och när vi tittade efter, varsnade vi, att han hade en fräsande katta framför sig.

Dörren stod öppen, och drefvet brusade in i stugan, så att det snarkade efter'et.

— Sicken helsicke! skrek käringen och gaf sig efter.

Äfven vi tågade in för att taga reda på hunden.

När vi kommo fram, fingo vi höra ett rysligt lif. Karlarna svuro därinne, hunden skällde, och kattan fräste. Men öfver allt detta hördes skrålet af en barnunge och af käringen.

Och underligt var det inte, att de svuro och skreko därinne.

Jöns i Soåsen och drängen hade just fått på sig pantalongerna och stodo omorgnade och gäspade på golfvet, när kattan och hunden till deras förbluffelse rusade in. Kattan smatt under sängen, och hunden skulle naturligtvis efter, och han var så i tagen, att han inte såg vaggan på golfvet, utan stötte omkull densamma, så att tvillingarna rullade efter kattan under sängen, där nu katt och hund och ungar lågo i vild förblandning.

— Locka ut hunnen, din svinpäls! röt Jöns, när jag kom in.

— Uh — uh — uh! nu ska' en få si, att de små osköldie pojkarna bli' fördärfvade! bölade käringen. Men drängen tog reda på ett bastant piskskaft.

Jag hade förstås ingen makt med hunden. Han var envis såsom en tjur, ty han hade blifvit dresserad af ett länsmansämne. Jag måste lägga mig ner på magen och krypa under sängen för att söka dra' ut odjuret i benen. Under sängen träffade jag emellertid käringen, hvilken skulle söka fiska till sig ungarna, som skreko, så att huset kunnat remna icke blott i fyra utan till och med i åtta delar.

Men när kvinnan metade efter barnen, ville hunden bita henne, och då grabbade hon tag i skägg och hår på mej och slet och skrek och skällde och handterade mig på det förskräckligaste. Jag hade nästan hellre velat ha kattan i synen.

Omsider fick hon tag i svepen på tvillingarna och jag i benen på hunden. Då tog Anders tag i mina skankor och drog ut mej och hund; och Jöns drog på samma sätt samtidigt ut sin hustru och sin afkomma.

Tvi den dålige för en sådan situation. Ty de hade nog inte på femton års tid dammat eller skurat under sängen.

Men det värsta var, att drängen och Jöns togo till att hölja på Anders och mej med piskskaft och taggiga enepåkar, hvilket gjorde ondt.

Och käringen uppmuntrade dem i denna gärning.

— Slå bättre, Jöns lelle, ge' dom, så att di känner dä' te' domedagsotta. Di behöfva inte springa mä' hunna' å förskrämma folk och fördärfva barn! skrek hon.

Och Jöns och drängen böstade på ända tills vi lyckades löpa vår väg.

— Det var allt en bra smörj vi fingo, murrade Anders.

Se'n fortsatte vi jakten.

När vi kommo ut på Fiskaby mossodling, stannade Anders och sa': Tösst, tösst!

— Hva' ä' dä'? hviskade jag.

Anders pekade bort åt floddikeskanten:

— Sir du inte! Där går vesst en tjäderhöna på dikesvallen. Sir du inte, hur hon koxar opp och ner!

— Jo, visst sjutsingen! sa' jag, lade bössan mot kinden och klippte till tjäderhönan.

— Voj, voj! skrålade det borta i diket. Hva' ä' I för andra som skjuter på krestet och fredligt folk?

Vi stodo och gapade som saltstoder. I detsamma skuttade gamle Abram i Bolet upp ur dikets djup.

Anders och jag trodde, att skam var i spelet.

Men saken förhöll sig så, att det verkligen var gamle Abram, som hölls med dikning, och när han gick där nere, var det hans gamla, solbrända hätta, som syntes ofvan dikeskanten och hvilken Anders och jag i jaktifvern tagit för en tjäderhöna.

— Ska' I skjuta på folk! fortsatte Abram.

— Nä', vi ä' på orrjakt, sa' Anders.

— Men skottet geck öfver skallen på mej och ett hagel nuddade min nästepp. Sir I blo'en?

Det gjorde vi, och jag fick lofva gubben femton riksdaler, för att han inte skulle chekanera mej med stämning.

Se'n slutade vi opp med jakten för den dagen. Det lönar sig inte att gå ut med bössorna, förrän rådjuren bli lofliga. Det förslår så dåligt med fågel, ty det fordras så många till ett mål. Så tyckte bå' jag och Anders.

Tacka vill jag då ett rådjur.

Lefve Kvinnan!

Hvarenda påsk gör Jonas i Kejsarekulla ett gubbagille. Då vankas där bland annat äfven äggtoddy, som på grund af äggen och det myckna sockret och det evinnerliga vispandet, hvilket hvar och en verkställer själf, icke är att räkna till rusdryckerna.

Icke heller äro dessa kalas i Kejsarekulla några syndagillen i egentlig mening. Det tar sig tvärtom riktigt högtidligt ut att se ett halft tjog vederhäftiga gubbar sitta på soffor och bänkar rundt stugan, ifrigt och andaktsfullt rörande i glas, som de fasthålla mellan knäna, medan det guldgula skummet yr öfver västar, tröjor och krokiga vadmalsbyxor. En så vacker syn får man inte se hvarje dag.

När vi nu senast vände hem från ett dylikt gille, kom vårt tal att röra sig kring fruntimmernas egenskaper, såsom ju ofta händer, när gubbar komma tillsammans och ha äggtoddy i sig, men inte någon brännande politisk eller kommunal fråga att utreda.

Denna gång var det Sven Johan i Hambo som bragte fruntimmersaffärerna på tapeten. Äggtoddyn hade kantänka slängt upp hans hjärtedörr på vid gafvel, så han var till den grad öppenhjärtig, att han lade fram hela sitt husliga elände för oss, allt medan han dinglade fram på vägen och snafvade emot hjulspårskanterna.

— Ni kan inte tänka er hvad jag stått ut de här

sista veckorna — — dä' va då skam te' hjulspår — — Si jag fick för mej att måtta ut kaffebönorna te' Lena — — annagingen går ja inte och dråsar omkull — — efter dä är så klena pengatider — — — Hoj, där låg min själ en stenarackare midt i trafven — — — Jojo, I ska' inte tro, att ja ä' fuller — — — men — — men — — si så, för dubbla mej ligger här inte en stake tvärs öfver vägen. Ursäkta mej, Manuel att ja' stötte dej! Men hvar var vi nu igen. Jo, nu har Lena — töfva ett grand, karlar, mens jag tar upp käppen — nu har hon hittat på att gömma undan min tobak, så jag har gått i lifsvånda. Är dä' kärlek? Gu kväll, karlar! Hvarför stå' I här? Hva' ä' I för röfvare eller gesäller?

Hvem hälsar du på, Sven Johan, undrade vi.

På di där, som stå vid vägkanterna.

— Asch, dä ä' ju bara grindstolparna.

— Hm — — — måntro dä! Ja, synen börjar gravera för mej i mörker, särdeles sen Lena tog tobaken ifrå mej. Ä'ke ho' schvinaktig — — — får ja' hålla mej lite i dej Anners? Och fortsätter hon att förhålla mej tobaken, så blir ja' bå blinder och döfver, hvar det lider. Ni ser allt, hur usselt jag reder mej i kväll te exempel. Dä ä' bara för tobaksbrist under en långlig tid. — Nähä — — oj, där tappade jag hätteusslingen medt i smörjan. Nähä fruntimmer ä' ett illtyg, som inte borde finnas till. Håller ni inte mä på dä' gubbar? skrek Sven Johan.

— Jo, det håller streck! instämde flera. Och så dängde än den ena och än den andre fram ett dåligt ord om sin käring och förgrufvade sig öfver att han rännt åstad och gift sig i onödan och blifvit lurad på konfekten.

Endast Hans Hansson i Lervik sa' på länge inte ett ord. Men när han tyckte, att vi gingo för långt och började bli för dumma, tystade han ner oss.

— Det förstås, sa' han, att fruntimmer kunna vara

rätt kriska och illbattiga ibland och svårtämjda; det förstås, att en del karlar stundom bli gifta så pass, att de fördenskull borde få räkna sig till godo dubbla tjänsteår i lifvet, men min tro är i alla fall, att fruntimmer ä tåliga och ödmjukare än vi, att de ha' lättare att förlåta och att de gömma mera kärlek inom sig än vi och att de därför stå vår Herre närmare, än vi karlar göra. Om du, Sven Johan, råkat ut för skam, och om vi andra reta och gå illa åt edra käringar, så att de ibland kunna fräsa till, så ska' I veta hut och inte skära hela kvinnolinjen ifrån Eva och ända ner till edra hustrur öfver en kam. I ska' försöka att vara kristliga och rättvisa, fast I druckit äggtoddy.

— Hm — måntro dä, mumlade vi.

I detsamma slog Sven Johan framstupa pladask i vägen, så att det skvatt samt blef arg och besatt och svor, där han låg, och skrek:

— Hva har du haft för reveny utå kvinntimmera, efter du upphöjer dom så och skjutsar upp dem te hemla på vår bekostnad? Är din käring nå'n grannlåt? Är ho' en änglavarelse, kanske? Hjälp upp mej, karlar! Aj du Jöddanöt, ska' du dra armen ur led på mej! — Eller — — — puh — — — puh — — — grina i helskotte och inte åt mej — — — eller fick du så värst många pengar med din käring, du Hans i Lervik, efter du gapar så vidt om fruntimmernas förträfflighet. Tvi den dålie, en så'n karl!

Har äggtoddyn på mej, säger du? Gack då mä mej hem, Hans, så ska' ja' visa, att jag kan gå tiljan rätt midt för näsan på bå' dej och Lena, din tobaksbjufver.

— Ja, genmälte Hans, om ni vill se, hvad reveny en karl kan ha' af ett fruntimmer, så kan ni gå med och titta genom fönstret hos Kalle i Älgabäck. Vi behöfver inte gå längre, och det är bara ett par bösshåll dit från stora vägen, som ni vet.

— Det varde sagdt!

Och så veko vi in på Älgbäcksvägen.

— — —

Kalle därsammastädes hade varit en underlig kropp och lefvat ett konstigt lif. Han hade aldrig haft någon ro i sin lekamen, och en förskräcklig dålig moral hade det var't i honom. Han drack, och han slogs samt ansågs af alla förlorad och omöjlig att rädda. Det var ingen, som höll honom värd ett dugg mer än Kajsa i Älgabäck, och alla mänskor drogo sig för honom utom den lilla Kajsa, som i alla da'r haft sitt hufvud för sig själf.

Gång på gång kom Kalle i klammeri med rättvisan för våld och misshandel, och när han kom ut från häktelset, var det ingen, som brydde sig om att tala åt honom mer än Kajsa.

— Du skämmer ju ut dej själf, om du dras med honom, plägade folket förmana henne. Men i det stycket lät hon icke säga sig. Hon bara knyckte på nacken och riste sitt burriga hufvud.

— Om så hela världen öfverger honom, så gör jag det inte, sa' hon.

Men till slut tyckte Kalle, att det var för svårt att vistas i hemtrakten, där han var alla mänskors skräck och där alla gingo ur vägen för honom. Kanske ville han också förskona Kajsa från förtalet, som smög, och komma henne att glömma och fästa sina känslor vid en annan, värdigare karl. Så gaf han sig bort, långt bort åt ett annat län och lät ingen, inte ens Kajsa, få någon underrättelse om sig.

Men Kajsa sörjde inte, som andra flickor skulle gjort, eller blef öfver sig gifven af sorg och längtan, utan hon trallade som förut och gjorde sina gärningar. Det var, som om hon känt på sig, att Kalle skulle vända åter.

Så dogo hennes föräldrar, och Kajsa trådde till Älgabäck. Inga friare brydde hon sig om utan styrde och

ställde själf på hemmanet samt skötte det, som hade hon varit en hel karl.

Omsider kom det ut att Kalle flyttat tillsammans med en dålig kvinna långt bort i en liten stad, där han strök omkring eländig och förfallen på gator och krogar.

— Jaha, det var ju den väg, han stakade ut åt sig! lät folket.

Men efter en liten tid for Kajsa bort utan att tala om för en människa, hvart hon tog vägen. I fjorton dagar var hon försvunnen, och man gissade hit och dit och undrade i grannhållet, hvar hon hållit hus.

Söndagen efter hennes hemkomst lystes det i kyrkan för henne och Kalle, och då begrep man, hvar hon varit, att hon sökt upp honom, som hon aldrig ville öfvergifva, och ryckt honom ur den dy, där han höll på att förgås.

— Det går aldrig lyckligt för henne, mente man och förgrufvade sig öfver denna händelse.

Men den gången spådde profeterna ändock fel. Kalle kom och blef herre på Älgabäck samt vardt snart under Kajsas hand en den likaste karl i socknen. En sådan man fick man leta efter. Det var som om Kajsa skurat och tvättat bort all hans råhet, alla hans dåliga lustar och hans vilda humör. Trängde minnet af det gamla lifvet på honom och fördystrade honom, sang hon och trallade för honom och dansade med honom på stugugolfvet i Älgabäck och pustade bort sorgeskyarna med sin lilla mun, tills Kalle omsider alldeles glömde bort det dystra förflutna och lefde sig in i den lycka, som regnat ner öfver honom. Alla hans tankar och gärningar gingo omsider inte ut på annat än att göra sig värdig sin sällhet och sin Kajsa. Så lefde det unga folket som ett par turturdufvor i Älgabäck.

— — —

— Gack nu tyst, gubbar, sa' Hans, då vi närmade oss stället, så ska' ni få se, om det inte finns fruntimmer,

som äro tusen gånger mera värda än en hop egennyttiga och själfviska och skräflande karlar.

Det glimmade ljus ut genom fönstren, ty rullgardiner begagnas inte här i socknen. Och så slunko vi fram och glodde in genom rutorna.

Hvad vi sågo därinne, var inte ledt ska' jag säga.

Kajsa och Kalle stodo på golfvet, höllo hvarandra om lifvet och tittade på en liten pojkbyting som låg och snusade och sof i en vagga.

— Hva' han är lik dej, Kajsa! log Kalle.

— Nix, du store pojke där, det är allt dej, han liknar som ett bär! hörde vi Kajsa svara. Och så kommo de i hvarandras famn och kysstes och smektes och sågo så lyckliga ut.

— Herre, Herre Gu! Tänk ändå! Ack, ack, ack, den som kunde ha' det på så'nt vis! suckade Sven Johan.

— Låt du Lena ha' kaffepåsen så kanske du får det nästan lika vuret! Men sej nu, om inte kvinnofolk ä' bättre än vi i många stycken. Si på Kalle därinne, som nu tar ner boken för att läsa kvällsbönerna. Hvem trodde en gång, att han skulle komma därhän. Har lagens hot och straff eller karlars förmaningar skapat om honom? Har för resten någon af oss hans socknebor sökt förbättra honom? Har du, Sven Johan, som stått fadder åt honom, gjort ett dugg för att få honom på rätter väg, eller hade du dugt till det? Nej, hvad lagen i sin stränghet inte förmådde, hvad vi i vår kaxighet försummade och glömde, det har det där lilla burrhufvudet uträttat, därför att det finns mer kärlek i henne än i oss. Hon är kvinna. Säg nu, Sven Johan, om inte hon står närmare vår Herre än vi?

— Du har rätt, Hans Hansson. Fruntimmera ä' inte odugliga, om de tas rätt. Lena ska' få handtera bå' kaffet och sockret efter denna dagen. Men skulle vi inte bråka

till och hurra för Kajsa, så att det rungar ända in i Nineves portar. Det är hon värd, sa' Sven Johan.

— Nej tösst tösst! Låt dem vara i fred därinne med sin lycka! förmanade Hans Hansson.

Så gingo vi tysta bort, rädda att ens med vår andedräkt störa de tu i stugan.

Men när vi kommo ner till vägskälet, kunde inte Sven Johan styra sig längre utan skrek det värsta han förmådde:

— Lefve kvinnan i evighet!

Och vi hurrade fyra gånger, så att det klang genom hagmarkerna.

— Den där synen genom fönstret har bestämt förbättrat oss, sa' Dängel i Mo, när vi dragit till oss andan efter hurrandet.

Och det hade den.

Bara nu den bättringen ville hålla i sig.

En brunnshistoria.

Under många herrans år hade Jödde i Björkefall ett stort bekymmer att dragas med.

Allt hvad en halfättingsbonde kunde behöfva, hade han ju. Hustru, barn och kreatur artade sig väl för honom. Bra hus hade han på gården, förträfflig matsmältning besatt han, och inte slet han så värst heller, utan han tog allt med ro. Han visste inte, hvad själskval ville säga, och hans samvete oroade honom inte heller stort. Det sof och mådde godt. Gården hade han köpt för ett rampris. Jag tror inte, han hade gifvit stort mer än omkring tio tusen daler för hela subbet. Men i alla fall hade han ett ganska bastant bekymmer ändå i en långlig tid.

Där fanns nämligen ingen brunn i Björkefall. Allt sedan gården togs upp och bebyggdes, hade man försökt borra och gräfva brunn därstädes. Men det hade alltid slagit fel, och det var väl för den skull stället inte var så vidare begärligt och stod så lågt i pris.

Ty en brunn är rolig och omistlig att ha på en gård. Det säges, förstås, att vattnet verkar det visserligen icke, men utan sådant stå bå' folk och kreatur sig slätt.

Nu rann där visserligen en liten bäck förbi Björkefall, en liten bra rännil för resten, som strömmade ut ur en mindre sjö ett stycke ofvanför hemmanet.

I den bäcken hade Björkefallsfolket fått taga både

dricks- och kokvatten i alla da'r. Men vattnet var inte godt att dricka. Det var rödt och grumligt vid många tillfällen. Ärter kokade bra lena i detsamma; men det blef dåligt kaffe af'et, så hustrurna i Björkefall voro aldrig riktigt belåtna utan sågo jämt och samt lite surmulna ut.

Och blef det en bastant vinter, så bottenfrös bäcken, och då hade de det djädrigt ställdt för sig i Björkefall.

Nå, på sin tid kommo strandägarna kring den sjö, hvarifrån bäcken hade sin upprinnelse, efter mycket dumderande och grälande öfverens om att tappa sjön och skaffa sig landvinningar.

Ty nu för tiden har folk en gruflig och onaturlig böjelse för att rasera skog och tappa sjöar, så att till slut kommer här väl inte att finnas hvarken ved eller vatten i landet. Kunde de också sälja luftkretsen, som tillhör gårdarna, så vill jag slå mig i backen på att de bums skulle gifva sig till att afyttra den också.

Aldrig förr har man väl tänkt så litet på sina efterkommande som nu. Och får folket hålla på så här några år till, så behöfs här minsann ingen krigshär till att försvara landet. Sverige blir bara berg och grusbacke utan klimat, utan en pöl att löga sig uti, sedan de tappat ut alla insjöar i hafvet. Och hvem vill ha' ett sådant land?

Nej, jag blir ledsen och arg och oresonlig, bara jag tänker på skogsfällning och sjösänkning. Och jag blir elak också. Ty jag har nu suttit här en lång stund och bara väntat på att anden skulle ingifva mig ett förskräckligt glåpord att slunga emot sådana karlar, som raka bort skogar och lundar och tömma sjöar.

Hvar ska' man gå och spovelera med flickorna, om det här får fortsätta? Man kan väl ej stämma möte med dem ute på kala ryar heller, där man skönjes på en mils afstånd. Och rätt snart ska' man inte ens ha' en sjö att ro ut på med sin tös. Åtminstone här inne i landet blir det omöjligt att draga sig fram.

Nå, det blef, som sagdt, beslutadt, att den där sjön ofvanför Björkefall skulle sänkas. Det var då klart, att bäcken skulle sina ut, och det var just under de dagarna Jödde kom åt att köpa stället så billigt. Ingen ville nämligen ha det, ty man befarade en framtida total vattenbrist därstädes.

Men Jödde var en högfärdig karl.

När folk sa' till honom, att han var galen, som ville slå sig ner på en plats, dit han finge forsla vatten från långt håll, genmälde han:

— Var ni logna! Ja' ä' ingen vanlig dumbom, och jag ska' nog hitta på en vattenådra därnere.

Men det gick inte på länge. Sjön tömdes, bäcken vardt långa tider torr, och Jödde hade ett stort bekymmer.

Han grof här och där, men antingen träffade han på berg eller ett tjockt lerlager, som ju inte kunde föra något vatten.

Jödde ref sig i hufvudet och svor och turnerade. Men det hjälpte inte, förstås. Han rådfrågade kloka, men han fann inte på någon Moses, som kunde locka fram en endaste vattendroppe utur hälleberget.

Så förkunnade hustru hans en dag, att hon hört talas om en käring i Rinkaby socken, som skulle vara alldeles öfvermänsklig med slagruta.

— Asch, hva' kan en gammal torr käringruka uträtta? hånade Jödde.

Men kvinnan släppte inte efter utan tjåtade natt och dag på Jödde att fara efter slagrutekäringen, så att karlen fick inte ett tecken ro.

— Nå, så ska' jag väl för husfredens skull dråsa efter det gamla spöket, lät han en morgon och gaf sig efter gumman.

Hon kom, och anskrämlig såg hon ut, och rysligt tedde det sig, när hon om kvällarna gick omkring i grann-

skapet af Björkefall med en lykta hängande vid förklädesgjorden och en slagruta mellan näfvarna.

En morgon tog hon Jödde med sig ut och pekade på en plan mellan ett par stora jordstenar.

— Gräf tio alnar djupt där, så får du vatten, som aldri' tryter! siade hon.

Ja, Jödde istades och grof och sprängde, och anaggingen kom han inte till en åder, som riktigt frustade fram det klaraste vatten.

Ni kan tro, att där blef en Jödde som hette duga.

Han blef så spansk som en tupp och gick omkring och skräflade om sin brunn och hånade och begabbade de dumbomar, som suttit före honom på hemmanet och inte förmått skaffa fram vatten.

— Jag visste nok attsingen, hvar det skulle ta's innan jag köpte stället, annars hade jag nog inte hoppat på'et, skroderade han.

Var det då någon, som slog fram ett ord om, att det var en käring, som hjälpt honom till rätta, blef han arg och svor på att hon inte begripit ett dugg utan i stället anvisat honom en annan plats för brunnen. Ja, det är rent skamligt att bara tala om hur högfärdig och nosastyf och kavat den arma Jödde blef öfver sin brunn. Det är måntro inte mycket, som behöfs för att väcka högfärdsandan till lif i en män'ska.

Men det är, som man säger: när högfärden är inne i stugan, så är fallet i förstugan.

En långlig tid hade Jödde emellertid mycken lycka med sig. En järnväg skulle dragas fram ett stycke ofvanför Björkefall, och där skulle göras en djup skärning nedanför en ås midtför hemmanet. Det arbetet tog en rundlig tid, och Jödde tjänte grofva pengar både med körslor och med försäljning af matvaror och kaffe till de många arbetarna vid den djupa skärningen.

Allt var sålunda bra förspändt för Jödde. Det enda, som oroade honom, var, att han aldrig fick någon fred för käringen, som synat ut hans brunn.

Han hade lofvat henne tio kronor, om det blef vatten. Men han gaf henne blott fem och bad henne för resten dra' åt häcklefjäll, ty han var lika nöjd om att hon visade sig i trakten. Han ville, kantänka, själf ha äran af brunnen.

Men hon släppte inte efter. Tidt och tätt kom hon stretande till Björkefall och kräfde ilsket den felande femman.

Men Jödde hade en sådan där bondpung, som ingenting ville ur, och därtill var han envis och dum, som alla högfärdiga människor äro, så han bara anmodade henne i sin kaxighet att ryka och ränna för skam i våld.

— Ha' I nå't skreftligt eller nåra vettnen på er fordran, så stäm. Men jag betalar inte förr'n lagen dömer mej, sa' han en gång till käringen, när hon sökt upp honom, där han körde tippkärran vid skärningen.

Gumman svarade ingenting på en stund. Men när hon tittat en vändning på arbetet och den fruktansvärdt djupa nedskärning, banbyggnaden åstadkom nedanför åsen, gick hon till Jödde:

— Vell du inte ge mej pengarna? sporde hon.

— Har du inte hört, hvad jag sagt dig, gamla skryla?

— Jo, men hör nu, hvad jag säjer. Dä' ska' inte dröja många da'r, förrän din brunn ska' ligga lika torr som ett fnöske, hväste käringen och gick sin väg.

Jödde och rallarna hångrinade efter henne.

Några da'r efteråt sa' Jöddes hustru en kväll, när mannen kom hem:

— Ja' begriper inte, hur det kommer sej. Men vattnet sjonker i brunnen.

— Dä' sti'er väl igen! lät Jödde.

Men tre dagar efteråt fanns där inte en droppe vatten. Och nu ska' man tro, att där blef en sorg och ett elände

i Björkefall och en förskräcklig räddhåga för käringen, från hvars sataniska knep man förmodade, att allt detta härledde sig. Till och med rallarna, som hört hennes hot, trodde henne om skamstyg.

Jödde for till henne och bjöd henne bå' fem och tio kronor, om hon ville ställa vattnet tillbaka. Men hon visade bara af honom och skällde ut honom och spottade efter honom.

Det blef nu en sorglig tid för Jödde. Han fick ånyo börja köra vatten till Björkefall och visste inte, hvad han skulle taga sig till.

Men käringens rykte gick ut i all land och hon fick en stor praktik.

Jödde däremot fick lida smälek och hån för sin högfärds och snålhets skull.

Omsider kom den här paschasan till en af järnvägsingenjörernas öron. Denne trodde inte på trolleriet utan tittade på lokaliteten och fann snart, att det var järnvägsskärningen, som afklippt ådran, som förde ner till Jöddes brunn.

Den underrättelsen göt på sistone in en del mod i Jödde. Han anlade rättegång mot järnvägsbolaget i påstående, att detsamma måste dömas ge honom en annan brunn eller förpliktas att köpa hela Björkefall.

Men sådana mål vara ju i evighet. Så någon utgång af detsamma kan inte här omtalas.

Men den, som köper den där käringen för dum, han har gett ut sina pengar för intet. Här finns till och med många präster, som inte skulle förstått, att skärningen skulle förgöra brunnen.

Käringar ä' djädriga.

Utsugna.

Per Persson i Sjöhemmet var en af de tystaste karlar, vi hade i socknen. Han satte minsann inte bort någon tid med prat, och inte trifdes han heller just ibland mycket folk.

Men med sitt arbete gick han fram. Det var visst lätt att prata omkull honom och göra honom förlägen och bringa honom att bli svarslös och draga sig undan. Men på slåtteräng eller vid dikning gick ingen förbi honom. Drog han i ena ändan af en stocksåg, kändes det allt, att det var en karl, som drog, och vid fyrmannatröskning med slaga andades Per inte fortare när »lejet» var uttröskadt, än när han började. Det var omöjligt att tröttköra honom.

Arbeta kunde han, sina beting rådde han fullgöra som den likaste karl. Men stå på sin kant, det kunde han just inte, den stackars Per i Sjöhemmet.

Och nu för tiden är det nog så illa, att den, som inte har näbbar och klor, han reder sig dåligt och blir förtrampad till sist, särdeles på gamledar.

Var det fråga om att bända opp en jordsten, släppte Per aldrig sitt tag. Men gällde det affärer, så gaf han tvärt efter.

— — —

När han var ung, tjänade han dräng hos rike Måns i Svinanäs, tjänade troget och flitigt, tyst och stilla samt

slet som ett kreatur för liten lön. På sitt tysta och allvarliga sätt blef han kär i pigan på stället.

Det gick länge, innan han kom sig för det, men en dag repade han mod och frågade husbonden:

— Hur möcke' vell ni ha' i rättgörelse eller arrende för enebuskafällan och stenbackarna i uthagen nere vid sjön?

— Hva' skam ska' du med det till? undrade Måns.

— Jo, jag har tänkt sätta upp en lita stuga därnere och odla upp en täppa och gifta mej mä' Maja! sa' Per.

Måns grunnade på't en stund. Han betänkte nog, att det skulle öka hans gårdvärde, om Per odlade där. Per skulle göra det bra och inte gifva efter, förrän han finge upp en hel hop åker därnere.

— Bygg du opp och odla, så möcke' du vell, Per. Vi komma nog se'n öfverens om rättsgörelse för marken. Vi ska' nog inte komma i gräl om det, smilade Måns.

— Ja, men säj nå't på ett håll! bad Per.

— Det kan ja' inte, och det behöfs väl inget skreftligt mellan oss. Hägna du in, hvad du tycker! sa' Måns.

Nå, Per lät sig nöja med det beskedet och fick upp sig en stuga alldeles vid sjöstranden, gifte sig med Maja och döpte stället till Sjöhemmet.

Se'n drog han upp enbuskarna med rötterna, spadvände marken, arbetade från soluppgång till solakväll och, när det var månsken, långt in på nätterna också. Han dikade och gjorde tegarna välvurna och blandade ihop jorden och fick snart så pass äring, att han födde två kor. Dem körde han sedan med, och när han så hade ök, gick det tre gånger så fort för Per att odla och reda jorden.

Han började komma sig för, som man säger.

— Nu får du allt göra två dagsverken i veckan och 45 kvinnshjälpen efter budning, sa' Måns.

— Är inte dä' för hårdt, husbonn? lät Per.

— Inte ett tecken! Det finns många, som ville ge dä' för Sjöhemmet nu.

— Ja, men dä' ä' väl ja', som gjort'et och byggt bå' stuga och la'gård och bo! tyckte Per.

— Ja visst, men du har väl fått virket i min skog och marken, som du bökat i, ä' väl i alla fall min, genmälde Måns.

— Nå, så får ja' väl ge, hva' ni begär då. Men ska' vi inte skrifva ett sådant där torpkontrakt? suckade Per.

— Dä' kvittar! Vi ä' ju karlar bägge två!

Så fick Per gå två da'r hvareviga vecka i Svinanäs och släpa. Och när det var som brådast i andtiden, kom'derade Måns dit Maja också under fyrtiofem långa da'r.

Det var hårdt och svårt och styft för Sjöhemsfolket. Men de voro sega och drogos med det. Ja, inte blott det, utan de vände under de fyra andra dagarna upp mer och mer mark och skötte det hela med outtröttligt slit och släp så bra, att de inte behöfde slakta sina kalfvar utan lade på dem, så att Per rätt snart hade tre kor och ett par stutar på Sjöhemmet.

Då kom Måns en dag och sa' till honom:

— Du har alldeles för besattanes lite' rättsgörelse för ett så bra torp. Efter detta får du lof att göra tre dagsverken i veckan, äss du vill behålla torpet. Här ä' möcke' frågsmål efter Sjöhemmet.

Per gaf efter vanligheten vika. Fick intet kontrakt och gick nu halfva veckan i Svinanäs och dagsverkade, för det han arbetat så bra i Sjöhemmet.

Men då hade hans största pojk blifvit bortåt tolf år, så han var till gagn och nytta därhemma och hjälpte Maja, så att allt gick sin jämna lunk.

De häfdade Sjöhemmet bättre och bättre. På sandtegarna körde de lera, som fanns i hålor längre bort utmed sjön, och i mossen, som Per brutit upp vid skogskanten,

körde han sand. Äring blef där och föda för än en ko samt en hel hop får.

Under tiderna hade Per äfven skaffat sig nät och fiskedon. Tur hade han, så han fick en hel hop fisk till och med till afsalu. Särdeles i lektiderna. Genom sitt öfvermänskliga arbete redde sig folket i Sjöhemmet rätt bra, trots den svåra rättsgörelsen.

När Måns såg detta förstod han, att Per tålde vid att sugas än mera.

— Dä' här ä' på stoll, Pelle. Dä' ä' ju inte vettigt med tre dagsverke' för ett sådant torp. Di ha bjutt mej fem i vecka. Vell du ge dä', har du företräde, för ja' ä' ingen elaker karl utan rättviser och go', det vet du.

— Ja' går allri' i lann mä' dä'! genmälde Per.

— Gör, som du vell! Vi ha inget kontrakt, utan du kan va' ledig när som helst, sa' Måns.

Per måste gå in på villkoren. Nu var han ju så kär i stället, att han inte kunde gå därifrån.

— Men, fortfor Måns, fisket förbehåller jag mej själf. Dä' ä' mett, så mycke' du vet det. Meta och lägga ref får du, men nät och håmmor får du inte sätta ut.

Och slutet blef, att Måns lurade sig till sin stackars träls nät och don för en liten spottstyfver.

Denna nya rättsgörelse blef emellertid för styf för det stackars folket. Intet stretande, intet försakande, intet släp hjälpte. De sista villkoren knäckte Per. Sonen hans hade gifvit sig ut i världen, och när nu Per tvingades till fem dagsverken i veckan, nödgades han städsla en dräng.

Och Sjöhemmet kunde, kantänka, inte bära ett sådant onus.

Det gick bakut för Per och Maja. Drängen fick lof hafva den likaste kosten med sig som matsäck, och det han inte åt opp af smör och fläsk och ägg, fingo de lof att sälja för att samla ihop till lön åt honom och till skatter.

Per och Maja fingo det sålunda klent med födan mot gamleda'r. Deras årslånga flit och nit hade inte hjälpt dem. De hade blifvit utsugna. Såsom ett ärlepar hade de lifvet igenom jäktats att göda en otacksam gök. Och när nu åldern trängde sig på dem, hade de endast hårda brödkanter och blåsura mjölktårar till lön för allt, hvad de odlat och redt till i sin' dar.

Men Måns njöt frukterna. Han gick och herrade sig framme i Svinanäs, drack gräddmjölk och doppade rågbröd i fläskflott och sken och var maffig. Han sparade in en dräng och mer än så på grund af dagsverkena från Sjöhemmet. Ja, han inbesparade mycket mer, ty Sjöhemmet gjorde ju dagsverkena på egen kost.

För Per och Maja gick det, som sagdt, allt mer och mer bakut.

De blefvo för gamla för att orka sköta jorden så som i forna da'r, och när jorden inte får sin riktiga ans, kastar hon i vredesmod af sig oket.

Skördarna började försämras, och Per måste så småningom knappa in på kreatursbesättningen.

Därigenom fick han mindre gödsel och åkerbruket sämre häfdadt.

Ju längre det led, dess uslare blef det för Per.

Då började Måns dra' öronen åt sig.

— Anagga mej, är det inte bäst, att jag säljer Sjöhemmet, mens tid är och innan det får rykte om sig att vara vanskött. Än kan jag få några tusen för'et, om jag bryter ut'et ifrån hemmanet, sa' Måns för sig själf.

Och så betänkte han, att han kanske skulle få lika mycket för torpet nu, som han gaf för hela gården, när han löste ut sina syskon ur densamma.

— Jag va' ingen dumbom, då jag lät Per odla åt mej. Han har var't mej te' stor nötta i sin dumhet, log Måns.

Så gick han ner till Sjöhemmet en dag.

— Nu börja vi bli gamla, du och jag, Per, och du orkar inte sköta det här längre. Du får lof slå dej i ro. Du kan inte reda dej längre här. Drängalönerna ä' för höga. Du står inte ut mä'et, sa' han till Per.

— Nä' dä' gör ja' inte. I får lof lätta på rättsgörelsen!

— Dä' kan ja' inte; torpet är så godt som mången fjärding. Men du kan inte bruka't längre, du är för fattig och för gammal. Åldern tar oss, Per!

— Han gör så!

— Och därför är det bäst, att ja' säljer Sjöhemmet. Ja' ä' bjuden fem tusen för'et, och dä' ta'r ja', så du får lof si dej om efter ett annat ställe te' fjortonde mars.

Per bleknade. Han ville inte tro sina öron, och det svartnade för ögonen på'n.

— Men fardagsår får jag väl lof att ha', stammade han.

— Vi ha' ju ingenting skrifvet oss emellan, lät Måns.

Och det gick, som det var förspändt. Måns sålde stället, som Per under sitt lif odlat och byggt och släpat för. Han fick gå bort fattig, som han kom dit men bruten och föga arbetsför.

Och nu sitter han och hans gamla hustru, tyngda af sorger och arbete, och svälta i en liten backstuga.

Maja spinner litet blånor, och Per går och handtlangar i gårdarna samt gör kvastar och spingar stickor. Det få de lefva af. När de inte längre orka göra något, hamna de att svältfödas i fattighuset, till döden varkunnar sig öfver de arma utsugna människorna.

Håhåjaja, här sitta många sådana hjonelag i bofälliga hyttor i skogs- och mosskanterna, medan de, som sugit deras kraft och blod, hovera sig i de stora rödmålade bondgårdarna, sitta främst i synagogorna och göra

kalas för resepredikanter och hållas för snälla kristna ibland människor.

Men det skall komma en dag, när dessa maffar skola vilja byta plats med de utsugna.

Då skall det emellertid slå slint för dem, och då skola de inte sitta främst längre.

Uppståndelsen i Vidaslätt.

Hon var såsom folket är mest, Johanna i Smöralycka, hvarken grannare eller fulare. Men det var godt humör i tösen, och arbetet gick ur händerna på henne, vare sig hon räfsade eller satt i väfstolen.

— Dä ä' en flyhändt unge, och dä blir nok en bra hustru af henne! sa' folket.

Det gick visserligen ett prat i orten, särdeles mellan fruntimra, att Johanna i Smöralycka skulle vara karg i sinnet och arg och hjärtlös och just inte så öfver sig sedesam heller. Men i ungdomslagen visade hon aldrig något humör, och pojkarna voro glada vid henne. De skönjde, kanveta, inte under dans och ras, att det låg något hvasst och envist och kallt i de ljusblå ögonen. De sågo, förstås endast till hennes röda läppar, friska kinder och hennes smidiga kropp.

Karl i Böket och Johan i Vidaslätt älskade henne värst, synnerligen den sistnämnde, som gaf sig den på, att han skulle ha' henne, om det så rätt »skulle kosta pengar eller blod».

En dag träffades rivalerna vid kvarnen och höllo på att bli ordkastandes om sina kärleksaffärer, så att det såg ganska hotande ut i kvarnkammaren.

— Inte ska' ni gräla och kanske slåss om en tös. Gör upp saken i godo. Ni kan ju inte gifta er med henne

bägge. För min lilla del tycker jag, det är rejälast att den ene ger den andre ett passande afträde, förmanade mjölnaren.

Och pojkarna började grunna på saken.

— Jaha, jag ger dej hundra banko, om du afstår. Här är näfven i vettnes närvaro! sa' Johan i Vidaslätt till Kalle i Böket. Kalle grunnade och grunnade.

— Då här tål att tänka på, lät Kalle slutligen. Låt mej få lite betänketid, för då' är en vektig affär, som en inte kan hoppa på utan förberedelse.

Och så skulle då Kalle få tre dagars frestetid, alldeles såsom vid en hästhandel.

Nå, kvällen efteråt vankade Kalle upp till Smöralycka i djupa tankar. Han ville fresta på, om han kunde skiljas ifrån Johanna utan större afsaknad, än att den kunde botas med hundra banko.

Han såg, att det lyste i förstukammaren, där Johanna hade sin väfstol, och så smög han sig fram och tittade in genom rutan.

Jaha, där satt Johanna i stolen, och drängen satt bredvid och spolade. Tösen såg upprymd ut och log och var röd.

— Nähä, jag tar inte ens tusen banko. Ho' ä ju gudomlig. Bara den usle drängaslanken ville gå ut, mumlade Kalle för sig själf.

Så fick då drängen en spole färdig och reste sig upp.

— Gualof, nu går han! Ja' tar inte två tusen banko, jublade det inom Kalle.

Drängen gick fram till Johanna med spolen, men ut gick han inte, utan han satte sig bredvid henne och virade armen om lifvet på henne. Hon slängde ifrån sig skytteln och tog pojken om halsen.

Då var den femtionde spolen, nu ska' ja' ha' femtio kyssar, hörde Kalle drängen säga. Och han såg också, huru Johanna villigt började leverera betalningen.

Kalle rusade bort.

En timme efteråt kom han till Vidaslätt och träffade Johan.

— Jag har tänkt öfver den där affären om afträde för Johanna!

— Jaså, dä var bra! Är du hågad att ta', hvad jag bjöd! genmälde Johan.

— Nähej, du vet själf, hur rask och fortfärdig och duktig och ordentlig hon är på alla vis. Dä ä' omöjligt att släppa ifrån sej ett sådant gifte under tvåhundra riksdaler. Men vell du ge dä,' så må det gå i Guss' namn, sa' Kalle och sträckte ut handen.

— Nå, så kör då! Mycke' pengar är dä', men dä' gäller en vektig sak, och så slogo de i hop och skrefvo kontrakt samt kommo öfverens i stor sämja och på karlavis.

Ett halft år därefter blef Johanna mor i Vidaslätt, dit hon flyttade med sin hemgift, bestående af en dragkista, en ko och en kalf, fem får och tre sticketäcken samt — drängen, som hon rådt Johan att städsla.

— Han är den styfvaste arbetare, som finns, hade hon sagt till Johan. — — —

— — —

Det är nu många år, se'n den affären mellan Kalle i Böket och Johan i Vidaslätt kom till stånd. Men knappast en enda dag hade gått, utan att Johan ångrat uppgörelsen.

Johanna hade inte varit många veckor hos honom, förrän han förstod, att han hoppat i galen tunna. Han älskade henne tosigt, men hon brydde sig inte ett dugg om honom.

När han skulle ut med afträdet till Kalle i enlighet med skuldsedeln och kontraktet, var han alldeles ifrån sig.

— Ho' ä' inte ett tecken glad vid mej. Dä' ä' nock dej, Kalle, hon älskar. Vell du, så rifver ja' opp hela geftet mä' henne och ger dig tusen riksdaler, om du tar henne! Hon älskar dig, och jag älskar henne och unnar henne

allt godt, tiggde Johan. Men Karl i Böket hörde inte på det örat utan grinade och sa':

— Nu är det försent! Hit mä' pengarna, och slit du henne med hälsan! Och Johan fick slitas med henne.

När hon icke fick det, som hon ville, blef hon rent vild. Hon kastade sig på golfvet och sprattlade och slog sönder koppar och fat. Om Johan hade en mening, som inte var hennes, hotade hon att dränka sig eller taga in gift eller svälta sig till döds, så att den stackars Johan aldrig vågade säga ett knyst.

Snart gick han därnere i Vidaslätt som en hamn. Han hade inte ett dugg att säga i sitt hus, utan Johanna och drängarna skötte om och bestämde alltsammans.

Ibland kunde han väl bli besatt och stampa i golfvet ett tag samt söka tillvälla sig makten. Men då blef Johanna döende sjuk, skickade efter alla grannhällets fruntimmer, samt förkunnade för dem, att Johan vore en mördare och en tyrann och att han just vid detta tillfälle satt kronan på verket. Nu skulle hon dö inom ett par timmar, och det vore Johans verk.

Fruntimren förgrufvade sig, spottade åt karlen och skällde på'n. Så fick han lof gifva efter, hvarpå det aldrig klickade, att Johanna så småningom vardt bättre och slutligen kry och karg igen.

Så gick det till år efter år i Vidaslätt. Johanna lärde sig inte förstå sin man. Ville han tala tystade hon honom.

— — —

En dag långt efteråt skulle jag gå ner till kyrkobyn och betala min brandstodsafgift. När jag kom på Vidaslätts skog, mötte jag Johan, som kom och grät och suckade.

— Hva' står på, Johan?

— Åh, åh, åh, Johanna ä' döer! Hon tröt utå' slag i dag, innan hon steg opp. Hon blef arg på mej för att ja' nekade henne så många kaffepengar, hon begärde. Då sa' hon, att dä' sprang nå't sönder i bröstet på henne,

och så föll hon te' bak's i sänga och dog — — — och nu har jag mördat henne! Åh, jag har dyrt betalat, att ja' en gång liksom köpte henne för pengar, precis som hade ho' var't ett annat bohag, suckade Johan.

— Är hon riktigt säkert döder. Ho' brukar ju dö tidt som oftast, inföll jag.

— Nu är det bergsäkert. Jag har lyssnat, och ho' andas inte. Jag har var't hos snickaren på Bygget och beställt kista och talat vid Maja i Hägnen, Josefa i Skyttens och Lena i Aspö att tvätta och klä' henne. Gack med mej hem, är du hederlig, för jag törs knappt va' ensam, snyftade Johan.

Inne i stugan i Vidaslätt låg Johanna i sängen, höljd af ett täcke. Vi satte oss stilla på en soffa, och Johan talade om, hur glad han alla dar varit vid Johanna.

— Men — snyftade han — hon kunde inte rå för att hon inte älskade mej. Jag köpte henne utaf Kalle. Och far hennes tvang henne att ta' mej. Stackars män'ska, det ska' nog fresta på att lefva hos en, som man inte lider. Därför har hon var't ilsk och konstig. Men rådde hon för det? Jag skulle i alla fall ändå velat bära henne på mina bara händer, för jag älskade henne till och med, när hon var som allra svårast, fast hon inte begrep det. Och hade jag inte trått efter henne med själ och kropp, skulle jag längesen gått min väg. När ja' nu inte ser henne längre, så vill jag dö, jag också. Det kvittar, om hennes hand slog och hennes tunga stack, för det var ändå Johannas hand, jag kände och hennes röst jag hörde. Men nu är dä' slut för evigt, och jag har skulden!

I detsamma kommo gummorna in och knäckte till att gråta och dricka kaffe.

Omsider gick Maja i Hägnen fram till sängen och lyfte undan täcket.

— Kom kvinnor, ska' ni få se, hur lugn och hur granner hon ligger, precis som om hon sofve! pep gumman.

De andra stultade dit och lutade sig fram öfver den döda.

Men i detsamma reste sig denna som en blixt och skrek: »Ut med er, rännarkäringar!»

Och dessa till att skrika och löpa i den dödligaste ångest. I dörren, genom hvilken de ville ut alla på en gång, satte de sig fast och började slåss. Omsider voro de dock borta, och Johanna satt i sängen och grinade. Johan stod gapande och darrande på golfvet, och jag tänkte för mig själf, att Johanna säkert vore världens styfvaste kommediantska.

Men när gummorna voro utom hörhåll, blef Johanna allvarsam, och det kom något, som liknade tårar i ögonen på henne.

— Förlåt mej, Johan lelle, jag gjorde mej på't, men nu ångrar jag inte den saken, för jag har legat och hört, hvad du sagt och fått veta, att du är glad vid mej och älskar mej. Förlåt allt ondt, jag gjort dej. Kom hit, och sätt dej på sängkanten, så ska' jag bekta allt för dej. Och älskar du mej se'n, så ska' vi försöka lefva ett annat lif. Kom Johan lelle!

Och han gick dit. När jag fick se dem hålla om hvarandra, förstod jag, att jag var en öfverflödsperson på platsen och gick.

Hur de se'n vändes med hvarandra och hvad de anförtrodde hvarandra, det vet jag inte, men hela socknen är nu förbluffad öfver Vidaslättsfolket, och det talas inte om annat än om huru Johan och Johanna lefva precis som ett ungt nygift par i ett evinnerligt smekande och kyssande, som egentligen inte anstår mognadt och klokt folk. Men Johan vill väl ta' skadan igen, han, som fått sukta så länge.

Gåtan löst.

En dag, just i den bästa krösantiden, då våra frun-timmer gnodde som ifrigast med att plocka de röda, rara bären ute i skogen, uppstod det ett grufligt hallo i våra gårdar.

Rätt som vi karlar gingo hemma vid husen och skötte våra småsysslor, fingo vi höra tjut och vådliga skrik från skogshållet, och bäst som vi stodo och lyddes efter hvad det kunde vara för tillställning, förnummo vi klapprandet af träskor, och strax efteråt kommo kvinn-folken flygandes hem, bleka, eländiga och så andfådda, att de inte förmådde yttra sig på en lång stund. Hvilket vi tyckte vara märkvärdigt, ty i allmänhet lida våra kvin-nor ingalunda af brist på talförmåga. Vi insågo därför, att något förskräckligt eller öfvernaturligt träffat dem. Och vi bäfvade i vårt innersta.

— Ha' I sitt björn i skogen?

Gummorna bara slogo sig på knäna och hväste: puh!

— Kom där en varg och ville åt er?

— Möcke' värre! förmådde de nu pusta fram.

— Skam då, eller spöken?

— Ändå värre, men något i den vägen. Vänta bara lite' grand, tills andan kommer åter, ska' I få höra.

— Då har väl nå't manfolk kommit och vardt oför-skämdt emot er? läto vi karlar.

— Jaha, det är just, hvad som har händt. Bäst vi gingo i vår andakt och oskuld på krösenafällan, kom där en lång och laj och skäggig och nära på naken karl fram till oss och skrattade som en djäfvul och skrek:

— Si hur vackert di hänger. Spring härifrån och låt de döda vara i fred!

— Och så skrattade han igen och såg så underlig ut i ögonen, precis som en kan föreställa sig, att skam sir ut.

Allesamman fruntimren pratade på en gång och slogo sig på knäna. Bleka voro de och rädda också med besked, så vi kunde inte annat än tycka, att det var stor synd om dem den gången.

Men hvad de haft för en syn däruppe i skogen, det kunde vi inte begripa. I början ansågo vi, att de skådat någon galning. Men vi hade vid den tiden ingen stolle i socknen. Inspektoren på Grimsholmen, som blef galen af kärlek till dottern på gården och en tid sprang omkring som ett vilddjur i markerna hade kommit in på dårkistan. Denne kunde det således inte gärna vara.

— Låt oss gå och titta efter. Det är det vigaste och redigaste! förklarade Magnis.

— Det är ledt det med. Jag skall säga att det hör hundan till att löpa i skog efter stollar. De kunna ha' bössa eller pistoler. Och stollar vånna inte, hur de skjuta! grymtade Lars Olsson.

— Dä' ä' riktigt taladt! sa' vi andre.

Men så hände det verkligen gång på gång, att folk dagarna efteråt sågo en underlig och anskrämmelig person i skogen. Män'skorna i hela grannhållet blefvo förfärade. Åt skogen tordes ingen vanka, hvilket var bedröfligt nog, efter som det var krösenatid. Efter mörkret vågade sig ingen ut, och man hade ingen nattro heller, ty stollen kunde ju komma fram och tutta på husen för en och bränna en inne, när alla lågo i sin döda sömn.

Särdeles voro fruntimren gripna af den största skräck och fasa. Kreaturen föddes ute den tiden; och hur skulle man våga mjölka korna?

På många ställen måste karlarna åtaga sig bestyret med mjölkningen och på andra fingo männen följa med som vakt och skyddspatrull, beväpnade med bössor, stänger och hötjugor. Det såg ut, som om fienden varit inne i landet.

En sådan oro kan en enda stolle åstadkomma.

Då emellertid eländet började nå sin höjd, hade vi ingenting annat att tillgripa än länsmannen. Vi sa' till honom rent ut, hur det stod till och anropade honom, att han måtte infånga stollen i skogen. Det lofvade han.

Men vi fingo minsann följa med.

Länsman anordnade en riktig skallgång, och jag ska' tala om, att vi darrade lite' till mans i hasorna, när vi drogo till skogs. Många af oss hade nog smitit undan, men vi skämdes för länsmans skull och för folks muns skull också. Ty feg vill en ju inte gärna skällas för att vara.

Nå, vi kommo åt skogen, och i sinom tid fingo vi syn på män'skan eller vidundret. Det var såsom kvinnorna sagt. Karlen hade nästan ingenting på sig. Smutsig var han som den värsta gris och mager som ett benrangel, för han hade nog inte haft annat än bär att äta på en långlig tid. Men det värsta var med hans skrattande. Det är omöjligt beskrifva, hur hemskt det skällde genom skogen.

— Si hur grant de hänga! Ofreda dem inte, ha, ha, ha!

På det viset gick han på, när han sprang framför oss öfver tufvor och vindfällen. Ha, ha, ha, si, hur de hänga!

De där underliga orden och det hesa skrattet nästan skar genom märg och ben.

Men vi sågo i alla fall, att han inte var beväpnad, hvilket styrkte vårt mod och vår tapperhet. Vi togo honom alltså i sinom tid.

Men länsman var den förste, som lade hand på'n.

— Är det ingen, som känner igen honom? sporde befallningsmannen.

Nej, där fanns ingen, som gjorde det, förrän gamle Israel kom fram. När denne hade tittat på'n en stund, yttrade han:

— Jo, så sant jag lefver, är det inte Svens pojke i Lertorpet. Han drog bort från socknen i barndomen och hördes aldrig af. Men en gång sporde vi, att det gått alldeles bakut med honom, att han blifvit en usling, drinkare och landsvägsluffare!

När länsman hört detta, stod han och funderade en vändning.

— Nu klarnar, yttrade han, en annan sak. Ni minns, att Sven i Lertorpet och hans hustru en morgon för flera år sedan funnos hängande döda i sin nattstuga. Ingen kunde utgrunda någon rimlig grund för deras självmordstilltag. Det blef alltid en dunkel gåta.

— Det gjorde det, sa' vi.

— Men nu är det högst tydligt, att denne förfallne son kommit hem till de ensamma föräldrarna, pockat på pengar för att tillfredsställa sitt hemska spritbegär, och när de gamla icke velat gå honom till mötes, har raseriet gripit honom, och så har han strypt dem bägge och hängt upp dem och gått sin väg med hvad han kunnat komma öfver, ty jag minns, att pengarna voro borta vid undersökningen i Lertorpet.

— Detta håller nog streck, befallningsman!

— Ja! Och nu efter år har samvetet kommit öfver honom och drifvit honom hit till platsen för illdådet. Det är ropet »si, hur de hänga», som klarat hela till-

vägagångssättet. Tycker ni inte så med? slöt kronolänsmannen.

— Jo, jo, jo, ryste skallfolket.

Den arme dog några dagar efteråt, där han låg bunden i fattighuset.

Karlaord och karlafason.

Isak Isaksson i Brunnskulla hade under den förflutna våren och sommaren haft det grufligt svårt, stackars karl. Han hade inte haft frid om dagen och inte ro om nätterna. Ständigt och jämt fick han gå såsom på nålar. Vet ni hvarför?

Jo, han hade skolat vakta dottern sin, Elis, från att träffa unge Lars Persson i Ulfvahult. Och det vet nog hvar och en, att det fordras öfvermänsklig ansträngning att hålla tummen på ögat å folk, som blifvit angripna af den s. k. kärleken.

Lite' till mans komma vi nog ihåg, huru illfundiga vi själfva voro i de dagar, då vi voro unga och kära i världen, och när vi bak' fäders och mödrars och hela mänskligheten ryggar smögo oss till våra flammor och de till oss i skuggan af bergknattar och i busksnår. Ty det är då obegripligt, hvad den kärleken är uppfinningsrik. Resa så därjämte föräldrar eller målsmän upp några hinder i vägen, så ökar sådant bara kärlekens styrka och skärper än mera det sinnesorgan, som lurar ut de smidigaste sätten att komma vaktarena på skam. Ty på skam komma de alltid. Redan det gamla testamentet antyder, att en ung mans väg till ena pigo är särdeles underbar. Och en ung pigas väg till en pojk är minsann fullt ut lika besynnerlig. Måntro, vi ha' nog varit med

om det där, och sannerligen är det icke så, att det spritter i ens gamla ben, när man bara tänker på't.

En gång framdeles, när jag blir lifvad, ska' jag rent ut tala om, huru Fia i Nissabo och jag vände oss på den tid, då det var väl emellan oss, och då far hennes gick omkring i marken för att skjuta mig med salt i benen. Vi lurade honom ändå, Fia och jag, och gubben hade ingenting för sitt myckna besvär. Den historien kan bli lärorik för mången.

Men nu skulle vi ju berätta ett grand om Isak Isaksson i Brunnskulla.

För det första är det obegripligt, hvarför Isak egentligen skulle vakta Elis för Lars Persson, ty om flickan ville ha' honom och han henne, så borde Isak låtit saken ha' sin jämna gång. Sämre måg kunde han få, ty Ulfvahult är ett rätt bra hemman, och gamle Per är icke barskrapad, hvarjämte pojken är bå' nykter och arbetsam.

Men saken var naturligtvis den, att Isak är en aristokrat af den gamla storbonnasorten, som håller på sin börd lika envist som grefvar och baroner.

Brunnskullakarlarna ha' kantänka varit hårdvallsgubbar och egenrådandes se'n hundratals år tillbaka, under det att Per i Ulfvahult arbetat sig upp från torparfolk.

— Jag vill inte komma i släktskap med dagsverkare och rallare och annat elände, hade Isak sagt till Elis, när han kom underfund med att hon drogs med Lars Persson.

Per hade nämligen bröder, som voro stattorpare och förty hade Lars en del kusiner, hvilka hade gifvit sig ut på järnvägsarbete.

Och in i en sådan släkt ville inte Isak. Fördenskull gjorde han allt i världen för att skilja de unga åt.

Elis fick inte gå ut om dörren, se'n det skymnat. Till kyrkan följde han henne om söndagarna och vaktade noga efter att Lars icke fick träffa henne.

Nu visste nog Isak sedan sin ungdomstid, att man lätteligen kan smyga sig ut till hjärtevännen om nätterna. För att hindra Elis ifrån sådana tilltag, hvartill håg och hjärta utan svårighet kan locka in ungdom, låste han dörrarna i Brunnskulla med hänglåsar och dref fyrtumsspikar igenom fönsterkarmarna. Det blef kvaft i rummen i Brunnskulla, men det brydde Isak sig icke om, endast han kunde bevara sin stam obesmittad af torparesläktskap.

Det såg alltså mörkt ut för de unga, och det var tvärt omöjligt för dem att råkas.

Äfven vi grannar ansågo dem utan hopp, så länge Isak lefde.

Men kärleken hittar, gudskelof, på utvägar, som äro märkliga.

I måndags kväll var Isak inte människa att hitta sina får, som han hade i bet på sin skogsskift.

När han kom dit i kvällningen för att se till dem och räkna dem, voro de såsom uppsvulgna. Han snokade öfver alla sina ägor och spanade igenom grannarnas marker men de stodo ingenstädes att finna. Och Isak kom hem ursinnig och bedröfvad i sin själ, ty det var fin-fina får, som han lagt sig till med, får utaf själfvaste hushållningssällskapets ras och afvel.

Hela natten sprungo hans bägge drängpojkar och letade efter de borttappade, men i gryningen återkommo de med oförrättadt ärende.

Då vardt Isak i Brunnskulla ifrån sig och skickade bud till mig och Danjel i Harfall och Israel i Fåfängan och fjärdingsmannen i Skrikebo, med bön om att vi skulle gå upp till Brunnskulla på eviga momangen.

Vi hade, förstås, allesammans brådt med vårt hö. Men vi trodde att något viktigt var å färde däruppe, och så kommo vi dit vid middagstiden.

— Hvad står på här? Mjältbrannen är väl inte kommen? sporde vi.

— Nä', men ha' ni hört på den dåli'e: Alla mina får ä' stulna. Och hva' ska' ja' nu ta' mej till? suckade Isak.

Vi lade visa råd, och slutet blef, att vi beslöto gå ut och leta allesammans.

— Det är väl så godt, att jag följer med ut! sa' Elis. Isak grunnade en stund och tycktes inte vilja vara med om'et. Men flickan gjorde konstiga miner åt mej, så att jag förstod, att hon gärna ville med. Det syntes på henne, som om hela hennes välfärd hade berott af att hon finge ge sig ut att leta efter får. Därför sa' jag:

— Visst ska' hon med! Ju flera man, dess bättre löcka! Och fruntimmer ha' likare bå' väderkorn och ögon än vi ussla karlar.

— Ja, gack då med! lät Isak.

Så gjorde vi upp en fälttågsplan och ringade in en stor krets samt kommo öfverens hvar vi skulle stöta tillsammans.

Jag hade fått Elis till vänster om mig.

— Håll ögonen på henne! hviskade Isak.

— Var du lugn! genmälde jag. Och så satte vi i väg.

När vi kommo ner i Lerhagen försvann flickan, och fast jag hojtade och tjoade, hörde jag inte ett nysande efter henne. Men jag tänkte, att hon gifvit sig af neråt Finshulta mosskant, och så strök jag fram mot det utsatta målet och tittade och glodde efter fårahjorden. Men inte ens en ulltapp stod att finna.

Efter halfannan timma träffades vi allesammans, som voro på spaning.

Ingen hade sett Isaks får.

Men Elis var inte med, och fast vi töfvade en half timme, kom hon inte.

— Kanske vi ska' göra en liten sväng neråt Ulfvahult. Det är inte omöjligt, att fåren begett sig dit öfver mossalaggen! yttrade fjärdingsmannen.

— Dä' göra vi bums! skrek Isak, liksom hade han fått en ond aning i sig.

Nu gingo vi i samlad skock och kommo i sinom tid in i Ulfvahults beteshage, som är beväxt med hasselbuskar.

Plötsligt stannade fjärdingsmannen, som gick först.

— Tyst gubbar! sa' han och pekade åt ett hasselsnår, som växte på kanten af en kulle.

Vi tittade dit.

Och där sutto, anagga mej, Lars och Elis på en sten i skuggan. Hon hade virat armarna om halsen på'n och kysste honom skam till sägandes. Och han höll armarna om lifvet på henne, som om han föresatt sig att hellre dö än att någonsin släppa henne ifrån sig.

Litet nedanför sluttningen åt öster gingo alla Isaks får och mojade sig i gräset.

När nu Isak först fick se kärleksaffären på stenen, trodde jag, att han skulle spricka. Se'n satte han sig ner på backen och grunnade och grunnade. Ingen af oss kom sig för att säga ett ord.

En gång, när han tittade upp, fick han syn på fåren, och då ljusnade han något. Men ingenting sa' han på en lång stund.

Omsider reste han sig dock upp, som om han fattat ett stort beslut, och vi blefvo nästan rädda för flickans skull. Ty Isak är ingen karl att leka med.

— Kom karlar, men gå'n tyst, hviskade han.

Och så smögo vi oss allesammans öfver de älskande, hvilka blefvo bå' röda och hvita i sina ansikten, när de fingo syn på oss.

— Förlåt oss! stammade Lars. Men flickan släppte han inte.

— Förlåta! Nehej du! Har ni burit er illa åt i folks åsyn, så ska' ni gifta er med hvarandra och det tvärt ändå. För ingen skall komma och säga, att Brunnskulla-flickan har kysst någon annan än den, hon är gift med.

— Vi ä' inga lättfärdiga herrskapsslankar, vi Isakssöner. Drif nu hem fåren, Elis, och du Lars följer med! sa' Isak.

Vi gamla blefvo alldeles förbluffade. Ty det var karlaord, som Isak talade den gången, ord, som man nu för tiden inte kan få höra annat än från en reel och egenrådande bonde af den gamla reela stammen. Det var, som sagdt karlaord och karlafasoner.

Elis och Lars höllo på att få dåndimpen af pin glädje.

Men när vi kommo åter till Brunnskulla, blef där ett hejdundrande förlofningskalas och när gubbarna blifvit lifvade talade Lars öppet om, att det var han själf som drifvit fåren skam i våld åt sin fars hage för att dymedelst få ut Elis åt markerna, när han inte på annat sätt kunde få träffa henne.

— Det begrep jag tvärt och förstod också, hvar jag skulle träffa bå' dem och Lars! log flickan.

— Nå försök nu bara att längta lika mycke' efter hvarandra hela lifvet igenom, när ni bli gamla och grå och grymma och giktbrutna också! sa' Isak.

— Dä' är just, hvad vi komma att göra! sa' de unga och tittade så godt på hvarandra, att det riktigt lyste i hela rummet.

Lisas cheffanjer.

Johannes och Lisa i Galtabäck blefvo i sitt äktenskap icke välsignade med mera än ett barn, en pojk', och så värst väldig var inte den. Han växte smått, fast föräldrarna pysslade om honom på alla sätt och fodrade honom med hvetebröd och polkagrisar och allt annat hvad rart de kunde hitta på.

— I fördärfva pojkaskråen med era karameller och ert evinnerliga kaffeslabb och med köpeskorpor, varnade grannarna ibland.

Men det halp inte.

— Vi ha' inte mera än den, och då kan han väl få lite' godt. Han likar inte gröt och sill, dä' ä' nå't fint hos honom, genmälde Lisa.

— Nå, låt honom då laxera finheten ur sej, så blir han likare, blir rödletter och stark. En bonnapojk' ska' äta rotamos och fläsk och tobak eller snus och inte karameller och lakre's! lät folket.

Men det var som att slå vatten på gåsen. Pojken — Mandus hade han för resten till kristninganamn — gick där uppe i Galtabäck med hvetebrödsbitar i fickorna, blek och glåmig och mager och skranglig samt fick aldrig något handlag med arbete.

— Han ä' för svager och för finer till att bli bonde, menade Lisa.

— Ja, dä' sir så ut. Men hva' i all sin da'r ska' han då bli? Kanske passar han till skräddare, undrade Johannes.

— Tvi för den dålie! Har du nån'sin hört, att en bonnason gett sej te' skräddare? Nähä jag vet nok, hvad dä' ska' bli af honom.

— Hva' då? gapade Johannes.

— Han ska' läsa te' präst. Jag har drömt flere nätter å rad, att jag suttit i körkan och hört Mandus förkunna ordet. Dä' ä' en fingervisning, och hvem vet, om han inte mä' tiden kan svinga sej opp te' biskop. Dä' ä' nå't fint i honom. Du sir själf, hur illa han grinar åt vårt härskna fläsk. Han vell bara ha' tuppastek och ägg. Så nok ä' dä' prästatag och prästagry i Mandus, resolverade Lisa.

— Ja kanske dä', men dä' kostar fläsk att läsa te' präst, sa' gubben och ref sig i skallen.

Men som Lisa ville, så blef det, ty allting i Galtabäck gick efter hennes pipa, och Mandus kom in till sta'n och började läsa till präst, det argaste han orkade.

Nå, det gick bra, så länge Mandus ännu var grön och innan han hunnit lära sig röka och dricka punsch och vara högfärdig och bestå sig med fästmö och begå poesi eller annan galenskap. Det går alltid bra, så länge barnen äro mindre, och därför heter det ju också i det gamla ordstäfvet: »Små barn och små bekymmer; stora barn och stora bekymmer.»

Och att detta är sanningsord, det fick Johannes och Lisa i Galtabäck snart syndalöst pröfva på.

Det kom omsider den tid, då Mandus inte längre ville äta matsäckamat, som mor hans rikligen skickade honom. Johannes blef en dag tvungen att ackordera in honom på det finaste matställe, som fanns i sta'n.

— Dä' kvettar, vi ha' bara den, och det syns, att dä' ä' prästafasoner i honom, sa' Lisa.

Se'n blef det löx, att Mandus ville bära de kläder, som hemsocknens obegripligt framstående skräddare och skomakare förfärdigat åt honom, utan han beställde sin habit hos de förnämsta och dyraste yrkesmän i staden.

— Man kommer inte fram i världen, om man uppträder i landtligt illa gjorda kläder, skref han hem.

Men Johannes ref sig i hufvudet och sa':

— Dä' ä' i alla fall helgotte, hva' han börjar bli kostsam, du Lisa. Dä' hade kanske passat bättre för oss, om vi låtit honom stodera te' uljanist.

— Åh prat! Du sir väl, att dä' ä' de finaste herratag i honom, som ett föräldrahjärta kan önska sig, jubilerade Lisa.

Och så gick det. Herratagen utvecklade sig allt mer och mer i Mandus, och allt eftersom dessa växte sig större, ökades inteckningarna å lilla Galtabäck, som var precis ograveradt, när Mandus drog in till prästaskolan. Men allra värst blef det, när Mandus kom upp till akademien.

Då blefvo hans herratag rent af öfverväldigande och förkrossande för Galtabäck. Det var stopp, att det lilla hemmanet kunde underhålla en person med så fina manér.

Johannes och Lisa stretade, så att de till sist sågo ut såsom benrangel; de intecknade och intecknade långt se'n det var omöjligt, lånade pengar till höger och vänster, och rätt i rappet fingo stutar och kvigor, ja, till och med mjölkkor stryka med.

Men Galtabäcksfolket klagade inte utan bara stretade och gnodde. Snart skulle väl Mandus vara fullärder, och se'n blefve det förstås andra bullar af. När han började taga in stora löner, skulle han hjälpa till att rifva undan inteckningarna och döda de andra skulderna samt sätta upp med bättre och nymodigare fä i Galtabäck.

Men Mandus hade, såsom vi förut sagt, alla dagar haft en klen kropp allt ifrån barndomen, då Lisa fördärfvade hans mage med karameller och annat otyg. Han

hade fått sig en sådan där sjukdom, som vi landtboar kalla för 'kronisker maggitarr'. Hvilket är en respektabel sjukdom, och som just inte är att gyckla med.

Mandus tålde inte vid punschen och det andra drickat i Uppsala. Hans 'maggitarr' blef värre och värre, inga meklamenter beto på'n, och inga proffessorer, hur djädriga de än voro kunde få bukt med honom. Gitarren vardt tvärtom allt rasnare och rasnare, och en vacker dag kastade han ner den stackars fine Mandus i grafven, långt innan han ens hunnit med den där prästaexamen, som studenterna kalla 'dimmen'. Mandus hade kört i sken med lifsekipaget.

Det vardt ett hårdt slag för de stackars föräldrarna. Lisa var alldeles tröstlös.

— Han har stoderat ihjäl sej, och dä' ä' min skull, jämrade hon och ville ej taga någon tröst på länge. Johannes blef slö och likgiltig. Han såg nu ingen utväg att reda ut affärerna, och inte brydde han sig vidare om det heller. Därför barkade det förstås en vacker dag omkull för honom.

— — —

Det var konkursauktion i Galtabäck. Nästan hela socknen var därnere. Alla tyckte vi, att det var synd om det stackars folket, så vi tänkte litet till mans ropa in något af boet och skänka det åt Johannes, så att de kunde möblera den lilla backstuga, till hvilken de skulle flytta.

Och det gjorde vi. Den ene köpte in kaffekokarn, en annan grytan, en tredje spinnrocken och så vidare.

Men Lisa fäste sig inte vid ett enda tecken.

— Jag bryr mej inte om ett dugg! Dä' får ryka allthop, dä' kvittar, bara ja' finge behålla chiffanjeren, för den fick ja' utå' far, när ja' skulle gifta mej mä' Johannes, grät hon och vred händerna och skalf, när chiffanjeren ropades upp.

— Far sa', att vi allri' skulle släppa honom ur släkten och han lät, att där var mer värde och välsignelse i honom, än dä' såg ut till. Och på dödsbädden ba' han, att jag skulle gå igenom chiffanjeren och leta efter tröst i honom, om det blefve riktigt svårt för mej nå'ngång.

— Tåla dej du, Lisa. Far din var en underlig karl, och han talade bara i yrseln. Dä' ä' chiffanjer som chiffanjer. Åtta riksdaler ä' bjudet! sa' den gamle illsnåle Jödde i Hägnen, hvilken var nästan den ende vid hela auktionen, som inte ropat in något bohagsting åt det arma utblottade folket.

Men Petter i Siggaskog kände sig rörd och satte sig för att ropa in chiffanjeren åt Lisa. Han tänkte som så, att de andre skulle skämmas att bjuda på, när de visste, att han ropade för att låta Lisa få behålla sin kära byrå. Och alla tego utom förstås Jödde, som ville ha' pjäsen till sin giftasvuxna dotter. Och trots sin snålhet gick han så långt, att Petter, som är en fattig karl, inte orkade med, utan det slogs för Jödde.

— Du ger väl chiffanjeren åt Lisa, Jödde! Dä' vore hederligt, och det hade du välsignelse utaf! ropade auktionsfolket.

Men snålvargen lyddes inte på det örat utan band i hast fast cheffanjeren på sitt åkdon och drog dädan. Och bäst var det för honom, för han kände nog, att det började osa smörj i krokarna.

Nå, när nu Jödde, som gladdes åt att han gjort en god affär, kom till Högalid, lät han häst och lass stå på vägen och gick in till Sven därsammastädes. Jödde hade pengar utlånta till Sven, och därför var folket i Högalid alltid tvunget att fägna Jödde, hvarje gång han drog förbi deras dörrar. Men bäst nu Jödde satt därinne och pumpade i sig kaffe, kom en skock pojkar på väg från auktionen och en af dem trakterade ett bälgaspel, så att det dånade

öfver marken, och de andra trallade för att visa, hurudana bjässar de voro.

Jöddes märr tålde inte vid den konserten, utan hon lade öronen bakut, rände ner mulen i bringan och satt af som en blixt öfver den steniga byavägen. Det dröjde inte många minuter, förrän vagnen slängde emot ett träd och chiffonjeren vardt till ett mos. Han låg i tusende bitar, utsådd öfver vägen.

Ni skulle sett Jödde, när han kom till stället. Han skalf, och han svor och bedyrade, att han skulle ta' lifvet af sig bums, om han bara haft en rakeknif till hands.

Men ibland spillrorna på vägkanten fann Pelles son i Moen en liten blå bok, på hvilken stod skrifvet: 'Lisa Magnidotter'.

Och hvilken bok troligen legat i någon löndalåda, som genom denna krasch blifvit uppenbar. Och pojken stoppade boken i tröjfickan och sprang tillbaka till Galtabäck med henne, utan att Jödde fick nys om den saken.

Auktionsmannen utredde snart, att det var en bok med lifränteanstalten, där Lisas far satt in ett inte så litet belopp, då hon föddes. Nu hade Lisa ganska mycket tillgodo, ja, det var så pass, att Johannes med liten skuldsättning kunde köpa sig en åtting i Jungfrumåla, där de gamle numera må riktigt bra efter omständigheterna.

Ja, godt folk, om man ger riktigt akt på saker och ting i denna världen, så ser en tydligen, att Försynen aldrig helt och hållet öfvergifver män'skobarnen, fast det ibland kan se rätt kolmörkt ut för oss.

Knepen äro många.

Det var i Pinutten — Pinutten är ett fjärdedels mantal kronoskatte och ett litet rätt bra hemman.

Det förstås att åkern är bra stenbunden och har stor fallenhet för att bära kvickrot. Men sedan Anders lagt sig till med Kullbergs fjäderharf i Katrineholm har kvickroten fått skjuts.

Skogen är också ganska medtagen. Men tockna beten där finns, godt folk!

Ienamej! Det är så att man kan baxna. Slåttagubbar och ängabullar så långt ögat kan se.

Pinutten är bra, och en lyckans ost blir den, som får stället en gång med Stafva. Anders har inte mer än det barnet, och därför är det naturligtvis ett sakramenskadt trafvande dit af friare från alla håll och kanter.

Ty Pinutten är nästan ograveradt och Stafva vetter inte illa, hvad kroppen anbelangar, om en se'n just inte kan säga, att ansiktet är så öfverdrifvet skönt.

Men hvad gör det? Ett fruntimmers ansikte står inte bi så värst länge. En karl blir grannare och grannare, ju längre han lefver.

Men det finaste flickansikte förlorar sej och falnar, bleknar och grånar och hårdnar till, när ägarinnan af detsamma var't gift en tid och fått några små.

Är det inte sant, som jag säger? Ha' de emellertid bara en rejäl och välvuren kropp, så kvittar det, åtminstone i mitt tycke, huru de se ut i synen.

Ja, ja, de få förstås inte vara allt för djädriga.

Och det var inte Stafva i Pinutten. Det var därför inte underligt, att friare sprungo härs och tvärs om hvarandra på vägen dit.

Men Stafva hade sin mening för sej. Dem mor hennes och Anders gåfvo goda betyg och framhöllo såsom dugliga och lämpliga, dem kasserade Stafva tvärt och gaf dem på bumsen, som man säger.

Hon hade slagit sig i backen på att hon skulle ha' Sven i Fageräng, och han var nog också den ende, som fick kyssa henne.

Nen så fort det blef tal om Sven, stampade Anders i stugugolfvet och röt:

— Dä' ska' bli lök, så länge mitt hufvud vetter opp!

Det var i Pinutten i lördags kväll. Stugan var söndagspyntad och fin. Det brann och flammade i den stora spisen.

Anders satt framme vid bordet och las i tidningen och glodde då och då ilsket öfver glasögonen på Sven, hvilken satt på soffan vid långväggen och plirade mot Stafva, hvilken hölls med strumpstickning på soffan midt emot vid andra långväggen.

— Jaså, ni vill inte ge med er då, fader Anders? Annars håller jag mig lika go' som nå'n annan, och efter som Stafva och ja' ä' öfverens och glada vid hvarandra, så tycker ja', att ni gärna kunde slå till! lät Sven och reste sej upp.

Anders lade tidningen på bordet och sina glasögon ofvanpå henne.

— Aldri' i denna kongens ti'! Du är för ong och oförståndig. Inga medel har du heller. Troende är du inte, och slåss vill du, när du kan komma åt'et, så det

lönar sig inte, att du koxar efter Stafva och Pinutten, utan gack du och fria te' dina gelikar.

— Ä' dä' ert sista ord?

— Ja, det, min själ, är det! skrek Anders och dängde näfven i bordet, så att glasögonen dansade ner i spottlådan.

— Och dä' ska' ja' säja dej, Sven, interfolierade käringen, att dä' finnes ingen säkerhet för att inte du blir en föllehunn, som farfar din var. Anlag och ett lätt sinne har du. Vi voro inte försvarade, om vi lämnade ut vårt barn till en sådan!

— Och så vill ja' råda dej att inte gå här och stryka kring knutarna om kvälla', för efter denna da'n är det jag, som går på vakt mä' karbasen. Jag vet nok, att du nu i kväll stannar i närheten för att snika dej te' ett möte med Stafva. Men gack tvärt hem, dä' råder ja' dej te', för ja' ska' nok spionera ut dej, din vildbatting, dundrade Anders.

Sven såg inte så värst lessen ut. Han visste nog, hvar han hade Stafva och hvad hon tänkte.

Därför satte han frimodigt hatten på hufvudet och sa':

— Nå, då vet ja' mett öde. Go' natt härinne.

Så gick han.

Så fort han var gången, steg Anders upp och gaf sig ut på backen och tittade efter honom.

— Han stryker af neråt vägen, men han kommer nog tillbaka rätt i rappet. I kväll ska' han i alla fall nysa sej, mumlade Anders, då han kom in.

Sven masade emellertid åstad men inte mot hemmet utan svängde af vid vägskälet ner mot prästgården. När han kom i närheten af densamma, knäckte han till att springa, så att han kom alldeles andfådd in i expeditionsrummet, där prosten och hans adjunkt sutto i stillhet, rökandes långpipor och utbytande djupa och gedigna ord.

— Puh, hvadan denna brådska, min käre? sporde prosten den instörtande och flåsande Sven.

— Jag kommer ifrå' Pinutten. Mor Maja har sjuknat och väntar dö'en i hvar minut, och så bad dom mej springa hit och kalla präst te' henne! flämtade den drummeln.

— Tag tygen och gack snarligen! sa' prosten till sin adjunkt.

— Tack, tack och adjöss! sa' Sven och stapplade ut ur rummet.

Icke långt därefter skred adjunkten fram på vägen mot Pinutten.

Han vandrade i djupa tankar och öfvertänkte, hvad han borde gifva mor Maja till vägakost på den långa färden.

Men emellan träden i Pinuttens kohage gick Anders i doldom med karbas i handen och spejade efter Sven. Nå, rätt som han gick där, fick han se en svart figur komma skridande på stigen mot Pinutten.

— Där har jag den fähunnen! mumlade Anders för sig själf, smög sig bak' vandraren och klämde till pastorsadjunkten med påken i ryggen, så att det sang i prästen.

— Röfvare, mördare! skriade adjunkten och vardt naturligtvis förfärad i sin ande.

När nu Anders fick höra denna röst, vardt han förlamad af skam och blygd.

— Herre förlåt, har ja' slå'et min själasörjare så ta'r väl mej skam! och han föll på knä och skalf.

— Hvi slår du? sporde adjunkten.

— Ja' trodde dä' var Sven, som vill fria te' Stafva och springer här och stryker om kvälla! grät Anders.

— Låtom oss nu gå in till den sjuka. Jag tillgifver dig för slaget, lät adjunkten.

— Den sjuka? Hvem är sjuk? stammade Anders något nytrare.

— Din hustru ligger ju i dödens käftar. Jag har ju kallats i sockenbud till henne af Sven i Fageräng.

Ni kan tro där blef en stor tablå på stigen.

Pastorn vände åter, sorgsen öfver syndaeländet och en tio minuter efteråt satt Anders och grunnade och grunnade med hufvudet i näfven invid bordet.

Efter en stund lyfte han upp skallen och sa' till Stafva:

— Dä' ä' väl bäst, att du får ta' honom, annars lockar han mej väl att en annan gång slå själfva prosten eller biskopen.

Söndagen efteråt lyste det för Stafva och Sven.

Per Måns i Hägnen.

— Jaha, det ser man, att hur stark och frisk och grof och stor en rätt är, så får en lof att följa med och ge tappt, när dö'en kommer. Det hjälper inget stretande, inget så kalladt parlamenterande, när han kommer med allvar. Nänämen, i dö'ens hand ä' man lätt som en vante, rätt hur stor kaxe man än velat vara här i tiden och jämmerdalen!

Det var ingen mer och ingen mindre än Linus i Snabben, som yttrade ofvanstående ord en dag ibland en stor skara folk, som satt kring ett inte just så oäfvet kalasbord nere i Hägnen.

Per Måns därsammastädes hade dött och gått bort, fortare än man kunnat tro, och vi hade just den dagen jordat honom samt voro nu komna tillbaka till Hägnen för att expediera kalaset, kantänka.

Det var just inte någon rolig begrafning. Det var inte någon lyftning bland gästabudsfolket, såsom då man stoppat ner en illvettig käring eller någon gammal undantagsgubbe, som graverat ett hemman. Vid sådana tillfällen är det ingen suckan på jordölet gu'nås, härute på landet. Ty det måste vi medge, att vi äro allt mera jordvända och kallsinniga, än kristligt och vederbörligt är. Blir det fråga om befrielse från onera af hvad namn de äro eller vara må, då fästa vi oss just inte särdeles vid hvarken

Skriftens eller kärlekens bud och då ha' vi knappt ett halft kilo hut i oss, Gu' bättre oss så visst!

Men här kring kalasbordet i Hägnen sutto vi dock dystra och hängde ned med hufvudena. Pannkakstuggorna blefvo så stora och torrfängda i våra munnar, att de knappast ville slinka ner. Intet dumderande eller några stora och väldiga ord hördes, såsom eljest på gillen, utan vi sutto tysta och liksom stukade och nerslagna kring de rykande faten.

Det var nämligen en dunderkarl, som gått bort oväntadt och i bråbrask, och detta gjorde oss snopna och allvarsfulla.

— — —

Per Måns hade varit socknens styfvaste karl, ja, det hade kanske inte funnits hans make i hela häradet med afseende på kroppskrafter. Han hade ben och läggar som en elefant och näfvar stora och tunga som gjutna stekpannor. Lite' kutryggig var han, förstås, men det var grufligt långt mellan axlarna på honom.

Där Per Måns i Hägnen drämde till, där blef det ett s. k. fallissement.

Det hände dock så sällan. Vanligen var han from som ett lamm, och hans ögon voro så vänliga som ett barns.

Men blef han retad någon gång, så blef han arg med besked, och då var det bäst att laga sig utom räckhåll för hans labbar. Då väjde han inte för något eller någon utan slog ned hvad hundingen som kom i hans väg, om det så rätt var en länsman eller till och med en kronofogde. Han hvarken hörde eller såg utan bara busade på.

Jag glömmer aldrig, hur Per Måns en gång gjorde slut på hela Vrålebo marknad.

Det var nämligen som så, att vi den tiden lågo i slagsmål med våra grannsockenboar.

Hvar vi träffades, blef det stryk af, och på den där marknaden skulle det afgörande slaget stå.

Våra fiender hade en stor och stark smed, som de litade på, till sin anförare, och vi kände på oss, att nappataget skulle gå af stapeln i solakvällen, när vi skulle marschera hem.

Nå, smeden gick där på marknaden som en annan generalissimus och skuffade oss och antastade våra flickor och sprätte och var högfärdig. Han hade satt en lång syl i ändan på sin käpp och den stacks han med, så det var inte godt att komma i hans närhet.

Så kom han vid middagstiden att stå bredvid Per Måns vid en knallabod och försökte häda och reta honom. Men det gick inte att börja med. Per Måns brydde sig inte om honom utan låtsade, som om smeden inte funnits till, hvilket retade denne så förskräckligt, att han i sin dumhet och i sitt öfvermod satte sin sylbeväpnade käpp på Per Måns' stöfvel och rände sylen igenom foten på honom. Men då blef Per Måns alldeles galen, hvilket ingen kan undra på. Ty att få en syl genom foten, det kan inte ens en ängel bära med jämnmod.

Per Måns sprang på en vagn och ryckte till sig en skackel och slog ner sme'en så att han tog jord som en hösäck. Se'n började han hölja på öfverallt, brant och djupt, vän och fiende. Han gaf den dålige, hvar han träffade, och snart lågo män'skorna som strö på marknadsfällan. Knallarna skuttade ur sina bodar och flydde från varor och hela konkarongen, fruntimmer och stutar och allt annat, som anda och lif hade, besade i väg såsom för lifvet, och där var ett hojtande och ett skrik, som jag aldrig hört maken till. Per Måns var lik ett vilddjur. Han slog ryggen af stutar och kor, som inte kommo nog hastigt undan, han barkade in i gästgifvaregården och slog nu ner eller körde ut hvareviga kutte därinne. Gästgifvaren sökte visserligen hedja honom medelst en butelj,

med hvilken han klämde till Per Måns i skallen; men så arg och styf var karlen, att han inte aktade den smällen det bittersta. I stället nappade han en gryta med kål, som stod och kokade i köket, och hvälfde henne öfver hufvudet på gästgifvarn, som däraf vardt rent fördärfvad. Han blef precis flintskallig samt led i synen af brännsåren, och de märkena bär han än i dag. Stackars gästgifvare, han är inte för grann att se på. Ja, jag tror inte, det töfvade mer än högst tjugufem minuter, förrän Per Måns gjort rent hus på marknaden.

När han inte såg några lefvande varelser längre, som han kunde drabba på, tog han till att påta omkull knallabodarna och ståndén och karamelltaflorna och sådant. Och då han fullbordat äfven det verket, gick han ner och slängde skackeln i ån och sa':

— Si så, nu har jag gått fram med mitt skår!

Precis som om han varit ute och mejat hafre eller råg. Se'n masade han hem till Hägnen.

Jo, sådana tag var det i Per Måns, när han blef retad.

Men hade hustru hans varit med vid det marknadstillfället, hade där intet elände blifvit af.

Ty det låter underligt, men dagsens sanning är, att hon aldrig behöfde mer än bara titta på Per Måns, förrän han blef så len och mjuk som en silkestråd, om han förut var aldrig så arg.

Liten är hon hans efterlefverska, liten och spenslig och fin som en docka, men hon kunde i alla fall vira den store och bålstarke drasuten om sitt lillfinger.

Han var så glad åt henne och så rädd om henne, att hon kunde få honom till hvad som helst. Och för min del har jag aldrig, så gammal karl jag än är, sett en gift karl vara så pin trallande kär i sin hustru, som Per Måns var i sitt lilla pyre.

Men Per Måns var för resten snäll och god emot alla män'skor, när han var i sitt jämna lynne och ingen konstrades med honom.

Därför ligger han nu också, där han ligger, mörkt och trångt under kälen innanför vår ringmur.

Hvem kunde tro, att det skulle gå så kvickt med honom och att sjukdomen skulle kunna äta sig fram till hjärteroten på Per Måns på så kort tid, när andra, som äro hundra gånger sämre och klenare än han, kunde få gå här år ut och år in och slitas med krämporna.

Det gick emellertid till på det viset, att Per Måns för en fjorton dagar se'n fick spörja, att bå' mannen och hustrun i Nybytorpet lågo sjuka och att där var klent ställdt med födan och ett som annat. Då bad han hustru sin, att hon skulle plocka ihop lite' sofvel och bröd och smör och kaffebönor och annat hon kunde hitta på, så skulle han skutta ner till torparfolket med bitarna, mens solen rann ner en kväll. Det gjorde hon gärna, och Per Måns drog åstad med ett stort knyte, innehållande alla möjliga Guds gåfvor.

Illa var det ställdt i Nybytorpet. Där var ingen, som såg om de sjuka gamla, så Per Måns stannade där länge och hjälpte dem till streks med allehanda bestyr. Han kokade och bäddade åt dem och högg och bar in ved och vatten och varkunnade sig så godt han förstod.

Det var sent när han blef färdig att gå hem, och därför beslöt han taga vägen öfver mossen, hvilket ginade betydligt.

Men den sanka gungflyartade mossen höll inte, utan Per Måns gick ner sig, och där hade han nog kämpat en förfärlig kamp i mörkret. Tack vare sin styrka hade han till slut lyckats krafla sig upp. Han kom hem strax efter midnatt blöt och dyig till axlarna och matt som ett barn.

Dagen efteråt var han lam i benen och kunde ej stiga ur sängen. Fötterna började svullna på honom, och den

svullnaden kröp allt högre upp, tills den nådde magen. Då vardt det slut med Per Måns, den starke fick gifva tappt och flytta hädan.

De gamla sjukliga stackarna i Nybytorpet kryade till sig, tack vare den stärkande föda, Per Måns burit dit. Men själf fick han lof vanka bort från hustru och hemman och barn på den väg, hvarifrån ingen någonsin vänder åter.

När vi sutto och betänkte allt detta där nere i Hägnen, kunde vi inte känna oss annat än sorgsna och bedröfvade. Maten och drickat smakade oss inte ett dugg, ty vi kände på oss, att vi i socknen inte hade råd till att mista en sådan som Per Måns. Det är inte godt om dylika karlar nu för tiden. Karlar, som ha' både reel kropp och reel själ, äro tunnsåda, gu'nås.

Men det är, som Efraim Andersson i Bolet sa', när vi stego upp från bordet:

— Vi få inte va' genstörtiga, sa' han, utan gå dit vi bli körda. För dä' ä' en hög och outgrundelig Herre, som sitter på kuskbocken och styr det mänskliga ekipaget.

Och det var sanna ord.

Maja och stuten.

Maja Lisa i Hundshult hade ett litet fel, som bragte en hel del lidanden öfver hennes herre och man, den hedervärde och mycket välaktade Jonas i Hundshult.

Men det är kanske möjligt, att hon inte skulle haft detta fel, därest Hundshult icke kommit att ligga i omedelbart grannskap af Vrålebo gästgifvaregård, som icke är endast en usel skjutsstation, där det inte finns så mycket som ett glas öl en gång, och mycket mindre någon mat att få, om man drager därin.

Nej, Vrålebo är en rejäl gästgifvaregård af den gamla stammen.

Jag gitter inte nu grunna ut årtalet, men i början af sextiotalet var det, som åtskilliga gästgifveriinnehafvare af en nådig konung undfingo de sällspordaste privilegier, som någon människa kan erhålla här i landet.

Inte blefvo de vasariddare, ej heller benådades de med medaljer för berömliga gärningar, fastän sådana nådevedermälen för visso icke varit att förakta.

Nej, de undfingo något ännu osedvanligare och dråpligare. De fingo privilegium att å sina gästgifvaregårdar få sälja brännvin i sin och sina hustrurs lifstid.

Ja, var inte detta helsike? När nykterhetens luftrenande storm sedermera brusade fram, ramlade krogarna här och där. Men emot den privilegierade krögarens gästgif-

varegårdsvägar måste nykterhetsvännernas stolta böljor sätta sig.

Och fast detta privilegium att sälja brännvin endast skulle gälla, så länge den privilegierade krögaren och hans kära hustru ännu lefde, så är det stopp, att rättigheterna ta' slut, så länge världen står.

Privilegierade krögare äro odödliga. Ty si, om t. ex. krögarmor dör och varder upptagen, så går den efterlefvande gubbstuten bums bort och gifter sig med ett ungt och kraftigt fruntimmer. Det slår aldrig fel. En dag dör naturligtvis sedermera gästgifvaren och blir begrafven. Men då har han ju en efterlefvande maka, som sitter vid gården och förty äfven besitter privilegierna.

På det viset kunna dessa privilegier ju i evighet hållas vid makt. Och vid makt blifva de äfven hållna.

Endast om himlens blixt på en gång drabbade krögarfar och -mor kunna dessa privilegier upphöra. Ä'ke detta bå' märkeligt och underbart?

En sådan där gästgifvaregård med brännvinsprivilegier är Vrålebro, i hvars grannskap Hundshult kommit att ligga.

Såsom en sugpump i grannskapet låg Vrålebo och drog folket till sig. Ja, det vill säga, att det var inte alla, som läto sig dragas.

Men en stor mängd såväl af storgubbarna som af ungdomen hade inte bättre vett, ej heller större motståndskraft, än att de läto sig dragas dit ner.

De tala om, att magneten är så stark, att den kan suga till sig stora järnstycken. Men det är ett intet emot en sådan där krog som Vrålebo. Hon kan draga till sig förnuftiga människobarn, hon är att förlikna vid ett sådant där hafsvidunder med sugvårtor. Ja, det är just det hon är.

En af dem, som gärna lät sig dragas ner till Vrålebo om kvällarna, var Jonas i Hundshult.

Därnere fick han vara en matador och en bjässe, där fick han bravera och skräfla och regera och slåss ett grand

också, när den andan föll öfver honom. Och det tyckte Jonas var ljufveligt, ty hemma fick han allt vara så god och hålla sig i skinnet.

Där hade han minsann inte mycket att säga och där var det inte lönt, att han bröstade sig eller tog sig någon ton, ty där regerade Maja Lisa, och inför henne var Jonas så liten, så grufligen liten.

Han var glad, att han fick hålla sig i skinnet, när han var hemma.

Men Maja Lisa hade det lilla felet, att hon plaggade och slog Jonas ibland, och sådant är ledt. Illa tar det sig ut, när manfolk slåss, men då kvinnor gripa till käppar och stakar, eldgafflar och andra lifsfarliga vapen, så är det en styggelse för Gud.

Nu hände det allt ibland, och inte så illa sällan ändå, att Jonas dröjde kvar i Vrålebo till långt efter läggdags. Vid sådana tillfällen lade Maja Lisa alltid en påk bredvid sig i sängen.

När hon så fick höra Jonas ramla i förstugan, grep hon ett fast tag i sitt tillhygge och bidade sin tid.

Rätt i rappet kom så mannen inskranglandes i förstugan och raglade framåt golfvet mot sängen till.

Vips var Maja Lisa på benen och gaf honom ett nyp, så att det sang i gubben. Hon brydde sig inte ett tecken om hvar hennes slag togo och inte kunde hon reglera dem heller i mörkret, utan hon dängde bara på, och Jonas led, stönade, suckade och teg.

Så hade det fortgått i många Herrans år i Hundshult.

Men förunderligt var, att Jonas inte upphörde med sina Vrålebogångar, när han så väl visste, hvad som väntade honom vid hemkomsten. Det gjorde han emellertid inte, ty män'skan är i alla fall ett underligt ting. Fastän man lika många gånger ser afgrunden gapa framför sig, så viker man inte af eller vänder om för det utan dråsar bara på. Så var det också med Jonas i Hundshult.

Hvarje gång han masade ner till Vrålebo i kvällningen, kunde han då vara lika säker på stryk vid hemkomsten, som om han haft den i näfven. Men han gick ändå den dumbommen.

Så hände det, att Jonas en kväll när det var bra mörkt, raglade mot hemmet långt efter läggdags. Han for hit och dit på vägen, och det var ett rent under, att han bara kunde taga sig fram. Men det säg's ju, att vår Herre är de dårars förmyndare.

Slutligen nådde han Hundshult och började redan erfara förkänningar af sin husäras rapp.

Ute på gårdsplanen träffade han på sin ena stut, som brutit sig in från den bredvid liggande hagen.

Jonas såg att börja med naturligtvis icke stuten. Men denne kände och var god vän med sin husbonde, så han kom fram och nosade på och skubbade sig emot Jonas. Det var nämligen bra kallt om natten, och stuten trådde förstås in åt fähuset samt ville, att Jonas skulle släppa honom ditin.

Men det begrep, kantänka, icke gubben i det tillstånd han var, utan han fortsatte att kryssa och ragla inåt stugan.

Stuten följde efter.

När Jonas öppnade förstudörren, rusade stuten före honom in och började stampa och regera och stöta med hornen mot väggarna. Jonas girade efter och hojtade.

Maja Lisa blef naturligtvis alldeles galen därinne. Hon hade ju inte reda på att det var en stut med i spelet, utan trodde, att det var Jonas ensam, som nu var så pass, att han ställde till ett dylikt lefverne.

Hon gjorde sig alltså färdig med påken.

Efter mycket svärjande, skrikande och dumderande fick Jonas till sist stugudörren öppen. Bums rusade stuten inåt stugan med sådan fart, att Jonas blef kullslagen i förstu'n.

Lisa upp med sin påk.

— Jaså, du ä' så pass i natt. Men ja' ska' si, om dä' inte ska' löckas att bösta föllehunnen ur dej, ditt eländiga drankakar! skrek hon och med detsamma klente hon till stuten, det argaste hon förmådde.

— Buuh!

— Ja, böla du, det kan du väl behöfva. Här har du en till, och en, och en, och en — — —

— Buuh! bölade det i rummet, och nu förstod Maja Lisa först att det inte var Jonas, hon drabbat på.

Hon trodde att det var perkel själf, som kommit in till henne, och hon höll på att få den s. k. dåndimpen.

— Skam lelle, skam lelle, skona mej! Ja' ska' allri' slå Jonas mer, om han ä' allri' så fuller, bara du låter mej få va' i värа än en liten tid! grät hon.

— Buuh! bölade stuten.

— Öppna dörra, Maja Lisa lella! Ja' rådde inte för att stuten sprang in, och här ligger jag fördärfvad! stönade i detsamma Jonas från förstugan.

Då insåg Maja Lisa tvärt, hur det hängde ihop, tände ljus och beredde sig till att drabba på den rätte. Men det blef ingen ytterligare stryk af den kvällen.

När gumman fått ljuset tändt, begaf det sig, att hon slagit ett horn af stuten och att Jonas drumlat öfver tröskeln och knäckt ett par refben. Så där blef allt annat göra för Maja Lisa än att slåss.

Nå, de hade fått nog af bekymmer bägge två makarna i den höstnatten. Stuthornet och refbenen. Måntro det ville säga något det. Och så kommo de öfverens, när Jonas låg där på sitt plågoläger, att han skulle förlåta henne, för det hon skämt ut stuten och att han aldrig mera skulle vanka till Vrålebo om kvällarna.

Han höll'et och har aldrig fått stryk se'n dess.

I desparation.

När man talade om män'skor, som hatade hvarandra och gingo ur vägen för hvarandra och mådde illa vid hvarandras åsyn, sa' vi alltid här ute, för att ge riktig kläm och färg åt våra beskrifningar:

— Ja, de älska hvarandra liksom Jonas och Per.

Då visste man tvärt, att det gällde någon riktigt hejdundrande ovilja.

Jonas och Per voro ett par medelålders karlar, som bodde en bit från hvarandra i socknen. Bägge två stodo sig godt, och ingendera af dem var illa hållen ibland folk.

En gång hade de vuxit upp tillsammans, och i ungdomen hade de haft många gemensamma äfventyr och pojkstreck. Ja, det sades, att de på den tiden hade varit de bästa bussar i världen.

Men nu hade det gått en tjugufem år, utan att de talat med hvarandra. Möttes de någon gång, hvilket icke alltid kunde undvikas, på landsvägen, tittade de åt hvar sitt håll och gingo förbi hvarandra med hopbitna tänder och näfvarna knutna i fickorna eller kring käpparna.

I kyrkan satte de sig alltid så, att de icke kunde se hvarandra.

— Jag har ingen nytta af gudstjänsten, om jag ser honom, sa' Jonas.

— Jag vet, att jag syndar med det, men jag kan icke

följa en predikan, om jag varsnar en skymt utå' Jonas, mente den andra.

Så satte sig den ene på läktarn och den andra midt under densamma.

På det viset hade det gått i många år.

— — —

Hvad var det då, som hade skillt de forna vännerna åt och förbittrat deras hjärtan?

Ja, det hade man icke riktigt klart för sig. Och ingen af de arga gubbarna nämnde någonsin orsaken till misssämjan dem emellan. Hvilken af dem man än frågade om saken, gaf alltid samma svar:

— Dä' gör detsamma. Bäst att slippa älta i de sakerna!

Någon gång hände det nog, att en präst eller någon annan from man kunde slänga i antingen Jonas eller Per det där vackra språket af Johannes, att »hvilken som hatar sin broder, han är en mandråpare».

Men svaret blef städse enahanda:

— För det första är han inte min broder, och för det andra hatar jag honom inte. Jag tål bara inte si honom, och dä' kan jag väl få slippa höra talas om.

Jaha, sådana äro vi landtgubbar ibland. Få vi något bestämdt för oss, vill det gärna hänga i oss och hänga där säkert och fast.

Det rent af växer tillhopa med oss.

* * *

Det var en dag just i den allra värsta källossningen, när vägarna rent af jäste och stodo såsom sannskyldiga leråltar. Man ger sig just inte ut med sina ök vid sådana tillfällen. Åtminstone inte annat än i stort nödfall.

Men Jonas hade åtagit sig leverera halm till handlarns hästar, och för den skull måste han ge' sig ut, fast hjulen sjönko ner till nafven. Det är inte godt att köra stora

halmlass i slikt väglag, och det vill till att man kör midt i vägen och håller tungan rätt i munnen.

— Det tör gå bra för mig, bara jag inte möter någon och behöfver hålla på kanten, tröstade sig Jonas, där han balanserade fram med sitt lass.

Samma dag hade Per blifvit mjöllös både för sin och kreaturens del. Hvilket är ett svårt s. k. predikament. Och det blef inte bättre, än att Per måste krassla sig ner till kvarnen efter en del mäld, som stod färdigmald därstädes.

— Möter jag nu nå'n lass-körare på åsen här borta, där vägen är smalast, så vete den sure, hur det skall gå, brummade Per, när han var på hemvägen.

Ja, ni förstår nog, godt folk, att där på det smalaste och vanskligaste stället i vägsvängningen stötte de bägge långsinte karlarna tillsammans.

Bägge mystrade på sina stutar och höllo stilla. Se'n ställde de sig att titta åt hvar sitt håll. Hvar och en trodde naturligtvis, att den andre skulle försöka krångla sig förbi. Men det gick stund efter stund, och båda två stodo på samma sätt gloende bort från hvarandra. Stutarna tyckte bra om ställningen samt började idissla.

Omsider blef Jonas otålig och skrek:

— Håll till dej, så att ja' kommer förbi!

— Håll te' dej själf! Ja' har samma rätt som du att komma fram!

— Jag har vidlyftigare lass, så det är du, som ska' köra åt sidan. Håll te' dej, säjer jag än en gång! kommenderade Jonas.

Men Per rörde hvarken sig eller stuten ur fläcken. Och så stodo de där ännu en lång, lång stund såsom ett par saltstoder vid sina lass och tittade åt hvar sitt håll i skogen.

— Håll te' dej, Per! ljöd det slutligen.

— Aldrig för en, som gjort mej det du har gjort.

Lång tystnad.

— Du har gjort mej mer ondt än ja' dej! Att rågången flyttades ett grand åt mitt håll, berodde på landtmätarn och ägodelningsrätten och var rätt. Så du har ingenting å gräma dej öfver. Men jag — —

— Rågången! Hvem tror du tänker på nå'ra rågångar. Åtminstone inte jag — afbröt Per.

— Nå, hvad har du då var't toseter för alla dessa år?

— Än du då?

— Jag! Tog du inte — tog du inte Mina midt för näsan på mej och gifte dej mä henne och fick medlen efter bror hennes ifrå' norra Amerika.

Det var en nåd, att jag fick behålla mitt vett, annars hade jag ödt dej, när jag fick veta, att du skulle få Mina, flämtade Jonas.

Per vände sig om och såg ut som hade han fått en så vatten öfver sig.

— Mina! Hade du friat te' henne och kommit öfverens med henne om gifte?

— Inte hade jag friat te' henne precis. Men jag hade satt mig i sinnet på att hon skulle bli min. Och med bror hennes hade jag talt om affären flerfaldiga gånger. Då kom du och knep henne.

Så gick jag i desparationen och friade till Kajsa. Och Gu' ska' veta, att ja' fått sota för det nu i snart fem och tjugu år. Undrar du än på, att ja' inte lidit se dej?

Per blef mer och mer förbluffad.

— Du kunde låtit Kajsa vara i fred, sa' han slutligen. Det var henne, jag ville ha'. Kajsa och ingen annan. Henne har du plågat nu i tjugufem års tid, men's jag gått och fått dras med Mina, som jag inte ville ha'. Nu förstår jag grant, hur allt gått till. När den där rågångsprocessen började mellan våra byar, trodde förstås Kajsas far, att vårt hemman skulle gå miste om mycke' mer, än det gjorde, och så tubbade han far min att ständigt och

jämt föreställa mig, att jag nödvändigt måste gifta mej med Mina för Amerika-arfvets skull, me'ns de på samma gång kopplade i hop dej och Kajsa. Då tog jag också i desparation och slog mej i hop med Mina. Men Amerikapengarne gick åt i ansen. När det kom te' kritan, blef det inte fullt hun'ra dollars.

Så stodo de och tittade en lång stund på hvarandra, och ju längre det led, dess mildare blefvo de bägge två i synen.

— Att vi inte redde opp det här för tjugofem år se'n! Utbrast slutligen Per.

— Vesst, vesst! Men det är ju så, att en aldrig ska' tala med nå'n osköld eller med nå'n utom släkten om sina giftermåls- eller pengaaffärer. Och jag, som trodde, att du var arger för att rågångsläggningen gick dej emot!

— Och nu är det för sent att ändra våra giften. Nu få vi dras med det, såsom vi har det! mumlade Per.

— Ja, ja! Och allt detta långliga och jämna bittra ha' vi bara för dumhets, några styfrars och en liten jordatvists skull, du Per! Så blefvo de stående i begrundning en vändning.

Slutligen sa' de nästan på en gång:

— Äss vi skulle ta' och hjälpas åt att komma förbi hvarandra!

Det gjorde de. Per höll i lasset åt Jonas, och Jonas åt Per, men's de klarade vägpasset, och de hojtade och eggade sina ök. Men deras 'hit!' och deras 'hej!' och 'ptro!' läto nu såsom ett slags glädje- eller förlösningsrop genom markerna.

INNEHÅLL.

	Sid.
En järnvägsfärd	3
Räfvabergaboarna och rösträttsförslaget	7
Vårstämning	13
Efter döden	18
Pojkastreck och gubbagräl	22
Hopplös släkt	27
Handelskrasch i Lungemosa	33
Förlossad	38
Hur de fingo hvarandra	45
Den nye befallningsmannen	51
Svartsjuka	56
Abraham i Abrahamsgård	61
Karl Johan i Lassabo	65
Utan julbrännvin	70
En historisk decemberstämma	76
I kampen för födan	83
Anstånd	87
Gamle Plym	93
Slagsmål	98
Vacker	102
Jaktlycka	107
Lefve kvinnan!	113
En brunnshistoria	120
Utsugna	126
Uppståndelsen i Vidaslätt	133
Gåtan löst	139
Karlaord och karlafason	144
Lisas cheffanjer	150
Knepen äro många	156
Per Måns i Hägnen	161
Maja och stuten	167
I desparation	172

KRONBIBLIOTEKET

Under ofvanstående titel hafva utkommit följande arbeten till ett pris af endast

1 krona för hvarje volym.

1. FRÅN FORNA TIDER. Tre noveller af Theodor Storm.

Detta arbete af den framstående tyske författaren innehåller novellerna Eckenhof, Aquis submersus och En fest på Haderslevhuus, trenne sällsport vackra miniatyrer.

Nobelpristagare!

2. BERÄTTELSER FRÅN INDIEN af Rudyard Kipling. Öfversättning från engelskan af Hans Cavallin.

— Hvilken färgglädje ligger det också ej öfver hans ögonblicksporträtt, när han skildrar män på hästryggen eller utsatta för fara till lif och lem eller messens dryckeslag med dess mustiga språk, eller när han återgifver underliga filosofiska tiggare eller eremiter. Hur gärna lyssnar man ej på hans sällsamma historier, hvilka handla om lifvets mest mystiska tilldragelser, där man blir halft spökrädd, eller också om på gränsen till trolldom stående fenomen af djurisk eller mänskligt skarpsinne. (Hellen Lindgren.)

3 o. 4. UTKASTAD I VÄRLDEN. Roman af Hector Malot. Två volymer.

Detta arbete är prisbelönt af Franska akademien.

Obestridligen en den mest sympatiska berättelse — mästerligt skrifven. (Die Gegenwart).

Ett förträffligt verk. — Lägger i högsta grad beslag på vårt intresse. (Schule und Haus.)

En bättre bok, en intressantare berättelse för gammal och ung finnes det icke. (Schweizerische Lehrerzeitung.)

5. FOLKAFORER o. STOLLASTÖCKEN. Bygdeprat af Thure Sällberg.

6. SMÅFOLKSPRAT o. STORGUBBATAL. Bygdespråk af Thure Sällberg.

Thure Sällbergs skildringar från småländska landsbygden äro öfverdådigt roliga. Man *måste* skratta, när man läser dem, och skrattet är godt och hälsosamt, ty förf. använder aldrig dåliga medel till att roa och underhålla sin publik. (Karlskrona Weckobl.)

Nobelpristagare!

7. NED MED VAPNEN! En lefnadshistoria af Bertha von Suttner.

'Ned med vapnen' är en skarp tendensskrift, i hvilken den varmhjärtade förf. genom sina ur det verkliga lifvet hämtade gripande skildringar af krigets fasor vill uppmana alla och en hvar till kraftigt arbete för uppnående af det ädla mål, hon själf satt sig före, nämligen krigets afskaffande och grundläggande af en evig världsfred.

8 o. 9. ENGELBREKT ENGELBREKTSSON. Historisk roman af C. Georg Starbäck. (Två volymer.)

Det är ej stortaliga fraser och öfvermodigt skryt om fornstora bragder, som fylla dessa berättelser, utan en ädel, allvarlig och djup kärlek till fosterlandet, hvilken i ett enkelt, kärnfullt och kraftigt språk skildrar vårt folks djupa elände under Erik XIII:s regering, den store folkhjälten Engelbrekts herrliga framträdande till kamp mot det utländska fogdeförtrycket, hans segertåg genom landet med den svenska allmogen, hans hemska död för lönnmördarens yxa, de bittra inre och unionella striderna under Karl Knutssons vacklande styrelse, de bägge Sturarnes m. fl. kraftiga ingripande till frihetens värn.

10. BLAND PINGVINER OCH SÄLAR. Minnen från den svenska sydpolarexpeditionen 1901—1903 af S. A. Duse.

Sällan ha vi läst en så tilltalande och populärt hållen reseskildring som denna. Man hålles hela tiden i spändt intresse, man tycker sig lefva med där nere i snö och is, och man lär sig beundra modet och uthålligheten hos Nordenskjöld och hans käcka följeslagare.

(Skånska Aftonbladet.)

11. VID RULETTEN. Berättelse af Fedor Dostojewski.

På ett mästerligt sätt skildrar den kände författaren offren för den allt uppslukande spelpassionen och det rasande jäktandet efter penningen vid ruletten i ett utländskt bad. Han lämnar i sitt arbete en kulturbild, som skarpt etsar sig in i vårt medvetande och lägger beslag på vårt fullaste intresse. Äfven sidor af kostlig humor förläna det medryckande arbetet stort behag.

12 o. 13. MÅNSTENEN eller DEN FÖRSVUNNA DIAMANTEN af Wilkie Collins. (Två volymer.)

Det är en egendomlig, spännande och intressant berättelse, som handlar om en ytterst värdefull, gul diamant, 'månstenen', som ursprungligen tillhört ett indiskt tempel i Menares men blifvit bortröfvad därifrån, samt om brahminernas oaflåtliga försök att åter bemäktiga sig densamma.

Det är dock visst icke någon vanlig äfventyrare- eller brottmålsroman; författaren lämnar flera utmärkta karaktärsskildringar.

14 o. 15. ONKEL TOMS STUGA. Skildringar från negerslafvarnas lif i Amerikas förenta stater af Harriet Beecher Stowe. (Två volymer.)

'Onkel Toms stuga' torde väl af de allra flesta vara känd åtminstone till namnet. Detta arbete gjorde nämligen sin författarinna världsberömd, och romanen öfversattes till alla civiliserade språk och vann den största spridning, som — med undantag för Bibeln — kommit någon bok till del. Genom den impuls, det gaf åt negerslafveriets upphäfvande blef arbetet ock epokgörande.

16. POJKASTRECK och GUBBAFASONER af Thure Sällberg.

Själfva den förkroppsligade trumpenheten måste skratta med. Och dock går en underström af allvar igenom samlingen. (V. T.)

Thure S. har alla betingelser att slå an: en vaken blick för de personer, han vill skildra, en duktig fantasi, som omfattar allt mellan himmel och jord, och en den saftigaste humor.
(Helsingborgs Dagbl.)

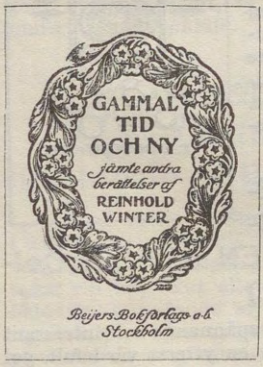

17. GAMMAL TID OCH NY jämte andra berättelser af Reinhold Winter.

Den förf., som döljer sig under vidstående pseudonym, tillhör en af våra mera produktiva skriftställare. Många äro de vänner, han förvärfvat sig genom bl. a. det vackra arbete, som utkommit under namn af »Fågelkåserier af Regulus», och hans vänskapskrets torde utan tvifvel genom detta nya, sympatiskt skrifna arbete komma att än ytterligare utvidgas.

18. Bland SOCKENKUNGAR och BACKSTUGUSITTARE af Thure Sällberg.

Thure S. är en verklig humorist, det vet hvarje svensk litteraturvän. Hans förmåga att kärnfullt teckna glada bilder ur allmogelifvet är allmänt erkänd, och han är med rätta högt skattad öfverallt, där man sätter värde på ett uppfriskande skratt. Emellanåt är han mer satiriker än humorist, men *rolig* är han alltid. (Krist. Läns Tidn.)

19, 20, 21 o. 22.

JOHAN LUDVIG RUNEBERGS SAMLADE SKRIFTER i fyra band.

Detta om något är väl ett verk, som man kan säga bör finnas i hvarje boksamling. Då det nu intages i detta synnerligen prisbilliga bibliotek, sker detta med den beräkning, att hvarje litteraturintresserad må skynda att förvärfva sig detsamma.

Nobelpristagare!

23. BERÄTTELSER FRÅN INDIEN af Rudyard Kipling. Öfversättning från engelskan af Hans Cavallin. Andra samlingen.

Nobelpristagare!

24. BERÄTTELSER FRÅN INDIEN af Rudyard Kipling. Öfversättning från engelskan af Hans Cavallin. Tredje samlingen.

Nobelpristagare!

25. MÖRKER. En lifsbild af Rudyard Kipling. Öfversättning af Anna Hamilton-Geete.

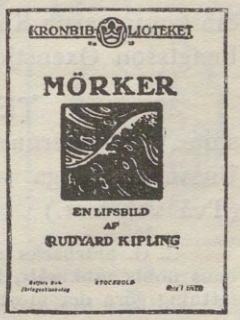

Han gaf publiken oafbrutet känslan af att den hade att göra med en fullfjädrad stämningsmänniska, ett naturbarn, ett original och en excentrisk konstnärsnatur.

— —

Han upprullar drabbningens fruktansvärda virrvarr, stridstumultet med dess självuppoffring, den plötsliga paniken bredvid det storartade hjältemodet, fegheten och det väldiga kampraseriet, som ofta kunna aflösa hvarandra hos samma person inom loppet af samma halftimme — ingenting undgår honom, och allt detta är återgifvet med en målarkänsla för hvarje detalj, som trotsar all beskrifning.

26 o. 27. **GULDHALSBANDET.** Historisk berättelse om striden mellan Carl Knutsson (Bonde), Erik Puke, Krister Nilsson och Konung Kristoffer af C. Georg Starbäck. (Två volymer.)

28 o. 29. **KONUNGAKRONAN.** Historisk berättelse om konungarna Karl VIII och Kristian I samt ärkebiskop Jöns Bengtsson Oxenstjerna af C. Georg Starbäck. (Två volymer,)

30 o. 31. **TESTAMENTET.** Historisk berättelse om slutet af striderna mellan Karl VIII och ärkebiskop Jöns samt Unionens öfriga vänner inom Sverige af C. Georg Starbäck. (Två volymer.)

C. G. Starbäcks romaner förtjäna en plats på *hvarje* bokhylla. — — hans nobla tänkesätt, hans flärdfria stil, hans i bästa mening *svenska* uppfattning göra det mest tilltalande intryck. (Skånska Posten.)

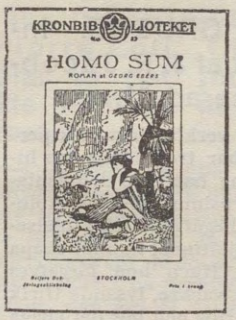

32. HOMO SUM. Roman af Georg Ebers.

På den historiska — eller rättare kulturhistoriska — romanens område intager Ebers en mycket framstående plats. Med djup lärdom, parad med glänsande fantasi och stilistisk förmåga för han oss i sina många berättelser tillbaka till länge sedan svunna tider, till de länder och folk, som ammat den mänskliga kulturen.

33. MINA HUNDÅR I AMERIKA.

Det är en rad drastiska skildringar, som skänka läsaren både en rad goda skratt och en rad goda inblickar i det amerikanska lifvet. (J. T.)

En alltigenom ytterst roande bok, som författarens stora popularitet skall göra mycket begärlig. (B. P.)

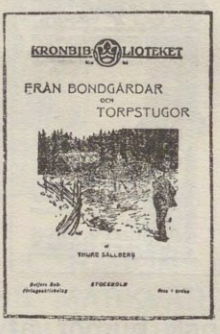

34. FRÅN BONDGÅRDAR och TORPSTUGOR. Berättelser af Thure Sällberg.

I en roande form ställer han fram bilder från lifvet i bygderna, skildrar både hvardagsslit och högtidsgillen, både 'bonnaknep' och 'pojkastreck', både kärlek, frierier och giftermål, hatfullhet, hämd och slagsmål.

Rörande öfriga berättelsesamlingar af samme förf. hänvisas till n:ris 5, 6, 16 och 18 i 'Kronbiblioteket'.

35. RESAN UTFÖR. En trio och en kvartett av Robert Louis Stevenson och Lloyd Osbourne. Översättning från engelskan av H. Cavallin.

Robert Louis Stevenson är en berättare och en poet, som fullt ut är Kiplings vederlike. (Edward Alkman i Dag. Nyh.)

Han är jämte Rudyard Kipling för närvarande den författare, som åtnjuter den största popularitet, och det, som förskaffat honom denna, är till stor del samma egenskaper och förtjänster, som Kipling har att tacka för sin. (Tor Hedberg i Sv. Dagbl.)

36. FRU MARIE GRUBBE. Interiörer från 1600-talet af J. P. Jacobsen. Af förf. auktoriserad öfvers.

Fru Marie Grubbe är en verklig, historisk personlighet, och J. P. Jacobsen har troget följt den historiska tråden, på samma gång han med den geniaaliske människokännarens skarpsinne sökt psykologiskt förklara, huru den rikt begåfvade men lidelsefulla kvinna, som är bokens hjältinna, kunnat skapa sig sitt öde sådant det blef. Huru hon förgäfves sökte kärlekens lycka hos den vackre, lysande Ulrik Frederik Gyldenlöwe, hos den adlige äfventyraren Sti Hög och hos det giriga och svartsjuka justitierådet Palle Dyre. Samt huru hon — den borna adelsdamen, den fint bildade kvinnan — slutligen finner lycka i sitt sista äktenskap med en obildad gårdsdräng, som stundom pryglar henne men som likväl älskar henne och till hvilken hon ser upp, emedan hans vilja är starkare än hennes. (Fritz L—h i Göteborgs Aftonblad.)

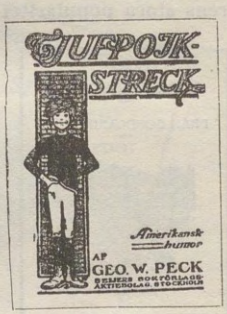

37. TJUFPOJKSTRECK. Amerikansk humor af Geo W. Peck. Öfversättning från ett exemplar af det 720,000:det. (Se äfven n:o 38.)

Man kan med skäl rekommendera denna bok åt alla vänner af den amerikanska humorn, en humor, som roar kanske mest, då den såsom här uppträder under de barockaste former. Författaren låter oss göra bekantskap men den amerikanska tjufpojken sådan han visar sig under den period, då uppfinnandet af de galnaste spratt och upptåg utgör brännpunkten för alla hans tankar. (Örebro Tidn.)

38. TJUFPOJKSTRECK. Amerikansk humor af Geo W. Peck. *Ny följd.* (Se äfven n:o 37.)

39. DON QUIJOTE FRÅN LA MANCHA af Miguel Cervantes de Saavedra. Förkortad upplaga.

Få torde finnas, som ej hört omtalas det odödliga jätteverk af mänskligt snille, som heter Don Quijote. Man känner sig frestad att draga på munnen vid detta namn: det har sammansmält med allt, hvad vår erinring äger af komiska associationer — och sannt är, att den manhaftige riddaren af La Mancha, 'el caballero de la trista figura', är en bland de löjligaste figurer, som fantasien uppfunnit. —

40. ISLANDSFISKARE. Roman af Pierre Loti. Öfvers. från ett exemplar af det franska originalets 276:te upplaga af Karin Jensen f. Lidfors.

— — — denna lilla berättelse, som bit för bit smyger sig in i vår lifligaste sympati, kommer oss att lefva med nästan som om det gällde oss själfva och gifver oss en af det skäraste poetiska skimmer omsvept historia, som dock ingenstädes förlorat fotfästet på verklighetens mark. Vi känna få böcker, som äro så väl harmoniskt afvägda som denna. (Nya Dagl. Allh.)

41. UR EN JÄGARES DAGBOK af Ivan Turgénjew. Öfvers.

42. UR EN JÄGARES DAGBOK af Iwan Turgénjew. Andra samlingen.

Vi kunna blott icke nog varmt önska, att rätt många måtte lära känna och älska en skald, som så djupt förstår både människan och naturen, och att de 'happy few', för hvilka han skrifver, äfven i vårt land måtte allt mer och mer förökas. (C. R. Nyblom.)

43. BARON von MÜNCHHAUSENS MÄRKVÄRDIGA RESOR OCH ÄFVENTYR TILL LANDS OCH VATTEN. Öfvers. af V. E. ÖMAN.

Det ursprungliga upphofvet till dessa allmänt lästa och allmänt omtyckta vidunderliga berättelser har man att söka i den under senare delen af 1700-talet på godset Bodenwerden i Hannover bosatte baron Karl Friedrich Hioronymus von Münchhausen. Han utmärkte sig där som ifrig jägare och ryttare och plägade gärna traktera sina vänner med de äfventyr, han upplefvat på jakter eller under de tvänne fälttåg mot turkarna, i hvilka han i rysk tjänst deltagit. Under inflytande af en något liflig fantasi antogo dessa äfventyr så småningom allt större proportioner och nådde till sist gränsen för det osannolika och absurda. Den gamle baronen skall slutligen själf hafva trott på sina anekdoter, hvilka spredos vida omkring och som ända in i våra dagar erhållit lifskraftiga afkomlingar i s. k. 'skepparhistorier'.

44. TUSEN OCH EN NATT. Valda berättelser.

I detta arbete föreligger en vald samling af de intressantaste berättelserna ur denna omfattande österländska sagocykel, som äfven inom Europa vunnit så stor ryktbarhet.

45. HELENS SMÅTTINGAR, skildrade af deras senaste offer. Humoristiska skildringar ur barnens lif af John Habberton.

Detta roliga arbete, som med lika stort intresse kan läsas af gammal som ung, har af förf. försetts med följande 'tillägnan':

»Hvar och en vet, att det i världen finnes tusen sinom tusen föräldrar, hvilka alla hafva de bästa och snällaste barn, som någonsin funnits. Det eviga och oföränderliga i denna underbara anordning har förmått mig att vördsammast ägna denna lilla bok åt *Föräldrarna till de snällaste barn i världen*, i den anspråkslösa förmodan, att hvarje belefvad person, som får sig en bok tillägnad, skall så fort som möjligt skynda sig att köpa och läsa densamma.»

46. NYA SMÅTTINGAR, ännu odygdigare än Helens. Humoristiska skildringar ur barnens lif af John Habberton.

47. SKILDRINGAR FRÅN SEBASTOPOLS BELÄGRING af Leo Tolstoy.

Kallt, verklighetstroget utan falskt poetiskt skimmer skildrar här den store författaren kriget, som framstår i all dess förfärliga oförnuft. Dessa skildringar äro en den kraftigaste protest mot krigets barbari, just därför att de äro så objektivt och realistiskt skrifna. En krigsbok för freden!

(Svenska Morgonbladet.)

48. LORD EDVARD FITZGERALD. En historisk berättelse af M. Mc. D. Bodkin. Bemyndigad öfversättning från engelskan af Ebba Nordenadler.

Lord Edward Fitzgerald är en historisk personlighet. Född 1763 genomlefde han ett kort men växlande och på äfventyr uppfylldt lif, tills han år 1798 för egen hand ändade detsamma efter att hafva blifvit häktad som hufvudman för en sammansvärjning med syfte att lösrycka Irland från Englands herravälde. — Det är ynglingaårens egendomliga och romantiska historia, som gifvit stoffet till denna berättelse, hvilken, uppfylld af allehanda sällsamma och spännande äfventyr och i raska drag målande dessa oroliga tiders seder och karaktärer, utgör en mycket underhållande läsning.

49. o. 50. MARIE ANTOINETTE af Clara Tschudi. Bemyndigad öfversättning från norskan. Del I o. II (Två volymer).

På ett i hög grad fängslande sätt tecknar förf. den olyckliga drottningens växlande lefnadssaga, en af de intressantaste, världshistorien har att uppvisa. Man ryckes med in i händelsernas olika hvirflar och känner än afsky, än medlidande, än harm, allt efter de olika taflor, som upprullas. Det finnes icke en enda sida, hvilken tröttar med torr, pedagogisk uppfattning af denna drottnings komplicerade karaktär. Spirituell, lekande lätt och ändå med hjärtevinnande mjukhet förstår förf. att visa oss den olyckliga Marie Antoinette.

51. SKARPSKYTTENS UNGDOMSMINNEN. Historisk berättelse från kriget mellan Sverige och Ryssland åren 1808 och 1809 af C. Georg Starbäck.

Starbäcks enkla men på samma gång klart berättande stil är allom väl bekant liksom hans betydande förmåga att utan brott mot den historiska troheten sammanknyta händelserna till en fängslande skildring.

'Skarpskyttens ungdomsminnen' tillhör författarens romaner från 'nyare tid', som, ehuru icke direkt anslutande sig till hans 'Medeltidsromaner', dock bilda en fortlöpande serie af skildringar ur Sveriges historia.

'Medeltidsromanerna' finnas intagna i 'Kronbiblioteket' under n:ris 8, 9, 26—31, och öfriga arbeten tillhörande 'Nyare tids romaner' komma att framdeles inflyta i detta bibliotek.

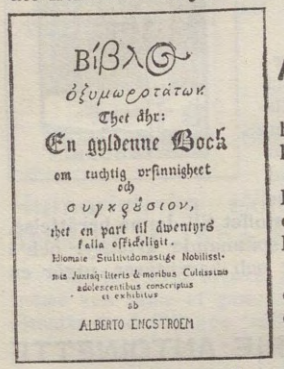

52. EN GYLDENNE BOOK af Albert Engström.

En guldgrufva af Engströmsk bred drastisk humor både i text och än mer i de stilfulla och konstnärliga teckningarna.

Det hela utgör *den mest originella bok*, vår bokhandel har att framlägga — ett egendomligt och märkligt utslag af dristig och starkt ursprunglig konstnärsfantasi. (Aftonbladet.)

Här i Sverige ha vi inom detta område icke ett verk, som visar prof på en så stor kunskap om artistisk stilkänsla.

(Stockholms Dagblad.)

53. EN SVÄRMORS MEMOARER af George R. Sims.

Utgör en i humoristisk form hållen samling berättelser ur en 'svärmors' händelserika lif. Sims är en underhållande, skämtsam och roande berättare, och alla svärsönernas och svärdöttrarnas mångfaldiga äfventyr och hemsökelser komma att aflocka läsaren månget godt skratt.

54. MARY ANN'S MEMOARER af George R. Sims.

Mr Sims har i detta arbete på ett roande sätt framställt den tjänande klassens pröfningar, strider och segrar. Många kapitel i dessa 'memoarer' äro ägnade att framkalla ett hjärtligt löje, och det, som bär öfverskriften 'miss Charlotte', kan, i sin intensiva realism, nästan kallas tragiskt. Själfva Dickens har ej skrifvit något, som öfverträffar 'fru Nästa hörn' eller mrs Saxon och hans svärmor — kan hjärtligen rekommenderas åt en och hvar, som vill beredas ett oblandadt nöje.

55. DEN STULNA BACILLEN och ANDRA BERÄTTELSER af H. G. Wells.

Föreliggande samling berättelser af den engelske författaren H. G. Wells skall säkerligen med stor glädje emottagas af hvarje vän af humo-

ristisk litteratur. Denna novellist har många egenskaper, som utan tvifvel skola förskaffa honom en stor läsekrets här som i England. Han har en ledig, uddig stil, godt humör och en ganska ovanlig originalitet vid valet af sina ämnen. I sitt skrifsätt erinrar han något om amerikanarnas torr-rolighet, men har samtidigt förstått, att aldrig öfveransträngа läsarens böjelse för skämt, hvarigenom han städse bibehåller ett varmt samförstånd mellan sig och läsaren.

Likasom Kipling brukar Wells ofta de enklaste tilldragelser som motiv för sin berättelse. Men just i sådana bagateller kan han utveckla en lugn skälmaktighet och berätta historien med en sådan undertryckt skrattlust, att läsaren ovillkorligen ryckes med och sättes in i berättelsens goda humör.

56. EN KOMEDI I BATH af Agnes och Egerton Castle.

Vi föras här tillbaka till stångpiskans och pudrets dagar, till dessa tider, då man gick till duellen med ett lustigt löje då läpparna, galanteriets, billetdouxernas och de röda klackarnas tid. Hvilken sol ligger det ej öfver dessa skildringar från Bath's förnäma värld, hvilken skälmskhet i det ytliga pratet, hvilken kvickhet öfver hela framställningen! Boken är ovanligt underhållande och rolig.

(Ill. militärrevy.)

Ett i illustrativt hänseende märkligt arbete!

57. o. 58. MÄNNISKAN. Ett bildergalleri af jordens viktigaste nu lefvande folkslag. Två volymer.

Det lifliga intresse, som hos oss på senare tid uppstått för de oss mindre nära eller fjärmast stående folkraserna, har gjort ett arbete som föreliggande öfverensstämmande med tidens behof. Genom tidningspress och reseskildringar höra vi dagligen talas om aflägset lefvande folkslag, om hvilka vi dock icke genom enbart beskrifningar kunna erhålla tillräcklig kunskap. Det bästa hjälpmedlet härutinnan bjudes just här i dessa af vetenskapsmän valda bilder af alla viktigare nu lefvande folkslag. Hufvudvikten är nämligen i detta arbete lagd på illustrationerna, hvilka, samlade från alla delar af världen, på sitt område dessutom äro af särskild betydelse, i det de alla äro reproducerade efter fotografier, tagna direkt efter naturen.

Illustrerad upplaga!

59. FÄNRIK STÅLS SÄGNER af Johan Ludvig Runeberg. Med teckningar af A. Malmström.

I en särdeles solidt och prydligt utstyrd upplaga föreligger här Runebergs af hvarje svensk kända diktcykel. Detta är den prisbilligaste *illustrerade* edition, som af detta arbete utgifvits. Illustrationerna äro hämtade från den stora välkända praktupplagan med Malmströms teckningar.

I sin mycket tilltalande yttre dräkt lämpar sig boken utmärkt som gåfva.

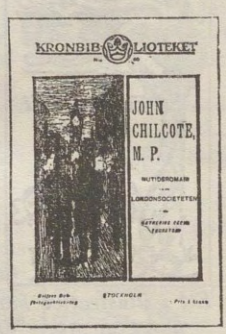

60. JOHN CHILCOTE, M. P. Nutidsroman från Londonsocieteten af Katherine Cecil Thurston.

En skildring lika rik på sann psykologi som på djärf fantasi, fri från schablonmässig banalitet, öfverdådigt dristig till sitt uppslag och berättad med säker, väl afvägd skildringskonst. Det är säkert en af de mest spännande böcker, som utkommit på länge. (Jämtlands Tidn.)

Boken är rolig. (Vårt Land.)

Intresset hålles oafbrutet vid makt, och man lägger icke boken ifrån sig, förrän man läst den till slut samt icke utan en känsla af beundran för det sätt, hvarpå den psykologiska teckningen är utförd. (Söderhamns Tidning.)

61. GREFVE KOSTIA. Roman af Victor Cherbuliez.

»Grefve Kostia är, enligt min åsikt, ett af de utmärktaste alster, fantasien skapat i Frankrike sedan många år tillbaka. Utan att vilja göra någon jämförelse, som skulle kunna synas orättvis och öfverdrifven, anser jag mig dock böra förklara, att det är det arbete, som ingifver mig den lifligaste sympatien, emedan det är det enda, hvars läsning framkallar samma rörelser som poesiens gamle mästare. Det är sålunda, för att nämna en af dessa rörelser, snart sagt det enda, som uppväcker den känsla, utan hvilken knappast något poetiskt verk förmår göra ett mäktigt intryck — känslan af det hemlighetsfulla ... Det hemlighetsfulla råder öfver allt, i själfva handlingen, i scenen dit denna blifvit förlagd, i karaktärerna och passionerna.» (E. Montégut i Revue des Deux Mondes.)

THURE SÄLLBERGS

HUMORESKER, SKISSER
OCH
HISTORIER FRÅN BYGDEN

Pris 10 öre

En ny edition af dessa omtyckta berättelser har nu påbörjats.

Hvarje häfte kommer att utgöra

ett afslutadt och självständigt helt

och säljes särskildt, oberoende af subskription, ehuru dylik dock kan ske genom hvarje bokhandel.

Hvarje häfte kommer att omfatta 24 sidor med en mängd illustrationer.

Komplett utgifven kommer denna upplaga af Sällbergs Samlade bygdehistorier att omfatta 60 häften och att innehålla

öfver 200 berättelser med c:a 500 illustr.

Utgifves med 1 häfte i hvarje vecka.

Priset är endast 10 öre pr häfte.

Några pressomnämnanden:

Thure Sällbergs skildringar från småländska landsbygden äro öfverdådigt roliga. Man *måste* skratta, när man läser dem, och skrattet är godt och hälsosamt, ty förf. använder aldrig dåliga medel till att roa och underhålla sin publik.
(Karlskrona Weckobl.)

I en roande form ställer han fram bilder från lifvet i bygderna, skildrar både hvardagsslit och högtids-gillen, både 'bonnaknep' och rallaredåd, både kärlek, frieri och giftermål och hatfullhet, hämd och slagsmål. — — Och alla sina typer uppfattar han med en viss godmodig humor, som här och där bryter igenom, äfven när förf. spelar på mera allvarliga strängar.
(Göteb. Handels o. Sjöfarts tidn.)

Thure S. har alla betingelser för att slå an: en vaken blick för de personer, han vill skildra, en duktig fantasi, som omfattar allt mellan himmel och jord, och en den saftigaste humor.
(Helsingborgs Dagbl.)

Det är en samling kostliga historier från allmogens lif, som författaren här sammanställt. Bilderna äro tecknade i raska, kraftiga drag, ofta med bjärta färger, men dock fria från öfverdrifter. De karakteriseras af dråplig humor, bred och saftig, men alltid af ypperlig verkan. Författaren visar sig som en folklifsskildrare af stor talang.
(Hudiksvalls-P-n.)

Af våra bygdeförfattare har Thure S. onekligen den spänstigaste pennan och de rikaste ämnena.
(Borås-P-n.)

Thure S. är en verklig humorist, det vet hvarje svensk litteraturvän. Hans förmåga att kärnfullt teckna glada bilder ur allmogelifvet är allmänt erkänd, och han är med rätta högt skattad öfverallt, där man sätter värde på ett uppfriskande skratt. Emellanåt är han mer satiriker än humorist, men *rolig* är han alltid.
(Kristianstads Läns Tidn.)

... Thure S. är en rolig författare. Han är en riktig lustigkurre och påhittig upptågsmakare med ett jovialiskt och godmodigt sinnelag.
(Karlskrona Weckobl.)

BEIJERS BOKFÖRLAGSAKTIEBOLAG.